

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

De Theologicis Disciplinis Liber Decimus Quartus, Qui Pelagianam
Hæresim vellicat, & refellit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83656](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83656)

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUS QUARTUS,

Qui Pelagianam Hæresim vellicat, & refellit.

I.
Introductio
ad materiam
præsentem.

ORIGINALI peccato humanam obnoxiam esse naturam, atque ignorantiam & difficultatem, quam patimur ab exordio nativitatis, non conditionem instituti hominis, sed pœnam esse damnati negarunt Gratiæ Dei infensissimi hostes, hæretici Pelagiani. Opinantes iccirco peccatum Adæ posteris obfuisse non propagine, sed exemplo, & voluntatem actionemque nostram tam ad declinandum à malo, & faciendum bonum valere, ut Divino non indigeant auxilio, istud in lege ac doctrina, non in sanctæ dilectionis inspiratione constituerunt; maximumque Redemptoris beneficium, licet specioso verborum apparatu multipliciter viderentur deprædicare, coarctarunt ad re-

velationem, exempla, præceptorumque Instituta. At gratiæ Vindex Præsul Sanctissimus Augustinus, quum optime animadverteret neminem posse legem implere per legem, neque per doctrinam, sed per charitatem, quæ per Spiritum Sanctum in cordibus nostris diffunditur, in omnibus fere libris contra Pelagium, Cælestium, & Julianum conscriptis, curavit ut simul originalis culpæ propagationem, & gratiæ necessitatem defenderet. Aequum est igitur, ut qui Doctoris præclarissimi sectamur vestigia, ejusque dogmata universa propugnandi suscepimus arduam, amplissimamque provinciam, posteaquam de originali peccato absolvimus disputationem, insectantes hæresim Pelagianorum pro Christi gratia, quæ superabundavit ubi abundavit delictum, nervos atque vires experiamur.

CAPUT I.

De Pelagianæ hæreseos Auctoribus Origene primum, Rufino, ac Theodoro Mopsuesteno.

SUMMARIUM.

1. Unde habeat originem hæresis Pelagiana.
2. Quinam eandem primò secuti fuerint.
3. Ponitur & probatur conclusio 1.
4. Et eadem magis declaratur.
5. 6. 7. & 8. Solvantur objectiones.

9. Ponitur Conclusio 2.
10. 11. 12. & 13. Eadem Probatur ac declaratur.
14. 15. 16. & 17. Refutantur variae Objectiones.
18. Ponitur Propositio 3.

I.
Unde habeat
originem
hæresis Pelagiana.

JOANNES Garnerius cap. 1. dissertationum ad Pelagianam historiam pertinentium scribit videri sibi hujus se-

ctæ primordia referenda ad Paulum Samosatensem; quem negasse veram Christi divinitatem, & asseruisse post Incarnationem

nationem Deum factum ex profectu virtutis vitam ducendo studiosam, haud obfcure colligitur ex Synodo Ariana habita Antiochiæ an. 344. apud Athanasium in libro de Synodis, atque ex ejusdem Athanasii Orat. 4. contra Arianos. At Norisius noster Pelagianæ sectæ auctorem facit Origenem: & hunc quidem de Gratia hæreticam tenuisse sententiam, adversus nonnullos defensores demonstrant alii viri clarissimi, ut Natalis Alexander sæc. 3. dissert. 16. art. 3. Daniel Huetius in Originianis lib. 2. q. 7. §. 12. Honoratus Tournelius q. 3. de Gratia, & qui primus commemorandus erat, Magnus Hieronymus in Epistola ad Ctesiphontem. Plura etiam de hoc argumento Janfenius lib. 6. Hist. Pelag. cap. 13. & sequentibus: ubi tamen à vero exorbitat improbus in Origine indifferentiam arbitrii, & hanc reprehendens, tanquam Pelagianorum Dogmatum leaturiginem.

2. Sequitur Rufinus, à quo errore imbutum Cælestium insignia monumenta demonstrant, Sed an fuerit Aquilejensis ille percelebris, an Syrus vel Palestinus, qui nobis innotuit ex Epist. 66. nunc 81. Hieronymi, inter Eruditos non convenit. Fuisse Aquilejensem tenet Baronius, Pagius, Norisius, & major pars illustrium Scriptorum. Negat Garnerius loco citato cap. 3. & alii perpauca, quibus accessere Auctores observationum Norisianæ. eruditii Presbyteri Veronenses lib. 1. cap. 2. Dubitare videntur PP. S. Mauri in notis ad cap. 3. libri de Peccato Originali S. Augustini, & ad Commonitorium Mercatoris, nec non in Prefatione Tom. x. De Theodoro Mopsuesteno consentiunt Norisius & Garnerius, alique cõmuniter. In his ergo, Origine scilicet, Rufino, ac Theodoro hæc prior dissertatio versabitur, nam de Paulo Samosateno solas habemus, quas leviter tetigi conjecturas.

3. PROPOSITIO I. Origenes de Divina Gratia pravam tenuit hæreticamque doctrinam. Evincitur primo clarissimorum Scriptorum testimonio, illorum maxime, qui grassante hæresi Pelagiana floruerunt. I. S. Hieronymus in Epist. ad Ctesiphontem designans Pelagianorum Amasium, *Doctrina tua*, inquit, *Origenis ramusculus est*. Idem repetit in fine Dialogorum, Orosius in Apologia: *Origenes* (inquit de Pelagianis) *in his vivit*: Et Vincentius Liñensis Common. cap. 23, testatur, quod Origenes *omnium pene hæreticorum Magister evasit*.

Probatur 2. Origenes scripsit gratiam dari secundum merita nostra, posse unumquemque vivere absque ullo prorsus

peccato, nec contrahi à parvulis ob Adæ prævaricationem originale peccatum. Hæc vero sunt Pelagianorum Dogmatum paradoxa. Itaque Origenes Pelagianorum hæresi viam aperuit. Et quidem existimasse gratiam dari secundum merita nostra asseruit ille libro 1. *περὶ ἀποκρίων* cap. 7. lib. 3. cap. 1. & 3. Philocal. cap. 20. & in Epist. ad Rom. lib. 7. & 9. Quæ loca congessit & illustravit Huetius. *Est* (inquit Origenes) *alia Spiritus Sancti gratia, quæ dignis præstatur, ministrata quidem per Christum, impetrata autem à Patre secundum merita eorum, qui capaces efficiuntur*. Et unumquoque vas vel ad honorem, vel ad contumeliam formatur, prout ex seipso causus, & occasiones præstitit Conditori. Initium quoque fidei esse ex nobis, & profectum à Deo apertissime asseruit. Docuit insuper, ut cap. 1. demonstrat Norisius, Angelos diversa officia promeruisse ex suis meritis ac studiis: Joannem Baptistam in utero sanctificatum ob merita comparata, priusquam ipsius anima devolveretur ad corpus: eodemque pacto Christum Dominum promeruisse unionem hypostaticam, quæ est omnium gratiarum maxima. Prelustit ergo Origenes primo errori Pelagianorum, affirmavit quæ gratiam dari secundum merita nostra.

Docuit præterea Origenes alterum Pelagiani dogmatis paradoxum, posse hominem vitare qualecunque peccatum, quod est famosa hæreticorum *ἀναπαύσις*, id est, impeccantia. Id liquet primo auctoritate Hieronymi in Proœmio lib. 14. Commentar. in Hierem. ubi ait: *Hæresis Pythagoræ & Zenonis ἀπαθείας, & ἀναπαύσις, impassibilitatis & impeccantia, quæ olim in Origene, & dudum in discipulis ejus Grunio, Evagriusque Pontico, & Joviniano jugulata est, cœpit reviviscere*. Idem habet in Proœmio Dialogorum adversus Pelagianos. Deinde: Origenes Tom. 12. in Matth. expotens illud Christi ad Petrum, *Scandalum mihi est*, ait eum, qui in charitate perfectionem adeptus est, scandalo obnoxium non esse, & Tom. 15. in idem Evangelium scribit pueros, quibus Jesus manus imposuit, *jam amplius peccella non posse peccati decerebris*: quæ vitæ ullam admittere exultationem fatetur Huetius num. xviii. q. 7. lib. 21. Originianor. quanquam plura illic studeat emollire.

Num Originale peccatum reapse negaverit, perdifficile est definire. Huetius qui loco citato n. 24. Origenem vindicat à querelis Janfenii, fatetur in Commentariis in Epistolam ad Romanos nonnulla occurrere Orthodoxæ fidei parum con-

4. Eadem magis declaratur.

consentanea : atque in Catena Græcorum Patrum in Psalm. 48. v. 6. referri testimonium Origenis, quod illum apertissime oppugnat. Sed inquit Commentarios interpolatos fuisse à Rufino, Catenarum vero fidem subleſtam eſſe atque incertam. Dixerim Origenem in tanta librorum copia non ſemper ſibi conſtare, & aliquando peccatum originale ſaltem conſequenter negaviſſe. Enimvero, hujus vitæ miſerias non in Adæ peccatum, ſed in habituale in ſuperiori vita commiſſum referendas eſſe propugnavit, & Eſau reprobatum, variisq; calamitatibus affectum ob ſcelera ante conceptionem patrata, ideoque cohærenter ad falſam ejus doctrinam, ea ſcilicet quæ à nobis geſta fuerunt, antequam corpora ſubiremus, cauſam Deo præbuiſſe ut ſpiritus terrenis hiſce molibus complicaret.

5.
Objectio 1.
Solvitur

Opp. 1. Pelagius adeo Origenem abominatus eſt, ut in Synodo Dioſpolitana, cum de æternitate Inferni ageretur, dixerit, *Et ſi quis aliter credit, Origeniſta eſt.* Nullum præterea pro ſe Origenianum testimonium protulit, licet ſapenumero Lactantii, Hilarii, Ambroſii, Chryſoſtomi aliorumque ſententias recitaverit. Non ergo ex Origenis libris Dogmarata Pelagiana eruperunt. — Reſp. Verſute & callide animadvertiſſe Pelagium, ne Origeniana ſcripta produceret : neque enim ipſum latebat, quam male apud Latinos Patres Adamantius audiret. Servarunt nihilofecius inter ſe Origeniſta ac Pelagiani arctiſſimam amicitiam : ut conſtat de Rufino, Theodoro Mopſueſtino, aliisque Pelagianis, qui ſedente ad clavum Eccleſiæ Vigilio conati ſunt Origenem, quamquam irrita molitione, defendere.

6.
Reſcitur 2.
Objectio.

Opp. 2. Pamphilus in Apologia Origenem ab omni errori purgavit. Illam vero Apologiam Pamphili eſſe, non alterius Scriptoris tradunt Eusebius lib. vi. H. Ec. cap. 33. Socrates lib. 4. cap. 27. & Nicephorus Calliſtus lib. x. cap. 14. — Reſp. 1. cum Huetio etiam Pamphilum in eadem cum Origene cauſa verſari, ſi nos Rufini interpretamenta non fallunt. Defendit enim Origenianam Animorum præexiſtentiam, & anteaſtam vitam, ſine qua aſſerit Deum fore injuſtum, ſi inſontes animas in debilia ac mortalia corpora truderet. *Vides*, inquit doctiſſimus Abrincenſis Epiſcopus, *labefactum ac peremptum* (à Pamphilo) *gratiæ celeſtis auxilium.* Deinde reſpondetur prædictam Apologiam univerſam fuiſſe ab Eusebio elucubratam, quamquam priorem librum ipſemet Eusebius ſub nomine Pamphili ediderit.

Ita S. Hieronymus in Catalogo Script. Eccl. cap. 8. & in Apologia adverſus Rufinum: quo in loco illud etiam animadvertit in primo Apologiæ Pamphili libro aperte Arianam hæreſim contineri, quamquam Rufinus latinam reddendo ſenſum paſſim immutavit. Abſit vero, ut Pamphilum Martyrem Chriſtiſſimum Arianis connumeremus.

Opp. 3. Origenes hom. 8. in Levit. diſſertiffime agnoſcit originale peccatum. — Reſp. 1. à Criticis hujusmodi homilias vel Cyrillo Alexandrino, vel incerto auctori paſſim attribui. — Reſp. 2. exiſtimaviſſe Origenem non delictum Adæ, ſed *præterita in celis*, & *antiqua delicta ſolvi in baptiſmo*, ut in ſine Dialogorum ſcribit Hieronymus. Reſpondetur 3. juxta Origenem animas delabi ad corpus inquinatum, & propagatum ex Adam ob anteaſta flagitia, ideoque ſi revera originariam noxam agnovit, fuit hæc præcedenti merito comparata, quemadmodum debita meritis gratia poſthac collata: unde nihil ad purgandum Origenem valent ea loca, in quibus videtur aſſerere omnes filios Adæ in peccato fuiſſe conceptos.

Opp. ultimo; Origenes cap. 8. lib. 2. Periarcon, hom. 4. in Psalmum 36. aliisque in locis divinarum gratiarum munera prædicat. — Reſp. Gratiā, quam Origenes quandoque commemorat eſſe præcedentibus meritis erogatam: diſtinguit enim duplicem fidem; humanam, quam propriis viribus nulla gratia ſuffultis habere poſſumus, & divinam, quæ nobis per gratiam infunditur. Item virtutum in conceptionem, illarumque proſectum. Ita Tract. 33. in Matth. lib. 4. in Epift. ad Romanos, & lib. 3. Periarcon cap. 1. Vide Huetium in Origenianis p. 115. Ex his facile eſt genuinum ſenſum Origenis ſubodorari: gratiæ enim deputat ſecundam fidem, non primam; & incrementum virtutis, non in conceptionem; ſplendideque *ἡμιπελαγianiſtes, ſemipelagianizat.*

PROPOSITIO II. Rufinus qui inter Pelagianos cooptatur, eſt Rufinus Aquilejenſis, non Paleſtinus, vel Syrus.

Probatur 1. Marius Mercator in ſuo Commonitorio ſermonem inſtituens de hæretico Dogmate, quod Adam & Eva ſibi tantum prævaricando nocuerint, alteri penitus nulli, ait: *Hanc ineptam & non minus inimicam rectæ fidei quæſtionem Anaſtaſio Romanæ Eccleſiæ Summo Pontifice Rufinus quondam natione Syrus Romanus primus invexit: & ut erat argutus, ſe quidem ab ejus invidia muniens per ſe ferre non auſus Pelagium gente Britannum Monachum tunc decepit,*

7.
Reprobatur
Objectio 3.

8.
Objectio 4.
Reſutatur.

9.
Ponitur Con-
cluſio 2.

pit, eumque ad prædicta apprime imbuat, atque insinuat impiam veritatem. Rufinus ergo, quem Mercator appellat Syrum, fuit primus Magister ac deceptor Pelagii. Atqui Magister & deceptor Pelagii fuit Rufinus Aquilejensis, qui Romæ libros Periarchon latinos reddidit, ut scribit S. Hieronymus in Epist. ad Ctesiphontem; ubi Pelagianam de impeccantia hæresim ait primum à Manichæis derivatam, deinde à Priscillianistis, postremo ab Evagrio Pontico, atque à Rufino Librorum Periarchon interprete. Quod repetit Præfat. in lib. iv. Comment. ad Hierem. Rufinum sub Grunnii nomine indigitans. Igitur Rufinus Aquilejensis inter Pelagianos connumerandus est.

10.
Confirmatur.

Deinde: Rufinus Aquilejensis de libertate arbitrii male sensit, ita enim declarat in Cap. *Sancta Romana*. Concilium Romanum lxx. Episcoporum. *Rufinus vir Religiosus plurimos Ecclesiastici Operis edidit libros: nonnullas etiam Scripturas interpretatus est: sed quoniam Beatus Hieronymus in aliquibus eum de libertate arbitrii notavit, illa sentimus, qua prædictum Beatum Hieronymum sentire cognoscimus.* Nullibi autem legimus Rufinum liberum arbitrium negasse: erravit ergo duntaxat illius naturalem facultatem nimis cum Origine suo, Pelagianisque extollendo.

11.
Probatur ulterius.

Tertio: Recentiores Critici, ut Rufinum Aquilejensem vindicant à Pelagianismo, cum negare non possint aliquem huius nominis hanc hæresim præformasse, damnant Rufinum alterum Syrum, aut Palestinum, qui nobis innotuit ex Epistola 66. Hieronymiana. At quo jure sanctissimus Hieronymi discipulus hæresim insinuat? Compertum est hunc Rufinum ex Bethlemitico specu missum fuisse ad Venerium & Anastasium adversus Origenistas. Quis ergo dixerit talem virum, à Hieronymo eruditum, & in Italiam fidei causâ profectum, disseminasse hæreses, & partibus Origenis studuisse? Hunc Hieronymi discipulum (inquiunt ingenii, & eruditi Theologi Veronenses) tantæ hæresis doctorem non audeamus suspicari. At quomodo probant hunc à Syro fuisse diversum, cum viri docti, ipsi quoque PP. Benedictini, disputent num Præcursor Pelagii sit Rufinus ille Aquilejensis, an alter qui circa annum 399. in Occidentem venit missus à Hieronymo Mediolanum ad Venerium? Qui vero ex his tres nobis Rufinos venditant, nulla vel probabili ratione ducuntur. Adde Cælestium in Carthaginensi Conventu pro suo Dogmate Rufinum, tanquam omnibus notum, pro-

R. P. Bertz Theol. Tom. III.

duxisse. Syrum vero illum ab Aquilejensi diversum & famâ aut scriptis per celebrem nondum comperimus.

Rursus: In Præf. ad iv. librum Comment. super Hierem. S. Hieronymus de Hæresi Pelagiana loquens, quam in Grunnio nuper asserit jugulatam, *Cui respondere, inquit, diu tacens, & dolorem silentio devorans crebra fratrum exposultatione compulsus sum, nec tamen buc usque prorupi, ut auctorum nomina ponerem, malens eos corrigi, quam infamari.* Quo sane in loco non solum demonstrat sub Grunnii cortice latere illius hæresis prodromum, sed etiam intermissam à se Expositionem Hieremias, quam per intervalla dictabat, ut serpentem errorem eliminaret. At Grunnium ipsum esse Rufinum Aquilejensem, & libros interea temporis à Hieronymo editos eos esse, quos contra Pelagianos conscripsit, nemo jure negabit. Rufinus ergo Aquilejensis hæresim Pelagianam, saltem quantum spectat ad Dogma impassibilitatis, & impeccantiæ, inexit in Occidentem, eaque imbuat Cælestium. Neque hoc solo titulo Grunnus dicitur à Hieronymo Pelagianorum præcursor, quod Origenem Latio donaverit; etenim ipse Hieronymus plura Origenis scripta fecit Latina, eique hoc idem in 1. Invektivarum libro ipse Rufinus objectat. Atque insuper non omnia Origeniana Dogmata Rufino attribuuntur, sed ea maxime, quibus Pelagianismus innititur.

12.
Confirmatur.

Præterea: Rufinus in interpretatione librorum Origenis, quos pro suo lubitu immutavit, ut demonstrat in præclarissimis dissertationibus Origenianis Daniel Huetius, quæ Pelagiana erant, fideliter, & præter morem suum retulit, ut constat ex cap. 20. Philocaliæ, ubi peculiare auxilium gratiæ declaratur esse solam liberæ voluntatis facultatem. Et, quod caput est, verba quæ redolent Pelagianismum in 1. libro Periarchon cap. 3. & quibus probant Natalis. Alex. & Janfenius Adamantium præfuisse Pelagianis, in nullo Græco exemplari comparent: sed, ut Huetius ait libro 2. Orig. q. 7. n. x. & xiv. *de sua Pelagianismi officina largitus est Rufinus.* Falsum est ergo sententiam de Pelagianismo Rufini esse popularem credulitatem, ut illam appellat in Appendice Augustiniana pag. 44. Phereponus: ac falsum, quod scribunt Veronenses, nullum adhuc inventum esse argumentum præter nominis Rufini similitudinem, ac suspensionem, in quam Aquilejensis incurrit propter scriptorum Origenis translationem. Quia,

13.
Ac declaratur.

I 2

ut

ut mox ostendam, levissimæ sunt conjecturæ Garnerii, quibus permoti Norisii Concivis sui doctrinam maluerunt impugnare, quam defendere, tametsi illam pene certam scripserint Pagius, Dupinius, Gerberonius, Natalis Alexander, & Huetius, qui Rufinum Aquilejensem omni procul dubio adnumerant Pelagianis.

14.
Obiectio 1:

Opponit 1. Garnerius: De Rufino magistro Cælestii Mercator loquitur, quasi de homine minus noto: *Rufinus quidam*, inquit: Aquilejensem autem totus orbis noverat ob eruditionis famam, opinionem sanctitatis, & Melaniæ confortium. II. Aquilejensis venit Romam anno 13. Siricii, & Syrus sub Anastasio hæresim Romam invexit. III. Rufinus, qui imbuat Cælestium, Romæ mansit apud Pammachium; Aquilejensis vero nunquam virum cum Hieronymo conjunctissimum adjisset. IV. Rufinus Cælestii magister Romæ fuit, cum doceret non dari peccati traducem; ut liquet ex libro Augustini de peccato originali cap. 3. V. Rufinus Pelagianus appellatur à Mercatore natione Syrus. VI. Cælestius innuere videtur apud Augustinum loco citato, Rufinum tempore judicii Carthaginensis adhuc fuisse superstitem, Sanctum illum appellando, non *beata recordationis*. VII. Paulinus Diaconus nihil excipit adversus Rufinum à Cælestio appellatum; poterat autem plura adversus Aquilejensem propter hæreses damnatum, & in damnatione extinctum.

15.
Solvitur

Resp. ad 1. Mercatorem non scripsisse *Rufinus quidam*, sed *Rufinus quondam*, atque ita etiam habetur in edit. Augustiniana PP. Bened. 2. p. Append. Tom. x. Tom. 27. Biblioth. Patrum pag. 129. in Appendice Phereponi, & in Op. Mercatoris. Ad 2. dico, Rufinum utique venisse Romam regnante Siricio, & anno 396. sed constat ex Epistola Hieronymi diu illic moratum, & forte toto ferme biennio: unde possumus asserere Romæ constitisse initio Pontificatus Anastasii, qui creatus est anno 398. pridie idus Martii, ut scribunt Anastasius Biblioth. & Marcellinus Comes in Chronico. Deinde si Rufinus ante Pontificatum Anastasii Roma discesserat; sub Siricio hæresim disseminaverat, & invexerat, quam primum, operam navante Marcella nobilissima femina, Anastasius compressit. Quare hæresim negantem originale peccatum sub Anastasio exortam affirmavit Mercator, atque Hieronymus in Epist. viii. ad Demetriadem. Ad 3. respondeo Rufinum fuisse hospitio exceptum à Pammachio, pri-

um, quia ipsius domus commune erat Monachorum hospitium: deinde quia Rufinus maximâ erat amicitia conjunctus cum Paulino Pammachii amicissimo: rursus quia in Peregrinatione Syriaca complures Pammachii amicos Rufinus noverat: ac tandem falsum est Rufinum inter ac Hieronymum ante annum 399. vulgatamque Interpretationem Origenis, fuisse amicitia vinculum dissolutum. Ad 4. dico Cælestium in Synodo Carthaginensi non dixisse, se à Rufino Romæ edoctum quod non sit tradux peccati, sed à Rufino, *qui fuit Romæ*: quamquam & Romæ Cælestium fuisse Rufini discipulum anno 397. mihi sit persuasum. Ad 5. missâ responsione Rigbeerii in notis ad Mercatorem Tom. 27. Bibl. PP. pag. 147. scribentis Rufinum fuisse natione Syrum & Aquilejensem titulo Sacerdotii, quomodo S. Felicem patria Italum, Presbyterio Nolanum, & genere Syrum testatur eadem ætate S. Paulinus Natal. 4. de S. Felice: missâ, inquam, ea responsione, dico cum Norisio ac Pagio Rufinum commoratum in Syria per annos viginti septem; ideoque appellatum à Mario Mercatore Syrum, ut Faustus à Possessore dicitur natione Gallus: revera tamen in Britannia natum, & Rufinum in pago diocesis Aquilejensis, sive Concordia fuerit, sive ignotum aliud oppidulum. Ad 6. dico Rufinum obisse anno 411. & judicium Carthaginense habitum an. 412. verno tempore: unde fieri potuit, ut nondum nuntium obitus Rufini pervenerit ad Africanos. Ad ultimum: testatur Mercator Rufinum, ut erat argutus, se quidem ab hæresis invidia solerter munisse: unde Paulinus Diaconus illum tanquam hæreticum non exceperit; imo nec in damnatione Origenis facta anno 401. ab Anastasio expresse Rufinus nominatus est. Quare Pontifici grauas egit, quod calumniantibus se non accomodasset auditum, & propriæ existimationi, quam sibi apud plurimos comparaverat, insigni simulatione consuluit. Eapropter falsum est Aquilejensem ab omnibus habitum tanquam hæreticum: neque enim S. Paulinus cum homine anathemate damnato tam arctam coluisset necessitudinem. Sed & Paulinus Diaconus, ubi Cælestius Rufinum Presbyterum laudavit, respondit duntaxat, *Estne alius?* Quæ verba commonstrant institutum sermonem de Rufino omnibus noto: quem jure Paulinus nec reprehendit ob nominis celebritatem, nec pluris fecit ob Cælestii consuetudinem.

Opp.

16. *Obiectio ul-
terior.* Opp. ultimo cum Veronensibus Theo-
logis. Valerent hæc aliquid, si aliunde
exploratum esset, Rufinum Aquile-
jensem fuisse Magistrum Cælestii. At
obstat testimonium Mercatoris, qui ait
hæresim sub Anastasio *inveſtam*, non
invaluisse. Argumentum vero adver-
sus Rufinum Italum nullum est præter
similitudinem nominis. Ac imprimis
damnari non debet, quod græca Ori-
genis volumina latine reddiderit, nisi
convincatur errores ibi contentos pro-
pugnasse. Deinde ex Apologia & ex-
positione Symboli satis exploratum est,
quantum ab erroribus Origenianis di-
fiaret. Insuper S. Hieronymus illum
vocavit Præcurſorem Pelagii, quod
non tam Origenis interpretem, quam
defensorem existimaret. Postremo non
apparet Rufinum fuisse aliquando hæ-
resis convictum aut damnatum.

17. *Refutatur.* Respondetur compertum quidem esse
Magistrum Pelagii esse Rufinum Aquile-
jensem, non ex nominis similitudine,
fatemur enim alios fuisse Rufinos, di-
scipulum nempe Hieronymi, & alium
quoque Romanum; sed Aquilejensis
ille est, qui *ἀναμάρτυρος* opinionem evul-
gavit, qui liberum arbitrium extulit,
qui interpretando Origeniana, omnia
emollire studuit, præter Pelagianismum,
& hunc ubi non erat intrusit. Ita enim
demonstrat Huetius tam evidenti argu-
mento, ut satis appareat æquitas Hie-
ronymi, & mala Rufini fides. De Com-
monitorio Mercatoris dictum satis. Ru-
finus inimican fidei quæſtionem inve-
xit sub Anastasio jugulatam. Nam &
Origenis translationem exornavit se-
dente Siricio, & tamen scribit Hie-
ronymus ad Virginem Demetriadem fi-
dem Romæ Origenianis erroribus labe-
factatam sub Anastasio. Nec damnatur
Rufinus, quia Origenis volumina lati-
nitate donavit, hoc enim fecit & ipse
Hieronymus; sed quia more suo quæ
Pelagiana erant non castigavit, sed

auxit, iisque imbuit Cælestium. Ita
non fuit tantum interpres Origenis,
sed & defensor. Sese ab omni invidia
Apologiis & Epistolis præmuniisse, in-
nuit non obscure Mercator. Non dam-
natum expresse, & forte etiam pro-
scripto per Anastasium Origene respuisse,
ultra ac lubenter concedimus.

PROPOSITIO III. Theodorus Mopsue-
stenus est alter Prodrömus Pelagianor-
um.

I. Probatur ex Mario Mercatore, qui
in libro Subnotationum de Hæresi Cæ-
lestiana scribit jam dudum motam apud
nonnullos Syrorum, & *præcipue in
Cilicia à Theodoro quondam Episcopo
oppidi Mopsuesteni*. II. Quia ut constat
ex eodem Mario Mercatore, &
Photio in Biblioth. Cod. 177. non
solum negavit filium Dei venisse ad
tollendum Originale peccatum, sed
etiam de hoc argumento adversus S. P.
Augustinum quinque libros conscripsit,
negando Adam per transgressionem
mortalem factum. III. Quia Domini
comminationem factam Adæ, *Morte
morieris*, ita exponit, ut post lapsum
fraudatus deliciis ærumnosissima con-
versatione mulctatus sit, sed non ob
aliam causam morti fuerit obnoxius,
nisi quia ex terra fuerat compactus;
quod molitus est demonstrare ex cap.
3. Gen. v. 19. iisdem plane argumen-
tis, quibus postmodum usus est Fau-
stus Socinus; quemadmodum potest
percipere quisquis contulerit fragmen-
ta Theodori edita à Norisio cap. 9. Hist.
Pel. cum cavillis Socinianis à me refu-
tatis lib. xii. cap. 13. Postremo quia
in x. Act. Concilii Chalced. Ibæ Theo-
dori discipulo, hæc plusquam Pelagia-
na Mopsuesteni sententia fuit objecta:
*Non invideo Christo; quod factus est
DEUS: quoniam & ego, si volo, pos-
sum fieri secundum illum*. De Theodori
expunctione è sacris Diptychis legendus
Norisius cap. 5. dissert. de Synodo v.

18.
Ponitur Pro-
positio 3.

CAPUT II.

De Pelagio, ejusque gestis, erroribus, variisque statibus
hæreseos, quæ ab eo dicta est Pelagiana.

SUMMARIUM.

1. De Patria Pelagii.
2. De ejus Instituto.
3. De Scriptis & gestis illius.

4. De illius erroribus.
5. De gratia, quam pelagius subin agnovit.
6. De statibus hæresis Pelagianæ.

I.
De Patria
Pelagii.

QUANTUM ad Pelagii personam at-
tinet, me paucis expediam; in-
quiri enim potest de ipsius Pa-

tria, professione, moribus, scriptis,
atque erroribus.

DE PATRIA PELAGII.

Pelagius fuit patria Britannus, sive fuerit Scotus, sive Hybernus, vel Anglus. Etenim S. P. Augustinus Ep. ad Paulinum 106. ait: *Pelagius, quem credimus, ut ab illo distinguatur, qui Pelagius Tarenti dicitur, Britonem fuisse cognominatum.* Prosper in Carmine de ingratis:

*Dogma, quod antiqui satiatur felle
Draconis*

*Pestifero vomuit coluber sermone Bri-
tannus.*

Beda libro 1. Hist. Anglorum: *Ab anno incarnationis 394. temporibus Arcadii. & Honorii Imp. Pelagius Brito contra auxilium gratiæ venenum suæ perfidiæ longe lateque dispersit.* Idem docet Hieronymus in Epist. ad Ctesiphontem, & in Apologetico Paulus Orosius. Est aliqua nec levis suspicio fuisse Scotum; quia S. Hieronym. in Præf. ad lib. 3. Comment. Hierem. ait de Pelagio: *Habet progeniem Scotica gentis de Britannorum vicinia:* & ad lib. alterum, *Scotorum pultibus pragravatum* appellat. Garnerius tamen differt. 1. cap. 4. rem incertam arbitratur. Norisius vero cap. 3. id etiam improbat, quoniam auctore Beda cap. 12. memoratæ Historiæ Scoti sunt gentes à parte Britonum remotæ; ac Pelagium Britonem omnes appellant. Fallitur Lambertus Danaus Genevensis, qui ortum asserit in maritima Galliæ regione, quam vocant tractum Armoricanum; nam vivente Pelagio nondum Britannia ea Galliarum pars vocabatur; Britanni autem dicti sunt, qui partes australes à Gallia Celtica distitas incolabant.

DE PELAGII INSTITUTO.

2.
De ejus in-
stituto.

Pelagius fuit professione Monachus. Constat ex Commonitorio Mercatoris præc. cap. prop. 1. ex D. August. lib. de hæresibus cap. 88. & de Gestis Pelagii cap. 35. Obiter notandum est. I. Nullis Ecclesiasticis muneribus Pelagium fuisse condecoratum, quoniam à Zosimo Papa in Epistola ad Episcopos Afros dicitur Laicus; ideoque errant Balæus & Prateolus, qui putant fuisse Episcopum, aut abbatem amplissimi cœnobii Bannochorensis. II. Facile ego subscripserim Garnerio, non fuisse Pelagium Cœnobitam, nec Eremitæ cultorem, sed ex illo genere Monachorum, qui veste ad pietatem composita domi vivebant, & disciplinis sedulam navabant operam, quales fuerunt Pam-

machius & Paulinus. Quamquam enim Augustinus aliquando Pelagium sanctum, bonum, ac pradicandum virum appellat; Orosius cap. 27. Apologetici asserit enutritum epulis, balneis & conviviiis deditum, ut pinguedinem etiam in fronte prætulerit. Quod Hieronymus in primo adversus Pelagianos dialogo satis lepide carpit ita illorum signiferum compellans: *Catoniana nobis inflaris superbia, & Milonis humeris intumescis.* Atque his accedit, S. P. Augustinum memorato cap. 35. de Gestis Pelagii num. 61. scribere, quod Pelagiana hæresis fuerit invecita à quibusdam veluti Monachis; ab his scilicet, qui Monachorum instar pallio incedebant, quosque Græci Philosophos appellarunt. III. Decipitur Vossius, qui lib. 1. H. Pelag. cap. 3. ait Pelagii lapsus deploratum à Jo. Chrysostomo in Epistola ad Olympiadem scripta anno 405. ex oppido Armeniæ Arabisso. Hoc enim tempore Pelagius adhuc sanctimonix laude commendabatur: imo cum Cælestius anno 412. in Episcopali Carthaginensi conventu excommunicationem promerisset, nondum Augustinus scripserat de peccatorum meritis; in ejus operis lib. 3. cap. 1. ait, existimari Pelagium Sanctum, & non parvo profectu Christianum. Si ergo Pelagius adhuc erat anno 412. sanctimonix ac religionis fama percelebris: quomodo Chrysostomus an. 405. poterat in remotissima regione exulans casum hominis deplorare? De alio itaque Monacho Pelagii nomine nuncupato loquitur S. Chrysostomus. Econtra Epistola Isidori Pelusiotæ 314. qua vocitat Pelagium *ligurizatorem, cupediosum, & obsoniorum condimentis maxime addictum*, de Pelagio Britone videtur intelligenda; etsi neque Vossius, neque Petavius id facile concedere videantur. Vixit enim Isidorus post annum 431. ac celebratam Synodum Ephesinam, quam commemorat Ep. 410. lib. 3. Neque aliud Pelagio tribuit, quam illam vivendi rationem superius ab Orosio damnatam in cap. 27. Apologiæ. Isidorus vero & Orosius eadem floruerunt ætate; atque eadem ab his de uno Pelagio narrari haud videtur inverisimile.

DE SCRIPTIS, GESTISQUE PELAGII.

Pelagius ergo fertur venisse Romam circa annum 384. & ex urbe discessisse circa 408. vel insequentem. Cum adhuc Romæ consisteret edidit tres libros de Trinitate quorum meminerunt in Catal. de Scripturis Ecclesiasticis

3.
De scriptis,
& gestis Pelagii.

Hono-

Honorius Augustodunensis, & Gennadius. Videtur in his libris circa processionem Spiritus Sancti à solo Patre consentire Theodoro Mopsuesteno. Dicuntur editi ante adventum Rufini in urbem, ideoque nondum exacto anno 396. Ibidem scripsit commentarios in Epistolas Pauli distributos in libros 13. Vossius quattuordecim numerat. In his tollit prorsus Originale peccatum, asseritque Adæ lapsum transire in posteros duntaxat imitatione. Dedit & Epistolas ad Paulinum, & ad Constantium Episcopos: illam anno 405. ut constat ex cap. 35. libri Augustini de Gratia Christi, in eaque videtur Dei gratiam constituere in sola possibilitate & facultate naturæ: alteram anno ineunte 408. memoratam ab Augustino proximo capite laudati libri; in eaque gratiam aliquam præter liberum arbitrium commemorat: quare hujus Epistolæ præsidio errorem suum excusare nitebatur.

Cum primum Pelagius una cum Cælestio in Siciliam pervenit, aut fortassis paullo ante quam ejiceretur ab Urbe, id est, anno 408. vel ineunte 409. scripsit librum Consolatorium, & Hortatorium alterum ad Viduam. Hanc Garnerius suspicatur esse Julianam matrem Demetriadis, aut Albinam Socrum Piniani. Postquam vero aliquamdiu cum suo Achate Cælestio constitit Siraculis, anno 411. se contulerunt in Africam, apuleruntque Hipponem Episcopalem Augustini sedem, & inde Carthaginem. In hac urbe Cælestius judicio postulatus, cum liberius negaret dari originale peccatum, Synodali congressu damnatus est, anno 412. Videndus in libro de Peccato Originali S. P. Augustinus. Cælestius anathemate percussus in Asiam transmisit.

Interea Pelagius in Palestinam se recepit, ascrivitque sibi plures discipulos, tre-tusque patrocínio Joannis Jerosolymitani latius errores spargere cepit. Atque circa hæc tempora, anno scilicet 413. Hieronymus adversus Pelagianos stylum movit, incitatus à Cresiphonte. Scripsit Pelagius eodem anno Epistolam ad Augustinum, & aliam ad Demetriadem, illam calliditatis, hanc erroris plenissimam. Edidit proximo anno librum de Natura, qui opera Timasii & Jacobi ad Episcopos Afros pervenit, & ab his missus ad Innocentium gravissima censura proscriptus est. Sequenti anno 415. hunc librum S. P. Augustinus comprefcit altero, qui inscribitur *De natura & gratia*. Eodem anno 415. Heros S. Martini discipulus, & Lazarus Aquensis Epi-

scopus Pelagium hæreseos accusarunt. Habita propterea est Synodus XIV. Episcoporum, quorum nomina sunt in primo Augustini contra Julianum libro, Diospoli in Palestina. Verum Pelagius absentibus Accusatoribus, & nonnulla accusationis capita damnans, ad alia calide ac versute respondens fuit ab omni erroris suspitione absolutus, atque per Epistolam absolutionis suæ certior red-didit Augustinum. Hæc Pelagii Episto-la in Appendice Phereponi pag. 268. errore typographi scripta dicitur anno 412. Sed manifestum est datam hoc anno 415. Hanc Synodum non aliam ob causam appellavit Hieronymus *miserabilem*, in Epist. 79. nunc 147. nisi quia Patribus Pelagius illudit.

Anno 416. Episcopi Africani acceptis per Orosium literis Herotis, & Lazari, auditoque infelici exitu Synodi Diospolitanæ, duo contra Pelagianos Concilia celebraverunt, unum Carthagine, alterum Milevi in Numidia; datisque ad Innocentium Epistolis, Romanus Pontifex in Cælestium, & Julianum sententiam dixit.

Defuncto anno 417. Innocentio, ejus successor Zosimus deceptus principio literis, & Professione fidei, quam Romanus misit Pelagius, acerrime reprehendit Episcopos Africanos, quod crediderint Heroti & Lazaro, & Cælestium Pelagiumque damnaverint. At rescriptis Africanorum admonitus, & hæreticorum fraude detecta, ipse Zosimus anno sequenti 418. utrumque proseripsit; nec non operam dedit, ut plenario Carthaginensi Concilio 214. Episcoporum, universus Orbis Pelagianam hæresim condemnaret.

Prætermittendus non est liber *Εὐλογίων, bonestorum sermonum*, sive Testimoniorum, quem Pelagius ad exemplum Cypriani conscripsit. Nam ex hoc libro, ut Garnerius demonstrat, & etiam liquet ex Dialogis D. Hieronymi, maxime sciant dogmata omnia Pelagiana. Quo præcise anno Pelagius hunc librum ediderit, me fugit. Constat conscriptum ante annum 415. nam hoc anno Dialogi Hieronymi prodierunt. Plura ex hoc libro Pelagii perstringuntur etiam ab Augustino de Gestis Palestinis cap. 3. 4. 5. & 6. Scripsit etiam Pelagius libros quatuor de libero arbitrio ante annum 418. quos non semel commemorat S. Pater in libro de Gratia Christi, quem editum constat hoc ipso anno.

DE ERRORIBUS PELAGII.

Solent recenseri ex Augustini ad Paulinum Epistola 106. nunc 186. De illius erroribus. 4. errata roribus. duo.

duodecim, quæ in Synodo Palestina ipse hæreticus anathematizavit, ut eo loco, & in 2. contra Julianum cap. 5. ait S. Pater. Sunt autem alia octo, quæ in libris Augustini deprehenduntur ac refutantur, quorum aliqua in memorata Synodo ausus est, ut potuit, tergiversatione defendere, aliqua postmodum ore pestifero evomit. Ergo errores Pelagiani ad vicesimum numerum pervenerunt. Sunt autem priores illi duodecim his verbis ab Augustino memorata Epistola recensiti: *Obiectum est enim dicere 1. quia Adam sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset. 2. Et quod peccatum ejus ipsum solum læserit, non genus humanum. 3. Et quod infantes nuper nati in illo statu sunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem. 4. Et quod neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus humanum moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus humanum resurgat. 5. Et infantes etiam si non baptizentur habere vitam æternam. 6. Et divites baptizatos nisi omnibus abrenuncient, si quid boni visi fuerint facere, non reputari illis, nec eos posse habere Regnum Dei. 7. Et gratiam Dei atque adjutorium non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina. 8. Et Dei gratiam secundum merita nostra dari. 9. Et filios Dei non posse vocari, nisi omnino absque peccato fuerint effecti. 10. Et non esse liberum arbitrium, si Dei indiget auxilio, quoniam in propria voluntate habet unusquisque facere aliquid vel non facere. 11. Et victoriam nostram non ex Dei adjutorio esse, sed ex libero arbitrio. 12. Et quod penitentibus venia non detur secundum gratiam & misericordiam Dei, sed secundum meritum, & laborem, qui per penitentiam digni fuerint misericordia.* Hæc Augustinus, qui illico duodecim articulos ponit his e diametro oppositos Catholicæ fide tenendos. Hos in Canones redegit Cresconius, cujus collectio extat in Appen. dice Tom. 1. Bibliothecæ Juris Canonici.

Octo reliqui errores Pelagiani sunt 1. *Posse hominem, si velit, cavere omni peccato.* Hanc impeccantiam, ut diximus, didicerat à Rufino, Rufinus ex Origene. Quid sibi voluerit Pelagius explicat Augustinus de Grat. Christi cap. 4. & de Gestis Pelagii cap. 13. Tria enim distinguebat Pelagius, posse, velle, & esse; quorum unum statuebat in natura, alterum in arbitrio, postremum in effectu. Itaque contendebat nos habere per liberum arbitrium tantam non peccandi possibi-

litatem, ut sine gratia omnia Dei præcepta possimus implere. 2. Docuit consequenter non opus esse Deum rogare, ne nos inferat in tentationem, nobisque peccata dimittat, cum in nostra sit libertas posse sine gratia vitare & abstergere omnem labem peccati; ita tradunt in Epistolola ad Innocentium PP. Milevitani. 3. Quod inde consequitur, negabat necessitatem orationum, quas pro infidelibus fundit Ecclesia, ut convertantur ad Deum. Ita S. P. libro de Hæresi cap. 88. 4. Volebat Ecclesiam in hac quoque vita esse sine ruga & sine macula; ut S. P. Augustinus scribit de Gestis Pelagii cap. 35. 5. Asserbat tam à veteri lege, quam ab Evangelio sanctissimos viros prodisse, eo fine, ut legem ejusque notitiam extolleret, quasi in hoc sita esset Christi gratia. 6. Ob eandem rationem novum testamentum par veteri prædicavit. 7. Ostentans affectionem ac jactantiam perfectionis asseruit peccatum esse jurare etiam in veritate. 8. Postremo etiam labe Nestoriana infectus fuit, affirmans solitarium hominem de virgine natum, & eruditorem potius humani generis, quam Redemptorem, eo quod hominibus nihil aliud præstiterit quam religiosæ conversationis exemplum. Vide Casianum lib. 6. de Incarnat. cap. 14. Hinc Pelagiani in Ephésina Synodo celebrata anno 331. unâ cum Nestorianis fuere damnati.

Si quæras cur Pelagius negaverit Originale peccatum; Respondeo illud negasse primum, ne confitendo liberum arbitrium ob Adæ prævaricationem fauciatum, cogeretur gratiam Salvatoris admittere. Deinde, ut occurreret præcipuæ argumentationi Sanctorum Patrum, qui ex causa parvulorum, quorum unus assumitur, alter relinquitur, antequam aliquid fecerint boni vel mali, demonstrabant gratiam non dari secundum merita nostra. Legite Augustinum in libro de dono Persev. cap. 12. Censuit nihilominus Pelagius parvulos baptizandos, ut hæredes fierent Regni cœlorum, coactus Evangelica sententia Joan. 3. *Nisi quis renatus, &c.* ac non baptizatis, utpote infans, felicitatem quamdam, & vitam æternam pollicitus est: quod commentum à nobis libro præcedenti fuit explosum:

DE GRATIA, QUAM PELAGIUS
INTERDUM AGNOVIT.

Quoniam vero Pelagius aliquando gratiam Dei necessariam confessus est; oportet animadvertamus, quidnam gratiæ

f.
De gratia, quam Pelagius interdum agnovit.

tiæ nomine intellexerit tortuosus callidusque tergiversator. Comperimus ergo plura admisisse gratiarum genera. Est primum *natura ipsa*, & *insitum voluntatis arbitrium*. Secundum gratiæ genus est *peccatorum remissio*: de qua Augustinus in 3. contra Julianum cap. 23. ait: *Putatis gratiam Dei sic in sola peccatorum remissione versari, ut non adjuvet ad vitanda peccata, & desideria vincenda carnalia diffundendo charitatem in cordibus nostris*. Tertium gratiæ genus illud est, quod adest, & opitulatur extrinsecus, nimirum *lex*, *prædicatio Evangelii*, & *Christi exemplum* ad imitationem propositum. Ita Augustinus in lib. de Gratia Christi cap. 33. & 41. Quartum gratiæ genus est *mentis illuminatio*, qua Deus cordis oculos aperit, sed nullam efficit in voluntate motionem. Hanc gratiam admisisse Pelagium liquet ex eodem libro Augustini septimo capite. Quintum genus est *dignitas regenerationis*, & *adoptionis*, quæ per baptismum tribuitur. Asserebat namque Pelagius parvulos in baptismo nullius utique peccati consequi remissionem, sed adoptari tamen in filios Dei, regnique coelestis fieri participes. Legatur in carmine de Ingratis S. Prosper ab eo versu, *Tam dives vero hoc donum baptismatis esse, &c.* Ultimum denique gratiæ genus à Pelagianis admissum est *vita æterna*; quam Pelagium aliam à regno cælorum existimasse semel iterumque monui.

DE STATIBUS HÆRESIS PELAGIANÆ.

Status denique Pelagianæ hæresis tres à nobis statuuntur. Quorum primus est, in quo Pelagius nullum prorsus interioris gratiæ adiutorium agnovit, affirmans ad bene operandum sufficere liberum voluntatis arbitrium, præsupposita cognitione præceptorum, sive per lumen naturæ: sive per exteriorem legem atque doctrinam. Alter status est, in quo correptus aliquando à fratribus interioris gratiam admittit, sed eam voluit dari *adfacilius*, non *ad simpliciter* operandum, ut Augustinus ait in libro de Gratia Christi cap. 40. In tertio sui erroris statu Pelagius etiam internam aliquam gratiam simpliciter necessariam confessus est, nempe internas supernaturales revelationes, se tenentes ex parte intellectus, sed non inspirationem dilectionis & gratiam voluntatis & operis: sive admisit Pelagius gratiam, qua ignorantia pellitur, non qua charitas inspiratur. Quartum statum hæresis Pelagianæ, in quo hæretici admiserint etiam gratiam operationis & voluntatis, sed talem, quæ consistat cum indifferentia liberi arbitrii, tanquam commentum Janse- nianum rejicimus, affirmantes indifferentiam arbitrii non ad Pelagianam decreta spectare, sed ad Catholica Dogmata. Verum de his statibus hæresis Pelagianæ proximo capite quinto.

6.
De statibus
hæresis Pe-
lagianæ.

CAPUT III.

De Cœlestio, & Juliano Pelagianis.

SUMMARIUM.

1. De patria Cœlestii.
2. De ipsius gestis.
3. De ipsius instituto.

4. De patria Juliani.
5. De consanguineis.
6. De ejus gestis.

I.
De Patria
Cœlestii.

CÆLESTIUM, quem Baronius ad annum 410. Norisius cap. 3. nec non Usserius & Jansenius Scotum scripserunt, Joannes Garnerius mavult Romanum fuisse, aut Campanum. Mutum enim per Albinum Canem latrantem, de quo Hieronymus Præf. lib. 3. in Jeremiam, illi interpretantur Pelagium loquentem ore Cœlestii; Garnerius vero Rufinum hæresim docentem ore Pelagii. Sunt etiam qui mutum illum arbitrantur Joannem Jerosolymitanum, cum Tillemontio. Nos priori sententiæ subscribimus; nam Joannes Jerosolymitanus palam patrocinabatur Origeni, & Pelagium, R. P. Berti Theol. Tom. III.

quem Catholicum habebat, etiam coactis Synodis studuit aliquando defendere. Rufinus vero jam anno 401. libros Invektiviarum contra Hieronymum compleverat & limaverat. Præfationem autem in 3. librum Comment. Jerem. ante annum 414. scriptam non esse, tradit ipse Garnerius. Mutum ergo latrantem per Canem Albinum, non Joannem Jerosolymitanum, non Rufinum esse arbitramur, sed Pelagium hæresim disseminantem ore Cœlestii. Is ergo erit *Albinus Canis*, id est Anglus, aut Scotus. Enimvero versum Prosperi,

K

Aut

*Aut huic Campanso gramine corda tu-
ment,*

non de Cœlestio, ut Garnerius putat; sed de Juliano liquet esse conscriptum. Quod scribit ergo Sebastianus Paulus in Epistola ad Vallisnerium, Baronium ac Norisium deceptos depravato quodam loco Hieronymi, id est Præf. nuper commemorata, ubi *Albinum canem* legimus, non *Alpinum*; est ad evertendam clarissimi norum Purpuratorum sententiam nimis futile. Nam hac etiam repudiata lectione, ac priori retenta, non efficitur Cœlestium non esse Scotum, sed magis id corroboratur. Albinus enim dicit ac Albione. Sic olim dicta Britannia apud Stephanum, ab Albis rupibus, quas mare abluit. Scoti vero incolunt Britannia partem, quæ vergit ad Septentrionem. Itaque *Albinus* Britannus erit, aut Scotus; nec Noris deceptus est depravato Codice, quo etiam emendato illius sententia magis firmatur.

2.
De ipsius
gestis.

Verum quidquid sit de patria Cœlestii, natus creditur circa annum 370. studuisse Pelagio circa 400. induisse pallium anno 402. scripsisse adversus peccati traducem anno 408. comitatum in Siciliam Pelagium an. 409. transmisisse Carthaginem, ibique accusatum à Paulino Diacono, & Synodali congressu damnatum anno 412. Fugit deinde Ephesum, ibique traditur Presbyteri honore condecoratus. Epheso per tumultum ejectus exeunte anno 416. petiit Constantinopolim. Proximo anno hinc pulsus Romam concessit, ibique anno 418. damnatur à Zosimo. Pellitur ex urbe decreto Constantii anno 421. quamquam opinio est apud potentes quasdam feminas latitasse. Ex quibus haud obscure colligitur, hunc hominem in vulgando hæresim audacissimum ac impudentissimum illum esse, ut dixi, quem cani, & Cerbero Hieronymus comparavit. Hinc Pelagiana hæresis Cœlestiana dicta est, & Cœlestius in Hieronymi ad Ctesiphontem Epistola *Ductor exercitus*.

3.
De ejus in-
stituto.

Fuisse Cœlestium professione Monachum, atque ex Monasterio tres Epistolas pietatis atque eruditionis plenas scripsisse ad parentes suos, demonstrat Norisius cap. 3. H. Pelag. testimonio Genadii. Garnerius, ut Pelagium, ita Cœlestium facit de illo Monachorum genere, qui palliati incedebant habitu ad exemplum composito, sed errone, sui-que juris. Augustino, qui Auctores hæresis Pelagianæ appellat *veluti Monachos* cap. 35. de Gestis Pelagii, accedit Timotheus Presbyter Constantinopolitanus, qui ait: *Pelagius & Cœlestius,*

quemadmodum ajunt, nec Episcopi, nec Clerici, nec omnino ex ordine sacro fuerunt, & veluti Monachi vagabantur. Vide Append. Tom. x. Op. Augustini pag. 66. PP. S. Mauri. At Cœlestium post damnationem suam factum in Asia presbyterum, liquet ex Epistolis Zosimi ad Africanos. Dicitur Cœlestius ab Augustino lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. *acer-rimi ingenii homo*, sed à Hieronymo in Epistola ad Ctesiphontem *imperitus sermone, & per solacisimorum spineta decurrens*; atque hæc de Cœlestio.

Julianum Cardinalis Norisius H. P. cap. 18. Eclani natum suspicatur, cujus Urbis fuisse Episcopum Eruditi omnes consentiunt. Idem de Patria opinantur Pagius ad annum 419. & alii. Baronius scribit natum Atellæ: huic post memoratum virum Cl. Sebastianum Paulum, Presbyteri Ballarini censent subscribendum. Horum argumentum est, quod S. Pater Augustinus in vi. Operis imperfecti num. 18. scribat Julianum genitum in Apulia; Prosper autem in Chronico illum appellat Atellanensem. Fugit vero, inquit, Norisium præter Atellam, quæ sita erat prope Averfam, aliam fuisse Atellam in Apulia. Valeret nonnihil hoc argumentum, si constaret Chronicon Prosperi non esse corruptum. At Chronicon Prosperi in vetustissimis Codicibus habet Eclanensem, non Atellanensem, ut constat ex notis Ducæi, & Rosweydi ad carmen 14. Paulini. Habent Eclanensem etiam Editiones Scaligeri, & Arnoldi Pontaci, omnesque aliæ melioris notæ. Itaque Chronico Prosperi confirmatur sententia Norisii; cui inquirendum non erat an esset alia Atella, cum mendum in Chronico Prosperi deprehendisset. Nec est cur Ballarini obtrudant Codicem Prosperi Colbertinum, quem vidit Pagius ad an. 419. n. 8. & Augustinum editum à Canisso; siquidem Pagius eodem loco asserit Colbertinum Codicem esse depravatum, & in eadem Bibliotheca num. 1286. extare alium, qui habet Aeclanensem, non Atellanensem. Editum à Canisso non in uno loco corruptum & interpolatum demonstrant notæ ei suppleradditæ Tom. xi. Antiquitatum Romanarum. Scaliger autem & Pontacus majorem ea in parte, inquit Vossius lib. 1. H. P. cap. 6. cum excusorum, tum Mss. codd. secuti sunt fidem. Confirmant sententiam Norisii notissima conjecturæ, uxor, & nuptiæ Juliani, de quibus infra; tum quod Beda & Gelasius appellant Julianum Celanensem, Petrus Diaconus Edanensem, alii Eraclensem: quæ facile errore Amanuen-
sum

4.
De patria
Juliani.

De
guin-
liu.

sum potuerunt ex priori nomine *Eclanensem* derivare. Addimus ex Atella non Atellanensem venire, sed Atellanum. Neque obstat, quod scribit Augustinus, Julianum genitum in Apulia; nam Eclanum in Apulia Peucetia constituitur, auctore Vossio, omnes Geographi. Pertinet tamen Eclanum ex divisione Adriani ad Campaniam: unde à Prospero, & Gennadio, si hujus meliores Codices videantur, Julianus Campanus dicitur, non, ut alicubi legitur, Capuanus. Hieronymus Vignier Præf. in 2. p. supplementi censet Julianum natum Celiæ in Apulia, quod Beda Præf. in Cantica, & Gelasius in cap. *S. Romana*, eum scripserunt *Celanensem*, quasi *Celianensem*. Verum addit è vestigio: *Si tamen Eclanensem aliqui dictum velint, funem contentiosum non ducam.*

f.
De Constan-
guineis il-
liis.

Afferuit eodem loco Norisius Jam Juliani uxorem fuisse filiam Aemilii viri Consularis, & Episcopi Beneventani, idque colligi ex Epithalamio Paulini. Id quoque falsum videtur Ballariniis; dubitantque Benedictini Patres: hisque argumentis ducuntur. Paulinus Julianum & Jam vocat Memoriam domum, nunquam vero Jam Aemilii filiam, cum tamen de Aemilio non pauca dixerat. Nominat quoque Paulinus Jam nurum Sacerdotis, filiam nequaquam: & Julianum, Jamque Sacerdotis pignora dicit, non Sacerdotum. Addit mulierem dici factam per nuptias filiam Domus ac Gentis Apostolicae. Præterea laudant Cl. Ludovicum Muratori, qui Tom. 1. Anecdotorum disert. 8. ex quibusdam Paulini versibus conjicit Aemilium esse Memoriam fratrem, minorem quidem natu, sed Episcopatu seniore.

Hæc non tanti ponderis sunt, ut me à Norisii, Vignierii, Pagii, Garnerii quoque sensu divellant, quin prædictis quoque objectis moveor, ut Jam credam Aemilii filiam. Cum enim Paulinus hanc nobilissimam clarissimamque feminam appellet, non prætermisisset illius parentem commemorare, si alius is esset ab Aemilio. Hæc autem conjectura, si addantur verba Fulgentii, quæ ex inedito Ms. profert Vignier, *Nec illi (id est Juliano) sufficiebat paternæ nobilitati Aemiliorum fasces admovisse, quos hæresi degenerare turpiter maculavit*, jam argumentum fecit plane certum. Non appellat quidem expressis vocabulis Paulinus Jam domum Aemilii, sed hujus filiam fuisse nihilotenus demonstrat; nam mulierem illam non solum vocat *Sacerdotis nurum*, sed etiam Sacerdotis *pignus*, non minus ac Julianum.

R. P. Berti Theol. Tom. III.

*Sancta Sacerdotis venerando pignora
pacto
Junguntur.*

Et infra:

*Nunc igitur prisca quoniam sub ima-
gine sanctum*

Fædus Aroneis pignoribus geritur.

Quod enim, inquit, *Sacerdotis*, non *Sacerdotum* scripsisse Paulinum, nihil prorsus in contrarium evincit. Enimvero ut *Sacerdotis* est minoris numeri nomen, ita *pignora* dicuntur plurali. Igitur & Julianus, & la *pignora* sunt, id est, filii geniti à Sacerdote; & non quidem ab uno eodemque, cum non fiant conjuges eodem parente prognati. Cum ergo la sit Sanctum pignus Sacerdotis, pignusque Aroneum, clarissimisque orta natalibus, cujusnam, nisi Aemilii, filiam existimabimus? Ait etiam Paulinus, de Memorio atque Aemilio:

*Infula Pontifices divino jungit honore,
Humano pietas jungit amore pares.*

Itaque in utrisque erant iidem tituli amoris, & consuetudinis, etiam humanæ. Quod Norisius ut explicaret magis, apostolice commutavit, *jungit amore patres*. De qua mutatione, cum se illius profiteatur Auctorem, eaque ambiguum sensum complanaverit, non redarguendus est, sed laudandus; nam & Paulinus paullo post, vocat Aemilium patrem ob Sacerdotii honorem Memorii, & ob necessitudinem, ac mulieris originem patrem nuptorum,

Communem sibi, pignoribusque patrem.

Ia per nuptias facta dicitur filia gentis Apostolicæ, quoniam & Episcopi nurus facta est, & uxor Lectoris: quamquam num per nuptias, num vero nativitatibus origine ad Apostolicam domum pertineat la, Paulini carmina non declarant. Ludovici Muratori conjecturæ, præter viri hujus præclarissimi auctoritatem, quæ mihi aliorum multorum comparatione est maxima, magni roboris non videntur. Aemilium Beneventanum Antistitem, ac patrem Iæ missum fuisse in causa Chrysostomi Apostolicæ Sedis Vicarium scite observavit Norisius. Ergo dum Paulinus ait,

*Surge Memor, venerare Patrem, com-
plectere fratrem;*

*Posterior natus senior quia sede Sacer-
dos,*

Gestat Apostolicam pectore canitiem

innuit duntaxat utrumque fuisse Episcopum, & Aemilium quidem juniorem ætate, fratremque characterem, digniorem

K 2

tamen

tamen Memore Ecclesiasticorum munera auctoritate. Id vero ex ipsomet Epithalamio possumus conicere. Narrat enim Paulinus de Aemilio tam singularia ac præclara, ut dubitari non possit fuisse illud nomen honestissimum, ac celeberrimum. Legatur ab eo versu:

*Sed quis odor naves allabitur æthere
manans.*

At Aemilium alium à Beneventano Antistite *virum superi luminis, divitem numero munere Christi*, non exhibent monumenta historiae, nec Ecclesiasticae tabulae illius temporis. Nec vulgare est dignitatis Aemilii testimonium, quod ei Memorius tradiderit sponfos sanctificandos ac benedicendos, idque postulasse, ut Paulinus ait, *rectum ordinem*. Quamobrem adhuc in sententia Norisii persistere directum & æquum est.

6.
De eius ge-
stis.

Ut ad Julianum revertatur oratio, fuit is olim Augustino charissimus cum ob Patris memoriam, tum ob egregiam, quam præferebat indolem, maxime vero propter eloquentiam sermonis, ac perpolitam dicendi rationem. Soluta matrimonii vinculo, (aut communi cum uxore consensu, aut huius morte id contigerit,) ætate florentem Innocentius Papa ad Episcopatum Eclanensem promovit. Irruente fame omnia sua bona in pauperes erogasse, auctor est in Catalogo virorum illustrium Gennadius. Ita factum est, ut virtutis specie, & delectu orationis, plurimum, etiam nobilium, ac religiosorum hominum animum in suam hæresim illiceret. Negavit cum Pelagio originale peccatum, mortem tamen ex Adam in posteros derivare affirmavit, ut colligitur est postremo Augustini libro ad Bonifacium cap. 4. Imo deterior factus in postremis scriptis asseruit, etiam non peccante Adam homines morituros, quamquam leniter ac tranquille, ut idem Augustinus scripsit in vi. Op. Imperf. num. 27. Quod olim Theodorum Mopsuestenum, postea Socinianos asseruisse, observatum est supra. Circa Christi gratiam videtur aliquo temperamento hæresim Pelagianam moderatus, nempe, ut aliquam gratiam necessariam fateretur ad boni operis incrementum, nullamque ad initium, sive præcedentem imperfecti boni cupiditatem. Hoc enim in 2. contra duas Epist. Pelagian. cap. 8. aperte Augustinus redarguit. Episcopatu expulsus ad Nestorianos se contulit, apud quos quietam illum invenisse stationem scripsit ad hæresiar-

cham Nestorium S. Pontifex Cælestinus. Amissi Episcopatus cupidine tam vehementer exarsit, ut multimoda arte fallendi correctionis speciem præferebat non semel molitus sit iterum in Ecclesiæ communionem irrepere. Verum obstetit ejus conatibus S. Leo tunc Diaconus, postea Romanæ & Universalis Ecclesiæ Pontifex Maximus. Scripsit Julianus adversus primum Augustini librum de Nuptiis libros quatuor, quos S. Pater rogatus à Valerio Comite altero libro de Nuptiis cum nonnulla inde decerpta accepisset, studuit refutare. Postea perlectis etiam libris ipsis Juliani, hos egregio opere confutavit in libros sex distributo. Cum ergo Augustinus primum librum de Nuptiis scripserit vertente anno 419. secundum vero 420. & Responsiones ad Julianum 421. quatuor Juliani libros editos novimus circa finem prædicti anni 419. & circa initia sequentis. Deinde octo alios libros Julianus adversus Augustinum elucubravimus: quibus & Augustinus opposuit Opus Imperfectum, cujus sex libri extant, duo desiderantur. Hos vero geuimum esse Augustini opus consentiunt Critici omnes posterius, & evincunt argumenta producta à Norisio cap. 1. Appendicis ad v. Synodum, ut mirum sit id quoque in dubium vertisse in Epistola ad Vallisnerium memoratum Sebastianum Paulum. Sed animadversionibus Norisii, Lupi, Suarezii, PP. Sancti Mauri, aliorumque complurium, jam in aliis hæc dubitatio satis castigata fuit, atque excussa. Juliani libros octo scriptos arbitramur ab anno 421. postquam secundus liber de Nuptiis illi delatus est, cum sex priores libros Augustini non legerat. Serius ad Augustinum pervenerunt, eisque refellendis anno mortis suæ 430. impendit extremam operam. Scripsit Julianus & ad Zosimum Papam Epistolas an. 418. item aliam ad Thessalonicensem Episcopum: vulgatisque insuper voluminibus de Bono Constantiæ, & de Amore, sive Commentariis in Cantica Salamonis, quos caute legendos monet Beda, egit vitam pro fugam ac dejectionem.

De reliquis Pelagianis, ut Anniano, Fastidio, etsi qui sunt obscurioris nominis alii, legito Garnerium dissert. 1. in Commonit. Mercatoris, & Norisium H. P. cap. 19. Etenim nos de hæresis primis Auctoribus ac Ductoribus institutum, quod perfectum est, agere.

CA-

CAPUT IV.

Hæresim Pelagianam Romanorum Pontificum, & Conciliorum auctoritate, nec non Patrum, maxime Augustini lucubrationibus fuisse proscriptam, & profligatam.

SUMMARIUM.

1. Hæresis Pelagiana damnatur à conciliis.
2. Rejicitur per constitutiones Imperatorum.

3. Contra eam scripsit S. Hieronymus.
4. Uti & S. Augustinus.

1.
Hæresis Pelagiana damnatur à Conciliis.

SI ulla unquam hæresis fuit, quæ omnium ferme indignationem subiecit, crebrisque anathematismis & vellicationibus fuerit exagitata; ea profecto est Pelagiana. Viginti quatuor enumerantur Concilia, quorum definitionibus damnata est. Fuit 1. Carthaginense celebratum anno 412. Honorio IX. & Theodosio V. Coss. de quo Augustinus lib. de Gestis Pelagii cap. 11. & de Peccato Originali cap. 2. & 3. Alterum Hierosolymitanum habitum anno 415. Coss. Honorio X. & Theodosio VI. in quo Orosius disputavit cum Pelagio, ut idem scribit cap. Apologetici 3. Eodem anno coacta est Synodus Diospolitana ab Eulogio Cæsariensi, & Pelagius absolutionem suffragatus est, ut diximus 2. cap. Proximo anno 416. Coss. Theodosio VII. & Palladio celebrata est altera Synodus Carthaginensis, necnon Milevitana à Silvano Primate Numidiæ: & rursus habitus conventus Carthaginensis quinque Episcoporum. Meminit horum Conciliorum S. P. Augustinus Epist. 175. Innocentius in literis ad Afros Episcopos, & PP. Milovitani Epist. inter Aug. 176. Anno 417. Coss. Honorio XI. & Constantio II. in Synodo Romana Pelagius à S. Innocentio I. damnatus est, lisdem Coss. congregata est Constantinopolitana ab Attico adversus Cœlestium. Eodem anno Zosimus successor Innocentii omnem Pelagianorum fraudem detexit, & vertente an. 418. Coss. Honorio XII. & Theod. VIII. AA. acceptis literis Africanorum, qui rursus ut eliminarent serpentem hæresim confluerant Carthaginem, ibique aliam coegerant Synodum Innocentii damnationem firmavit. Inter hæc tempora etiam à Theodoto coacta est Synodus Antiochena. Prædicto Consulatu nondum exacto Africani acceptis Zosimi Epistolis celebrarunt Synodum collectam ex universis Africa provinciis. Episcoporum cccxiv. de qua cap. x. adversus Collatorem S. Prosper. Commemorat Garnerius eodem anno 418. alteram Syn-

nodum, quæ dicitur secunda Africana, alteram item Carthaginensem coactam ab aurelio ex tota Africa, alteram quoque Romanam sub Zosimo. Decima sexta est Synodus alia Carthaginensis celebrata ab Aurelio, Coss. Monaxio, & Plinta 3. Kalendas Julias, id est an. 419. Contra Julianum anno 422. Coss. Mariniano, & Asclepiodoto habitata est Synodus Anaxabi Auctore Maximiano. Anno 424. Coss. Victore & Castino aut sequenti 425. Coss. Theod. XI. & Valentiniano Cæs. celebrata est ab Attico Constantinopolitana in causa Episcoporum, qui ex Occidente fuerant expulsi. Damnata est iterum Romæ Pelagiana hæresis à Cœlestino Pontifice eodem anno 425. quo pariter habitata est Synodus universalis Africana. Coegit etiam in Galliis adversus Pelagianos Concilium Arelatense S. Honoratus Episcopus anno 427. Hierio, & Ardaburio Coss., nec non celebrata est Anglicana contra Agricolum Pelagianum anno 429. Coss. Florentio, & Dionysio. Proscripsit quoque Pelagianos in Synodo Romana celebrata anno 430. Coss. Theodosio XIII. & Valentiniano III. Sanctus Pontifex Cœlestinus. Postremo damnavit Pelagian, & Cœlestium Oecumenica Synodus Ephesina Coss. Basilio, & Antiocho, id est, insequenti anno 431. De Arausicana, cæterisque adversus Semipelagianos alio in loco.

Extant adversus Pelagianos etiam Constitutiones Imperatorum. Honorius & Theodosius Pelagium, & Cœlestium damnarunt, ac itatuerunt, ut execrandi dogmatis Capita pellerentur ab Urbe Roma decreto ad Palladium P. V. dato Ravennæ Coss. Hon. XII. & Theodos. VIII. id est anno 418. Sequenti anno Coss. Monaxio & Plinta idem decretum innovatum est, ut constat ex Rescripto eorumdem Imperatorum ad Aurelium Carthaginensem datum in eadem Urbe Ravennæ v. idus Julias. Exturbavit Pelagianos Romæ adhuc lati-

2.
Reji itur per Constitutiones Imperatorum.

tantes Constantius Cæsar Coss. Agricola & Eustatio, anno scilicet 421. misso ad Volusianum P. V. edicto. Idem præstitit promulgata in hæreticos lege Valentinianus Imperator datis Epistolis Aquilejæ VII. idus Julias Coss. Theod. XI. & Valent. Cæs. hoc est an. 425. ad Amacium Præf. Galliarum. His accessit Theodosius Junior datis literis ad P. Orientis Asclepiodotum anno 424. Coss. Castino & Victore, & ad Florentium an. 429. Coss. Florentio & Dionysio. Post horum Imperatorum edicta alii Episcopatu dejecti sunt, ut Julianus; alii ab erroris semita revocati, ut Turbantius, cui Julianus priores quatuor contra Augustinum libros nuncupaverat. Vide Augustinum lib. I. Operis Imperf. num. 1.

3. *Contra eam hæresim pro Catholica fide pugnarunt, primus in aciem prodit Hieronymus, quem jure meritoque in Carmine de Ingratis appellat Prosper,*

Hebræo simul, & Graeco, Latinoque venustum

Eloquio, morum exemplum, mundique magistrum.

Is adversus Pelagianos scripsit Epistolam ad Marcellinum 82. an. 411. alteram ad Ctesiphontem 67. quam Norisius scriptam putat anno 412. Garnerius 413. Pagius paullo ante annum 415. Hoc anno 415. edidit tres Dialogos alfabre elaboratos collata inter Atticum, & Critobulum altercatione, ut liquet ex Apologia Orosii scripta hoc eodem anno, in qua Dialogorum Hieronymi meminit: quare scripti non sunt anno 416. post Synodum Diospolitam, ut visum Baronio, & Vossio in H. P. lib. I. cap. 12. Critobuli nomen conflatum est ex *κρίτων*, & *βελών*, quod jam in Cœlestio Pelagius in Synodo Carthaginiensi fuerit damnatus. Attici nomine honoratus est Attico, qui magnis animis Constantino-poli exagitabat Pelagianos, sive eo vocabulo significatum est voluisse Hieronymum imitari Atticum dicendi genus. Vellicavit S. Pater hæresim Pelagianam etiam in Præfationibus ad libros quatuor in Hieremiam: quarum primam edidit anno 413. secundam & tertiam an. 414. ultimam paullo post. Sunt ejusdem argumenti Epistolæ Hieronymi ad Alipium & Augustinum conscriptæ anno 419. quo obiit Eustochium, ut observant viri doctissimi Garnerius, & Norisius. Anno insequenti 420. Theodosio IX. & Constantio III. Coss. pridie Kal. Octobris Magnum Hieronymum decessisse constat ex Chronico Prospero, & per-

venisse usque ad decrepitam ætatem testatur Augustinus in I. contra Julianum cap. 7.

Cum vero S. P. Augustini scriptis hæresim Cœlestianam esse jugulatam gra-
4. *ui & s. Augustinus.*
tuletur in præfatis Epistolis præclarissimus antri Bethlehemitici hospes; quid in causa Pelagiana egerit magnus ille noster Institutor, ac Doctor, est modo breviter aperiendum. Igitur S. P. Pelagianos errores antequam vulgarentur, præfocaverat in libris de libero arbitrio, de duabus animabus, & in Quæst. ad Simplicianum, necnon in Sermonibus quibusdam, quos cum gratiæ Dei commendatione habuerat ad populum. Sunt hi in postrema PP. S. Mauri editione 170. 174. 175. & 176. Irrumpente vero pestifero dogmate, edidit an. 412. libros tres de Peccatorum meritis & remissione, in quibus maxime disputatur de parvulorum baptismate ad delendum originarium peccatum, ac Pelagius non sine laude commendatur, quoniam ejus vita adhuc prædicabatur ad multis. Fuerunt autem conscripti ad Fl. Marcellinum V. C. qui proximo anno Donatistarum fraude fuit obtruncatus. Eidem Marcellino sub finem anni 412. inscripsit Augustinus librum de spiritu, & litera, in quo ostendit posse hominem divino auxilio fretum exercere multas magnasque virtutes, sed ad justitiam habendam præter legem necessariam esse gratiam, quæ imbecillum erigat voluntatem, oppugnatâ impeccantiâ Pelagianorum. Data est eodem anno Epistola ad Honoratum 120. nunc 140. quam in 2. Retract. cap. 36. S. Doctor librum appellat, & in qua novi hæretici exagitantur. Consequente anno 413. perstrinxit Ingratos Sermone, quem habuit in Natali S. Joannis Præcursoris in celebri conventu Carthaginiensi, de Verbis Apostoli XIV. Scripsit anno 414. Epistolam 89. ad Hilarium contra Pelagianos in Sicilia commorantes, nunc ordine 157. Editum hoc anno 414. arbitratur Garnerius librum de perfectione justitiæ adversus definitiones Cœlestii: sed rejiciunt alii ad finem proximi anni 415. Hujus Operis non meminit Augustinus in libris Retractationum, quoniam cum scriptum sit ad Eutropium & Paulam, pertinere videtur ad seriem Epistolarum. Eodem anno 415. conscripsit Epistolas duas 28. & 29. nunc 166. & 167. ad Hieronymum: item librum de natura & Gratia contra illum, quem elapsi anno scripserat Pelagius de natura, præditum à Jacobo & Timasio statim operâ Augustini ad bonam frugem revocatis. In hoc

Opere

Opere S. P. demonstrat naturam vitia pertinere non ad institutionem, sed ad vindictam, detegitque Pelagii cavillationes, parcens adhuc, quod singularis charitatis exemplum est, ejus nomini. Scripsit S. Doctor insequente anno 416. Epistolas ad Joannem Hierosolymitanum, ad Mercatorem, ad Hilarium Narbonensem, & ad Innocentium. Eae sunt in veteri editione num. 252. 94. 92. in postrema 179. 193. 178. & 176. hisque narratur damnatio Pelagii facta in Synodis Carthagenensi & Milevitana. Ineunte anno 417. edidit librum de Gestis Pelagii, in quo agit de Synodo Palestina, de calliditate ipsius Pelagii, & de Chartula defensionis suae, quam ad eundem Augustinum miserat. Scripsit & ad Julianam matrem Demetriadis, & ad Dardanum epistolas 143. & 57. nunc vero 188. & 287. Anno 418. editus est liber de Gratia Christi, & alter de Peccato originali pertractantes de adiutorio possibilitatis & operationis, de peccato Adæ, de nuptiis, de libidine, & de effectibus baptismi. Garnerius scriptas putat hoc anno Epistolas ad Paulinum, ad Sixtum, & ad Optatum 106. 105. & 157. nunc autem 186. 194. & 190. sed ad Paulinum data videtur superiori anno 417. Exeunte hoc anno 418. ut videtur Garnerio & Norisio, vel circa initium sequentis scriptus est ab Augustino liber 1. de Nuptiis & Concupiscentia ad perillustrem virum Valerium Comitem, in quo de bono nuptiarum, de concupiscentia ac pudore pertractat enucleate. Edidit sub finem anni 419. libros de Anima & ejus origine, quibus Manichæi simul & Pelagiani in iis, quæ ad ignorantiam, & difficultatem, quibus anima conjuncta corpori subicitur, refelluntur & confutantur. Cum vero pervenissent ad Augustinum objecta quædam Juliani excerpta à quatuor libris hujus hæretici editis contra memoratum de Nuptiis; anno 420. addidit alterum, quo depellit cavillationes Juliani, confirmatque superius dicta de peccato originali, de poenis ejusdem, & de gratia regenerationis per baptismum collata. Interea scripsit Epistolam 107. modo 217. ad Vitalem, & quatuor ad Bonifacium libros contra duas Epistolas Pelagianorum. Exornavit anno 421. librum Enchiridii ad Laurentium, responditque Questionibus sibi propositis à Dulcitio. Quo anno elucubravit libros de Gratia & libero arbitrio, nec non de Correctione & gratia ad Monachos Adrumetinos Historici non conveniunt; perfectos anno 424. tradunt No-

rius, Garnerius, & Vossius; editos 426. aut 427. Scriptores alii. Retractionum libros argumentis profligantibus hanc hæresim pallim reterros elaboravit anno 426. & 427. opetibus aliis distractus. Contra Julianum non uno anno styllum exercuit: secundum librum de Nuptiis scriptum esse an. 420. dictum est supra: postquam in ejus manum pervenerunt quatuor libri Juliani, sex notissimos doctissimosque S. Pater conscripsit circa finem anni 421. & initia sequentis. Addidit morti proximus Opus Imperfectum 1. de quo cap. præcedenti. Exaravit paullo ante mortem anno 429. etiam libros de Prædeterminatione Sanctorum, & de Dono Perseverantiæ, quibus Pelagianorum Reliquiæ prostratæ sunt. Decessit autem beatissimus Pater v. Kal. Septembris anno 430. Cos. Theodosio XIII. & Valentiniano III. AA.

His, quæ de Augustino breviter dicta sunt addo Appendicis loco, Garnerium disert. VII. §. 2. in ea versari sententia, quod S. Patri pronomen Aurelii addiderit popularis opinio, & hæc exorta sit ex cap. 1. Apologiæ Orosii, ubi librarii incogitantia ex Aurelii Carthagenensis & Augustini nominibus unum videtur esse conflatum. Comparat enim Orosius defunctis Ecclesiæ luminibus Cypriano, Hilario, & Ambrosio tres viventes Aurelium, Augustinum, & Hieronymum, scribens: *Patres enim, & qui jam quieverunt Martyres, & Confessores, Cyprianus, Hilarius, & Ambrosius, & quibus etiam nunc permanere in carne necessarium est, Aurelius Augustinus, & Hieronymus, &c.* At decipitur vir doctissimus; non enim his Orosii verbis tres Patres tribus æquiparantur: & Augustino Aurelii etiam nomen accessisse, præter Orosium, testatur Claudianus Mamertus lib. 11. de statu Anim. cap. 9. ubi ait: *Aurelius Augustinus acumine ingenii, & rerum multitudine velut quidam Chrysippus, argumentandi virtute aut Zenon sensuum subtilitate, aut Varro noster voluminum magnitudine, &c.*

Demum adversus Pelagianos, ut eos interim mittam, qui Semipelagianis obstituerunt, scripsit inter annum 418. & 420. incertus Auctor Hypognosticon, id est *subnotationum*, libros sex, in quibus in unum studuit contrahere Augustinianas contra Pelagium elucubrationes. Hos libros tribuunt quidam Sixto Romano, quidam autem Mercatori: sed ab hujus stylo & eruditione videntur plurimum discrepare.

CAP.

CAPUT V.

Disputatur de statibus Pelagianæ hæresis enumeratis secundo capite, & ostenditur Christi gratiam non solum mentem collustrare, verum etiam adjuvare voluntatem per inspirationem sanctæ dilectionis.

SUMMARIUM.

1. Ponitur 1. Propositio de primo statu hæresis Pelagii.
2. Objectioni satisfit.
3. Explicatur S. Augustinus.
4. Ponitur Propositio 2da. de 2do statu hujus hæresis.
5. Ponitur Propositio 3ia & probatur auctoritate extrinseca.
6. Præcipue S. Augustini.
7. Responsio Adversariorum refutatur.
8. Alia objectio solvitur.
9. Probatur 2da pars conclusionis 3iæ.
10. Probatur 3ia pars illius.
11. Magis adhuc declaratur.
12. Solvuntur objectiones.
13. Indifferentia liberi arbitrii an sit error Pelagii.

1.
Ponitur 1.
Propositio
de primo
statu hæresis
Pelagii.

STATUS varii hæresis Pelagianæ superius explanati sunt: de his agendum nunc singillatim.

PROPOSITIO I. Pelagius in primo sui erroris statu admisit necessitatem legis, sive naturalis singulorum hominum inscriptæ cordi, sive per revelationem traditæ, quam Deus iis proponere teneretur, qui legi naturæ per liberi arbitrii facultatem obtemperarent.

Demonstratur 1. auctoritate Concilii Carthaginensis in Epistola ad Innocentem, in qua his verbis Pelagii & Coelestii proditur error: *Isti autem asserunt, sicut à fratribus, qui eorum libros legerunt cognovimus, in eo Dei gratiam deputandam, quod talem hominis instituit, creavitque naturam, quæ per propriam voluntatem legem Dei posset implere, sive naturaliter in corde conscriptam, sive in literis datam.* II. Synodus Palestina, quæ primum Pelagii hæresim damnavit, hanc, ut vidimus, illius assertionem præscripsit: *Gratia Dei non ad singulos actus datur, sed in libero arbitrio est, & in lege, atque doctrina.* III. S. Pater Augustinus De Grat. Christi cap. 3. damnatam à principio sententiam, & traditam à Pelagio in libris de libero arbitrio asserit, *Gratiam Dei & adjutorium, quo adjuvamus ad non peccandum, aut in natura & libero arbitrio, aut in lege, atque doctrina constitui.* IV. Idem Pelagius in Epistola ad Demetriadem totus est in demonstrando, quod possit homo per legem ac doctrinam instructus divinis obtemperare mandatis.

V. Inverisimile omnino est, Pelagium in priori statu legem aliquam ac doctrinam non agnovisse; quandoquidem, ut ibidem Augustinus docet, basis Pelagianæ hæresis erat, tria distinguere, qui-

bus divina mandata adimplerentur, *possibilitatem, voluntatem, & actionem*, quorum primum dari fatebatur à Conditorum naturæ: supponit ergo ea possibilitas legem aliquam divina præcepta proponentem. Quod S. Pater in lib. de Prædest. Sanctorum cap. 19. affirmat expressius, docens Pelagianos putare, *acceptis præceptis jam per nos ipsos fieri liberæ voluntatis arbitrio sanctos, & immaculatos, &c.*

Neque vero dicas in his consistere secundum statum Pelagianæ erroris, non primum. Enimvero primæva Pelagii hæresis ea est, quæ in Epistola ad Demetriadem propinata fuit; quæ in libris Pelagii de libero arbitrio, aliisque laticat; quæ in prima Synodo celebrata contra eundem Pelagium fuit anathemati subjecta; & quæ decantatam illam naturæ possibilitatem spectat, cui totam erroris molem callidus Architectus admovit. At in his omnibus legem ac doctrinam sive inditam naturaliter, sive exterius revelatam manifeste comprehendit.

Facit adversus prædicta, quod S. P. Augustinus in lib. de Hæres. ad Quodvultdeum cap. 88. ait Pelagium in tantum Gratiæ Dei inimicum fuisse, ut crederet sine hac posse hominem divina præcepta adimplere. Deinde ait, *increpatum à fratribus quod nihil adjutorio gratiæ tribueret, correctioni horum hætenus cessasse, dicendo gratiam dari hominibus, ut quæ per liberum facere jubentur arbitrium, facilius possent implere per gratiam, illam vero gratiam, sine qua nihil omnino possumus, non esse nisi in libero arbitrio, quod Deus adjuvaret per suam legem atque doctrinam.* Itaque in eo statu

2.
Objectioni
satis fit.

Pelagius necessariam legem confessus est, in quo increpatus à fratribus agnovit gratiam ad *facilius*, non ad simpliciter operandum collatam. Qui status non est profecto hujus hæresis primus. Idem S. Pater de Gestis Pelagii cap. 23. ait, oblatum sibi post Synodum Palestinam Pelagii libellum, in quo liberum arbitrium gratiam appellabat *non aperte ei conjungens legis adjutorium*. Ante Synodum ergo Palestinam, & in primo hæresis statu admisit Pelagius solam facultatem arbitrii, quacumque lege præcisa.

3.
Explicatur
S. Augusti-
nus.

His respondetur, S. Patrem prioribus verbis, quibus docet Pelagium principio adeo gratiæ inimicum fuisse, ut crederet sine hac posse hominem omnia divina præcepta adimplere, etiam legem doctrinamque significare; non enim præcepta possunt, nisi per legem proponantur, servari. Verborum ergo, quæ subsequuntur, sensus est, correptum à fratribus admisisse aliquando etiam veram aliquam gratiam ad *facilius* operandum: sed absolute necessariam illam putasse tantummodo, quam etiam traderat à principio, id est, liberum arbitrium cum legis ac doctrinæ adjutorio. Quare ex libro ad Quodvultdeum quæ supra diximus confirmantur. De Gestis autem Pelagii scribit S. Pater, hæreticum non admisisse adjutorium legis aperte in illo libello, non quod non admisisset ipsa. Subdolos enim tergiversator non semper expressit quod semper admisit, ut interrogatus an aliud gratiæ adjutorium confiteretur præter facultatem arbitrii, annueret illico; ac responderet se utique gratiam profiteri aliam, auxilium scilicet doctrinæ ac legis proponentis quid agere debeamus. Articulus quidem septimus damnatus in Synodo Palestina legem atque doctrinam expresse memorat: & Pelagius in Epistola ad Constantium data jam ab anno 408. præter liberi arbitrii naturam, aliud gratiæ proficitur auxilium, ut constat ex Augustini libro de Gratia Christi cap. 36.

Ponitur
Propositio
2. de secun-
do statu hu-
jus hæresis.

PROPOSITIO II. Pelagius in secundo erroris statu admisit præter legem atque doctrinam, gratiam, quæ dilectionem inspirat, sed ad *facilius*, non ad simpliciter operandum, eamque præcedentibus meritis comparatam.

Id probatur 1. ex libro de Hæresibus ad Quodvultd. capite supracitato. 11. Ex libro de Grat. Christi cap. 26. *Ac per hoc gratiam Dei, qua caritas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, sic*
R. P. Berti Theol. Tom. III.

conferatur, qui vult veraciter confiteri: ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet veramque justitiam, fieri posse non dubitet. Non quomodo iste, qui cum dicit propterea dari gratiam, ut quod à Deo præcipitur facilius impleatur, quid de illa sentiat satis ostendit, scilicet, quod etiam sine illa, etsi minus facile, fieri tamen, quod divinitus præcipitur, potest.

Quod hæc gratia ad *facilius* etiam voluntatem excitaverit inspiratione charitatis, probatur primo; nam capite nuper laudato Augustinus diserte loquitur de Gratia, qua charitas Dei diffunditur per Spiritum Sanctum, in cordibus nostris. Deinde quia sequenti cap. 29. ait S. Pater, sanum fore & catholicum sensum Pelagii, si tolleretur *facilius*, & absolute fateretur gratiæ necessitatem ad boni Operis adimplerionem. Præterea Pelagius in illo errore, quod gratia datur tantum ad *facilius*, semper obstinate perseveravit: gratiam vero interioris illustrationis, ut mox dicam, tandem confessus est. Illa igitur gratia ad *facilius* operandum præter mentis illustrationem, etiam charitatem aliquam inspirari, Pelagius non denegabat. Denique quod Pelagiani existimaverint hanc gratiam meritis naturæ rependi, constat ex cap. 31. ejusdem libri de Gratia Christi, ubi de hæresiarcha legitur: *Nempe manifestum est eum dicere gratiam secundum merita dari, quamlibet eam, vel qualemlibet significet, quam tamen aperte non exprimit. Nam cum eos remunerandos dicit, qui bene utuntur libero arbitrio, & ideo mereri Domini gratiam, debitum eis reddi fateatur, &c.*

PROPOSITIO III. Pelagius tandem admisit gratiam internæ illuminationis, etiam ut *simpliciter* necessariam, nunquam vero gratiam excitantem voluntatem per subministrationem Spiritus Sancti, sive per inspirationem charitatis.

Est prima propositionis pars contra Leonardum Lessium lib. de Efficacia Grat. cap. 17. P. Lugo disp. 1. sect. 2. aliosque perpaucos. Defenditur autem à Gregorio de Valentia in 1. 2. q. 3. puncto 3. à Suarezio lib. 3. Opusc. cap. 2. & lib. 2. de causa Prædest. cap. 16. ab Edmundo Simonnet principio dissert. de Gratia, à Dionysio Petavio cap. 9. de Hæresi Pelag. ab Honorato Tournely lib. 1. de Gratia cap. 3. pag. 70. à Thomistis & Augustinianis communiter. Ex his tamen aliqui tenent, nunquam

5.
Ponitur pro-
positio ter-
tia & Pro-
batur au-
thoritate ex-
trinseca.

L

Pela-

Pelagianos admisisse interiores collustrationes ut simpliciter necessarias, sed ad facilius tantummodo. Verum tradunt oppositum Schola Lovaniensis & Duacensis, nec non Thomistae doctissimi cum suo Joanne Gonzalez controversia 4. de Auxiliis art. 6. Atque idem de Semipelagianis ingenue fatetur Petavius laudato capite, num. 12. Hæc vero est propositio pars altera. Tertiam, quod Pelagius nunquam admiserit gratiam voluntatis & actionis, probant omnes Catholici in Augustino, atque in his controversiis parumper exercitati.

6.
Præcipue S.
Augustini.

Itaque prima pars demonstratur auctoritate Augustini scribentis cap. 7 de Gratia Christi: *Et tanquam explicaturus (Pelagius) quam dicat gratiam, secutus adjunxit dicens, quam nos non ut tu putas, in lege tantummodo, sed & in Dei esse adjutorio confitemur. Quis non hic desideret, ut ostendat, quam velit intelligi gratiam? Propter hoc enim maxime de illo expectare debemus, ut dicat hoc quod dicit, non in lege tantummodo se gratiam confiteri. Sed nobis hac expectatione suspensis, quid addiderit intuemini. Adjuvat enim nos, inquit, Deus per doctrinam & revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit, dum nobis, ne presentibus occupemur, futura demonstrat, dum diaboli pandit insidias, dum nos multiformi & ineffabili dono gratiæ celestis illuminat.* En aperte confitetur Pelagius præter legem doctrinamque exteriorem, internas collustrationes mentis, & gratiam aliquam ex parte intellectus.

7.
Responsio
Adversario-
rum refu-
tatur.

Solent respondere, ex præmissis Augustini verbis solam externam legis ac doctrinæ gratiam in Pelagiana confessione apparere; sed falsi sunt hæc in parte Adversarii. Primum: Pelagius eo loco proficitur *Gratiam non in lege tantummodo, sed in Dei esse adjutorio*: atque petenti Augustino & expectanti, quidnam esset adjutorium istud à lege distinctum, respondit hæreticus, *Adjuvat per doctrinam, & revelationem suam, &c.* Non ergo iis verbis adjutorium legis designat, sed revelationem aliam intimam ac ineffabilem. Præterea S. Pater proximo cap. xi. demonstrat hanc revelationem non esse veram Christi gratiam, propterea quod nullus in hac vita pervenit ad magnitudinem revelationum Apostoli Pauli: cui tamen, ut gratia adesset, per quam resisteret stimulo carnis, Angelo Satanæ, nec ob sapientiæ altitudinem extolleretur, adenda erat charitas, quæ non inflatur,

animique reprimat elationem. Quare Christi gratia in sola interiori revelatione sita non est, ut tergiversabatur Pelagius; etiamsi revelationem dixeris intimam, multiplicem, ac mirabilem, qualem habuit Apostolus. Insuper, ut eodem libro docet S. Pater cap. 41. affirmabat Pelagius, *Ipsas quoque orationes ad nihil aliud adhibendas, nisi ut nobis doctrina etiam divina revelatione aperiat, non ut adjuvetur mens hominis, ut id quod faciendum esse didicerit, etiam dilectione & actione perficiat*: Quisquis autem orat, jam lege & exteriore doctrina instructus est, & donum orationibus postulat hætenus non impetratum: ideoque Pelagius præter externam legem, gratiam aliam dari annebat.

Nec repugnat, quod S. Pater post verba supra allata eodem cap. 7. ait: *In his omnibus non recessit à commendatione legis & doctrinæ.* Qualiscunque enim gratia, etiam internæ revelationis, quæ proponit tantummodo quid faciendum est, & voluntatem non adjuvat subministratione aliqua charitatis, in munere à lege ac doctrina non differt. Atque hanc mentem esse Augustini, consequentia verba demonstrant: *Dei adjutorium multipliciter insinuandum putavit, commemorando doctrinam, & revelationem, & oculorum cordis adaperitionem, & demonstrationem futurorum & aperitionem diabolicarum insidiarum, & multiformem & ineffabilem gratiæ celestis illuminationem, ad hoc utique, ut divina præcepta & promissa discamus.* Hoc est ergo gratiam Dei ponere in lege, atque doctrina. Itaque per Augustinum Pelagius etiam admittens gratiam illuminationis à commendatione legis & doctrinæ nequaquam recessit, quia gratia illa hoc solum efficit, ut divina præcepta ac promissa discamus; non donat, nec adjuvat voluntatem, ut agat. Et cap. 10. ejusdem libri de Gratia Christi. *Ad doctrinam, inquit Augustinus, pertinet etiam quod sapientia revelatur, ad doctrinam pertinet, cum suadetur omne quod bonum est.*

Secunda propositionis pars, quod Pelagius admiserit aliquando gratiam internæ illuminationis, ut simpliciter necessariam, probatur primo: Admisit, ut modo vidimus, Pelagius adjutorium aliquod distinctum ab exteriori lege ac doctrina, atque istud nullum aliud est, quam interna mentis illuminatio: Atqui adjutorium illud ab exteriori lege ac doctrina distinctum admisit aliquam-

8.
Alia obli-
tio solvi-
tur.

9.
Probatur
2da Pars
Conclusio
nis 31æ.

quando Pelagius, ut *simpliciter* necessarium. Ergo admisit ut *simpliciter* necessarium adjutorium internæ illuminationis. Probat minor. Pelagius anathematizavit eos, qui gratiam Dei & adjutorium non ad singulos actus dari opinantur, & illud putant in libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina; ut Augustinus docet lib. de Gestis Pelagii cap. 14. Aliquando igitur admisit necessarium etiam adjutorium illud ab exteriori lege distinctum. Iccirco autem Pelagius ad punctum istud pervenit, ut abjuracionem suam in Synodo Palestina quoquomodo sinceram ostenderet, nec se à seipso proderet esse damnatum. Cum enim septimum articulum proscripisset, oportebat, ut gratiam aliquam necessariam confingeret diversam à naturali facultate arbitrii, & ab exteriori lege ac doctrina. Quod præstitit oppido, admittens gratiæ illuminationem, de qua nunc pertractatur. Ecce anathematizat, ait Augustinus, qui hoc sentiunt: ecce nec naturam liberi arbitrii, nec legem, nec doctrinam vult intelligi gratiam, qua per actus singulos adjuvamus. Nec tamen veram Gratiam confessus est unquam, ut principio speciosis verbis suadere nitebatur: quoniam per multiformem illam illustrationem non recedebat, nisi oretenus, à commendatione legis, atque doctrinæ. Probat deinde assertio; nam S. Pater hoc unum adversus Pelagianos contendit, ut non solum fateantur adjuvari à Deo possibilitatem per illuminationem mentis, & objecti propositionem, verum etiam adjuvari voluntatem & actionem per subministrationem Spiritus Sancti. Atque de Gratia Christi cap. 47. scribit, quod si Pelagius consenserit etiam ipsam voluntatem & actionem divinitus adjuvari, ut sine illo adjutorio nihil bene velimus & agamus, eamque esse gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, nihil de adjutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controversia relinquatur. Tota ergo controversia Pelagium inter & Augustinum erat de adjutorio voluntatis & actionis, quod situm esse constat in inspiratione charitatis; & per consequens de gratia, quæ proponit divina præcepta ac promissa, etiam per interioris mentis illustrationem Pelagius Augustino minime dissentiebatur.

Ex his consequitur tertia Propositionis pars, scilicet, quod Pelagius nunquam admisit veram Christi Gratiam, quæ non solum proponit quid agere de-

R. P. Berti Theol. Tom. III.

beamus, verum etiam voluntatem adjuvat per subministrationem charitatis. Quod tamen breviter confirmatur Augustini locupletissimis testimoniis. Ergo eodem libro de Gratia Christi cap. 12. S. P. sermonem instituens de Gratia, quam Catholici profitentur, hæc habet: *Qua gratia agitur non solum ut facienda noverimus, verum etiam ut cognita faciamus; nec solum ut diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus. Hæc gratia si doctrina dicenda est, certe sic dicatur, ut altius & interius eam Deus cum ineffabili suavitatem credatur infundere, non solum per eos qui plantant & rigant extrinsecus, sed etiam per seipsum, qui incrementum suum ministrat occultus, ita ut non ostendat tantummodo veritatem, verum etiam impertiat charitatem.* Et cap. ejusdem Operis tertio ac tricesimo: Nos autem, inquit, illam gratiam in eorum confessione requirimus, de qua dicit Apostolus, Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis & charitatis & continentie. Non est autem consequens, ut qui habet donum scientiæ, quo noverit quid agere debeat, habeat etiam charitatis, ut agat. Huc spectat Concilium Milevitanum Can. 4. *Quisquis dixerit, eandem gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis reveletur & aperiat intelligentia mandatorum, ut sciamus quid appetere, quid vitare debeamus: non autem per illam nobis præstari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, & faciamus, anathema sit.* Et infra: *Utrumque Dei donum est, scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus: nam sicut de Deo scriptum est, Qui docet hominem scientiam; ita etiam scriptum est, Charitas ex Deo est.*

Hæc cum adeo perspicua sint; asserendum est non confiteri veram Christi gratiam, qui admittunt solam illuminationem mentis trahentem voluntatem tantum moraliter per solam propositionem ac revelationem divinorum præceptorum, nisi asserant ejusmodi illuminationem fieri ineffabili suavitatem, & inspiratione virtutis humanam voluntatem roborantis. Quod mihi videtur ex dictis manifestissimum; atque potest insuper sequentibus rationibus demonstrari. Primo hæc illuminatio exhibens tantum scientiam rerum faciendarum, & se tenens ex parte objecti, quantumvis interior sit & singularis, non recedit in munere à lege, & doctrina, cum detur

II.
Magis adhuc declaratur.

L 2

ad

10.
Probat
3^a Pars il-
lius.

ad hoc, ut divina praecepta, & promissa discamus. Non est ergo illa gratia, quam adversus Pelagium Augustinus invictissime propugnavit. Deinde per illam gratiam quæ demonstrat solum quid agere debeamus, quemadmodum per legem & doctrinam, adjuvatur à Deo sola naturalis possibilitas, non datur adiutorium voluntatis & operis; ut scribit Augustinus de Grat. Christi cap. 6. & 15. ideoque hanc gratiam confitentur etiam Pelagiani. Præterea, ut vidimus, hi non denegant revelationes internas, & consequenter nec motionem illam moralem, quæ per solam manifestationem objecti, ut agebat Pelagius, stupentem excitat voluntatem. Operatur (verba sunt hæretici apud Augustinum de Gratia Christi cap. 10.) in nobis velle quod bonum est, velle quod sanctum est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, mutorum more animalium, tantummodo presentia diligentes, futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione succendit, dum revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitatur voluntatem, dum nobis, quod tu alibi negare non metuis, suadet omne quod bonum est. Igitur motionem aliquam extrinsecam voluntati, ac moralem, per revelationem & doctrinam, sive internam, sive externam, nequaquam Pelagius inficiabatur. Insuper, si adhuc contendas Pelagium nunquam confessum interiores illustrationes; arbitrator te minime negaturum, eas admisisse Semipelagianos, quos tamen certum est ad initium fidei veram Christi gratiam non existimasse necessariam, eam saltem, pro qua magnus Augustinus certavit; ut mittam Julianum, & Pelagianos posteriores, de quibus legendus est S. P. lib. 14. ad Bonifacium cap. 5. Dabo interim testem locupletem, ac bene Theologis auditum Dionysium Petavium: qui de H. P. cap. 9. 12. in hunc plane modum loquitur: *Nam etsi Semipelagiani gratiam Christi non in sola externa legis propositione, sed in interna voluntatis excitatione, verum metaphorica & moraliter positam putarent, ut eruditiores Theologi fatentur, præter paucos illos, qui consensu majoris partis exploduntur; nihilominus eos Prosper queritur in Cavmine de Ingratis, nullas alias gratiæ Christi mandasse partes, quam doctoris, monitoris, ac forinsecus insonantis. Cujus sane rei veritas liquet ex dictis; quoniam proponere duntaxat, ac suadere quod bonum est, pertinet ad doctrinam. Postremo non est consequens, ut Augustinus superius monuit, ut qui habet scientiam & percipit quid agere debeat, ha-*

beat etiam adiutorium operationis ut agat; veluti si dormientem infirmum & in aliquo periculo constitutum quispiam à somno excitet, ad fugam arripiendam hortetur, non proinde illum adjuvat, nec subtrahit ab impendente discrimine, nisi illius plantas consolidet. Proponere ergo imbecilli hominum voluntati divina praecepta ac promissa, eamque suscitare ac movere tantum moraliter revelatione, & propositione objecti; est commonere hominem, non adjuvare: est impertiri donum scientiæ, non charitatis; est denique commendare legem ac doctrinam, non gratiam.

Videntur mihi ex dictis penitus contrita Adversariorum objecta. Opponere solent verba Augustini in lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 19. ubi de Pelagianis ait: *Vos autem in bono opere sic putatis adjuvari hominem gratia Dei, ut in excitanda ejus ad ipsum opus bonum voluntate, nihil eam credatis operari.* Nullam ergo Pelagiani admiserunt gratiam interiorem. Quod argumentum Bellarminus in Recognitione librorum suorum lib. 1. de Grat. cap. 13. putat validissimum. Verum Augustini verborum sensus est, Pelagianos nullam admisisse gratiam, quæ par inspirationem charitatis adjuvat hominis voluntatem, & facit ut agat: non gratiam illuminationis, & donum scientiæ, quo noverit quid agere debeat. Insurgunt S. Patrem de Gratia Christi cap. 3. 4. 5. 6. 7. & 47. affirmare quod Pelagius nunquam recessit à commendatione legis & doctrinæ. Sed respondemus, ad legem & doctrinam pertinere, quicquid suadet quod bonum est, & excitat tantummodo metaphorice proponendo objectum, non adjuvat voluntatem impertiendo adiutorium operationis. Reponunt, Concilia, Patres, ac Theologos innumeros affirmare Pelagium, nunquam Christi gratiam fuisse confessum. At his occurrimus dicendo veram Christi gratiam non consistere in sola illuminatione mentis, sive in dono scientiæ; sed etiam in subministratione charitatis, qua facere velimus, & faciamus. Tandem inquirunt esse plurium Doctorum Catholicorum sententiam, quod Gratia Christi sit interna revelatio objective tantum & moraliter attrahens voluntatem: qui, si vera forent hæcenus dicta, consentirent apertissime Pelagianis. Cæterum hi Theologi non affirmant internam subministrationem gratiæ exercere tantummodo munus Doctoris, & monitoris, ostendendo quid agere debeamus, quasi necessaria tantum sit ex parte objecti, nec

12.

Solvuntur
Objectiones

potentiæ animæ rationalis debeant excitari & elevari ad opera supernaturalia, aut sit virtus operationis & voluntatis in sola facultate arbitrii, ut assererat Pelagius. Sed ulterius fatentur tribui per gratiam intrinsicè voluntati adiutorium, quod tamen negant esse suapte natura inspectum efficax, ac prædeterminans. De qua controversia alio in loco.

13.
Indifferentia
liberi arbitrii
an sit error
Pelagii.

PROPOSITIO IV. Non est connumeranda inter errores Pelagii indifferentia liberi arbitrii; nisi ita accipiat, ut inspecta sola naturali facultate possit ex æquo bonum & malum.

Demonstratur prima pars; quia hæc est communis liberi arbitrii notio, ut sit potestas animi libera ad faciendum vel non faciendum; unde jure merito damnata est Janseniana propositio, quod ad merendum vel demerendum in hoc statu non requiratur libertas indifferentiæ, dummodo arbitrium sponte & voluntarie velit; ita ut libertas cum necessitate

consistat. Quem errorem non semel in hoc opere profligavimus, & rursus infectabimur cum ad hæresim Jansenianam perventum erit. Præterea S. Pater lib. 11. de Nuptiis & Concupisc. cap. 3. ait: *Non itaque sicut te, atque alios fallens loqueris, si quis liberum in hominibus arbitrium dixerit, Celestianus & Pelagianus vocatur: istud quippe Catholica fides dicit.* Idem tradit in Epistola ad Ctesiphontem S. Hieronymus. Non ergo redarguendi sunt Pelagiani, quod liberi arbitrii indifferentiam assererent. Id in eis reprehenditur, & damnatur, quod ejusdem arbitrii vires adeo robustas esse jactabant, ut vellent sine gratiæ adiutorio posse bonum & malum, dummodo illud per legem doctrinamque innotesceret. Quare Augustinus post laudata verba prosequitur: *Sed si quis ad colendum recte Deum, sine ipsius adiutorio, dicit esse in hominibus liberum arbitrium, ipse Celestianus & Pelagianus vocatur.* Atque his verbis comprobata est propositionis pars altera.

CAPUT VI.

Num Pelagius Gratiam habitualement negaverit?

S U M M A R I U M.

1. Opiniones Doctorum.
2. Pelagius agnovit gratiam habitualement in sensu non recto.
3. Satisfit objectioni.
4. Probatur 2da pars conclusionis.

5. & 6. Solvuntur objectiones.
7. Quid requiratur ad actus Supernaturales.
8. Confirmatur conclusio ratione extrinseca.
9. Et intrinseca.
10. 11. 12. & 13. Solvuntur objectiones.

1.
Opiniones
Doctorum.

HABITUALEMENT gratiam negavisse Pelagium, scilicet intrinsicè illam animæ *habitudinem*, qua homo permanentiter fit iustus, opinatur Vega lib. VII. in Tridentinum Concilium, eique subscribunt Suarez in Prolegomeno v. de Gratia cap. 2. & lib. VII. cap. 7. num. 1. & Tournely lib. 1. de Gratia q. 3. p. 79. Oppositum tamen tradunt non solum Jansenius lib. v. de H. P. cap. 22. verum etiam Gonetius disput. 1. art. 3. Martinonus in Anti-Jansenio disput. 7. de H. Pelag. sect. 13. cum aliis Theologis plurimis. Inter quos media via incedendum nobis est; nam arbitramur istiusmodi gratiam admissam à Pelagianis, non tamen eo modo, quo illam tenemur confiteri: atque id proxima positione explicabimus.

2.
Pelagius
agnovit gratiam
habitualement

PROPOSITIO I. Pelagius habitualement gratiam agnovit, at non sensu recto, & Catholico.

Demonstratur prima pars. Nam primum nullibi invenimus hunc errorem vel ab Africanis Conciliis, vel ab Augustino fuisse Pelagio imputatum. Deinde Pelagiani apud S. Patrem lib. 1. contra Julianum cap. 6. docebant parvulos baptizandos, non quidem ut illis originale remittatur peccatum, sed ut ipsis addatur Sanctitatis decus atque ornamentum, usurpantes verba Chrysostomi ex homilia, quam de Baptizatis habuit: *Non enim tantum sunt liberi, sed & sancti: non tantum sancti, sed & iusti: non solum iusti, sed & filii; non solum filii, sed & heredes: non solum heredes, sed & fratres Christi: nec tantum fratres Christi, sed & cohæredes: non solum cohæredes, sed & membra: non tantum membra, sed & templum, non tantum templum, sed & organa Spiritus.* Et infra: *Hæc de causa etiam infantes baptizamus, cum non sint coinquinati peccato, ut eis addatur sanctitas, iusti.*

L 3

justitia, adoptio, hereditas, fraternitas Christi, ut ejus membra sint. Qui hæc cum Chrysostomo profitentur, videntur ne sanctificantem gratiam denegare? Insuper manifesta sunt hæc alia Pelagii verba apud Augustinum de Gratia Christi cap. 37. *Vide quid Christiani facere possunt, quorum in melius per Christum instaurata natura est, & qui divina quoque gratia juvantur auxilio.* Addit S. Pater: *Naturam in melius instauratam, remissionem vult intelligi peccatorum.* Quod alio loco in hoc ipso libro satis demonstravit, ubi ait, *Etiā illi, qui longo peccandi usu quodammodo obduruere, instaurari per penitentiam possunt.* Tandem Concilium Milevitanum Canone 3. damnans Pelagium admittentem gratiam, quā justificamur, non ideo damnat, quia gratiam per quam remittuntur peccata negaverit, sed quoniam asseruit, *Gratiam, qua justificamur valere ad remissionem peccatorum, quæ commissa sunt, non vero ad adjutorium, quo non committantur.*

3. Respondent Suarez & Tournely, Satisfit ob-
jectioni. Pelagium admisisse gratiam remissionis peccatorum, qualem Novatores permulti constituunt in sola extrinseca imputatione justitiæ. Sed refellitur hæc responsio. Gratia enim qua in meliorem hominem renascimur, quæ ornatum animæ confert, eamque reddit sine macula & sine ruga, qua meliores reddimur, animique virtute perficimur, hæc, inquam, gratia non extrinseca est, sed interna, Pelagius vero in Epistola ad Demetriadem his plane verbis gratiam remissionis peccatorum describit. Deinde Concilia & Patres in hac gratia id solum improbant, quod Pelagius cum ipsa non conjunxerit adjutorium ad vitanda peccata, & quod crediderit illam naturalibus meritis comparari, ut mox ostendam. His ergo erroribus expolis, Pelagius veram gratiam sanctificationis confessus est. Postremo Julianus apud Augustinum lib. 1. cap. 6. ut vidimus, Gratiam remissionis peccatorum describit verbis Chrysostomi: atque inter illius dotes hanc complectitur, quod ejus dono fit homo Dei templum, & organum Spiritus; & Pelagius fatetur per illam gratiam instaurari naturam. Quæ omnia proculdubio demonstrant donum aliquod receptum in anima.

4. Secundam propositionis partem demonstrant verba Augustini capite de Gratia Christi tricesimo: *Istam quippe gratiam, qua justificamur, id est, qua caritas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis, in*

Pelagii & Cælestii scriptis, quæcunque legere potui; nusquam eos inveni, quem admodum confitenda est, confiteri. Enimvero non confitetur gratiam remissionis peccatorum, quemadmodum confitenda est, quisquis asserit illam dari secundum merita per solam arbitrii facultatem comparata, atque arbitratur valere tantummodo ad remissionem peccatorum, quæ commissa sunt, non vero ad adjutorium, quo non committantur; videlicet, animam exornare, sed nullam ei virtutem ad supernaturaliter operandum infundere. At Pelagius asserbat non à Deo accipere, sed à seipsis homines habere gratiam, qua liberamur ab impietate, & hanc secundum merita nostra dari, ut Augustinus ait hæresi 88. Et rursus affirmabat Pelagius auxilium gratiæ Salvatoris in hoc positum esse, ut ignoscat commissa præterita, non ut adjuvet ad futura vitanda, ut idem Augustinus scribit libro de natura & Gratia cap. 34. Existimabat enim in nostra potestate, non in Dei misericordia esse opus quodlibet salutare. Igitur Pelagius habitualement Gratiam, quomodo confitenda est, nequaquam confitebatur. Hinc Concilium Milevitanum can. 3. definit per Christi gratiam non solum remitti peccata commissa, verum etiam conferri adjutorium ne committantur.

5. Opponit Suarez cit. Prolegom. v. de Gratia. Dona habitualia propter actus supernaturales dantur. Ergo his ablatis tollitur etiam habitus supernaturalis. II. Ex quo Patres & Concilia non damnaverint Pelagium negantem gratiam habitualement, non sequitur hanc gratiam admisisse; quia Pelagius de iis donis expresse non tractavit, vel quia doctrina de talibus donis non erat tunc declarata. III. Pelagius ante peccatum nullum Dei donum agnovit præter naturalia: sed dixit nos omnes generari in eo statu, in quo fuit conditus Adam. IV. Gratiam adoptionis, quam admisit in pueris, dixit esse in adultis præmium meritorum. Sed gratia habitualis non est præmium meritorum, saltem quæ naturæ viribus comparentur. Ergo Pelagius gratiam illam habitualement admisit.

Resp. ad primum, nego antecedens; habitus enim supernaturalis datur in sensu Pelagii ad decorem ornatumque animæ, atque ad hoc ut ea sit templum Spiritus Sancti, & membrum Christi, ipsiusque instaretur natura. Ad alterum dico Concilia & Patres non solum damnasse Pelagii dogma circa adjutorium gratiæ actualis; verum etiam pertractasse de iis, quæ ille proferebat, ut illuderet Catho-

Catholicis, & videretur gratiam Dei confiteri, ut de lege & doctrina, de exemplis Christi, de ipsa peccatorum remissione: in qua, cum id solum redarguerint, quod Pelagius ab ea se junxerit actuale auxilium; consequens est, hæreticum gratiam hujusmodi non denegasse. Ad tertium fateor in sensu Pelagii gratiam remissionis peccatorum esse quodammodo naturalem, utpote arbitrii meritis comparatam: at non sequitur ex hac præmissa, nullum nobis donum conferri præter illa, quæ nascendo nobis conferuntur; alioqui denegasset quoque vitam æternam, & baptizatis, justisque regnum cælorum. Quod sequitur; probat solummodo Pelagium non admisisse gratiam habitualement, quemadmodum confitenda est; & potest etiam argumentum sic comparatione eludi: Gratiam vitæ æternæ, quam admisit Pelagius, dixit esse in adultis præmium meritorum. Sed vita æterna non est præmium meritorum, saltem quæ naturæ viribus comparantur. Ergo Pelagius vitam æternam minime admisit. Falsissima est consequentia.

6.
Objectio ada
reijcitur.

Opp. 2. idem suaresius lib. VII. de Gratia c. 6. Augustinus Epistola 95. docet, Pelagium, licet admisit gratiam remissionis peccatorum, hanc tamen existimasse non fieri per interioris gratiæ subministrationem: *Sive gratiam dixerit esse liberum arbitrium, sive gratiam esse remissionem peccatorum, sive gratiam esse legis præceptum; nihil eorum dicit, quod per subministrationem Spiritus Sancti pertinet ad concupiscentias, tentationesque vincendas.* II. Idem Augustinus lib. de Grat. Christi cap. 2. ait, putasse Pelagium nos salvari *adjutos, non aliqua subministratione virtutis, sed viribus propriæ voluntatis.* III. Concilium Milevitanum damnans Can. 3. gratiam ad solam remissionem peccatorum valere, videtur damnare Pelagium, quod in remissione peccatorum gratiam habitualement non intellexerit. IV. Divus Augustinus fatetur se in scriptis Pelagii, & Cælestii nunquam potuisse invenire gratiam, quæ iustificamur; ita de Gratia Christi c. 30.

Resp. ad 1. minime citatâ Epistola Augustinum asserere, quod juxta Pelagii mentem fiat peccatorum remissio sine interioris gratiæ infusione; sed hoc unum affirmat, nec liberum arbitrium, nec legem, nec remissionem peccatorum, quæ omnia admittebat Pelagius, esse adjutorium, quod per subministrationem Spiritus Sancti datur ad tentationes & concupiscentias vincendas, id est gratiam actualement voluntatis & operis, quam negabat hæreticus. Id vero ex ipsius Augustini ver-

bis est manifestum. Per hæc diluitur secundum, & tertium; nam utique subministrationem virtutis inficiabatur Pelagius; at Concilium Milevitanum definit non solum pertinere ad gratiam, quod remittantur peccata, sed etiam quod non committantur: quorum unum fatebatur Pelagius, negabat alterum. Notandum hic obiter, Scholasticos nonnullos, qui putarunt disputatum fuisse cum Pelagio de necessitate gratiæ habitualis, nominis æquivocatione, & ignorantia historiæ lapsos non leviter: quod animadvertit etiam Gabriel Vasquez disput. 196. cap. 3. num. XIII. Ad ultimum liquet ex verbis Augustini, Pelagium non admisisse gratiam habitualement, quemadmodum debebat eam confiteri, id est, non comparatam per vires naturales arbitrii, & collatam cum subministratione virtutis. Levissima sunt ergo momenta Suaresii, nostramque assertionem potius corroborant.

PROPOSITIO II. Præter habitualement Gratiam necessarium est ad actus supernaturales præmovens aliquod actuale adjutorium.

7.
Quid requi-
ratur ad actus
supernatu-
ales.

Sequitur ex dictis; & ulterius probatur Scripturis, Conciliis, Patribus, & ratione. Enimvero Psalm. 126. ait Regius Vates: *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam:* & Ps. 26. 9. *Adjutor meus esto; ne derelinquas me; neque despicias me; Deus salutaris meus:* quibus verbis Innocentius in Epistola PP. Conc. Carthag. Nos ergo dicimus (inquit) *quid oremus? Cum ille tantopere beatus vir, ne despiciatur, exorat. Illi enim necesse est ita arguant, qui ista confirmant. David enim orationis ignarus, & suæ naturæ nescius accusetur: qui cum sciat in sua inesse natura, adjutorem sibi Deum, & assiduum adjutorem invocat: nec illi sufficit assiduum, sed ne aliquando illum despiciat, orationibus pronus exoptat; & per corpus omne Psalterii hoc & prædicat & clamat. Et paucis interiectis rationem his verbis addit: Nam quamvis redemisset hominem (Deus) a præteritis peccatis; tamen sciens iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum posset illum & post ista corrigere, multa servavit; quotidiana præstat ille remedia, quibus nisi freti, confisque nitamur, nullatenus vincere humanos poterimus errores. Necesse est enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur. Habet similia in Epistola ad PP. Milevitanos. Apostolis quoque, tametsi iusti essent, ait Christus Joannis x. v. 1. *Sine me nihil**

nihil potestis facere : quo testimonio necessitatem gratiæ actualis demonstrat Augustinus de Gratia Ch. cap. 30. & alibi frequentissime. Ad rem similiter facit exemplum Petri, de quo ait Ambrosius apud Augustinum citato cap. 45. *Nam si Petrus lapsus est, qui dixit, Etsi alii scandalizati fuerint, ego non scandalizabor; quis alius jure de se præsumat?* Ergo etiam justis divinum auxilium est implorandum, eoque indigent.

8. Hoc idem intertur ex canone x. secundæ Synodi Arausicanæ: *Adjutorium Dei etiam renatis ac sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare.* Cui Arausicano Canoni consonant verba Cœlestini in Epistola ad Episc. Galliarum; ubi cap. 8. docet, filios Dei, qui Divino Spiritu aguntur, & proculdubio habent gratiæ habitualis ornamentum, ut bonum aliquod agant, paternis inspirationibus tangi.

Confirmat hæc dicta S. P. Augustinus: etiam de Gratia Christi cap. 25. allatis verbis Apostoli ad Rom. viii. 14. *Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei,* & Matth. x. 20. *Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis;* hæc scribit S. Doctor: *Profecto ut agant quod bonum est, ab illo aguntur qui bonus est.* Et infra: *Nec ait, Spiritus Patris vestri, qui vobis dat, vel dedit posse bene loqui: sed ait: Qui loquitur in vobis, non significans possibilitatis profectum, sed exprimens cooperationis effectum.* Quo in loco S. P. aperte necessitatem actualis, & cooperantis adjutorii demonstrat. Et de Corrept. & Grat. cap. 2. diserte gratiam singulis necessariam appellat *inspirationem bonæ voluntatis atque operis.* Ut enim dictum est supra hanc negabat Pelagius, & pro hac tantæ Augustini adversus hæreticum postulationes.

9. Accedit Theologica ratio. Primo enim *intrinsicè*. Justus divinæ gratiæ auxilium quotidie postulat: at, quemadmodum Augustinus de Grat. Christi cap. 15. *Cur petitur quod ad nostram pertinet potestatem, si Deus non adjuvat voluntatem?* Deinde in contraria sententia, solum posse, non autem velle atque operari tribuitur Deo, quandoquidem habitus cum se teneant ex parte *actus primi*, adjuvant *possibilitatem*, non autem operationem. Postremo si Adam præter originalem justitiam, in qua illum constituerat qui fecerat rectum, indigebat adjutorio sine quo perseverare non poterat; quanto magis adjutorium actualis gratiæ erit

iis necessarium, qui cum Apostolo ingemiscunt dicentes: *Vide legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati?*

Dices 1. Qualibet potentia naturalibus habitibus, qui illam compleant, instructa, potest ex se prodire in actum. Ergo etiam habitu supernaturali exornata. = Resp. dist. ant. cum divino concursu, ac præmotione ordinis naturalis, concedo: absque tali præmotione, nego. Atque ita ad actus supernaturales præter gratiam habituales necessariam dico præmotionem & concursum ordinis Gratiae, cum D. Th. 1. 2. q. 109. art. 1. & 3. Verum tamen est, quod in hoc statu propter concupiscentiam & ignorantiam, non sufficit quod virtute divina moveamur ad bene agendum; sed requiritur etiam, ut voluntas infirma sanetur, atque ad bona opera efficaciter præmoveatur, ut docet ibidem S. Thomas; & à nobis demonstratum est alio in loco.

Dices 2. Concilium Milevitanum Canone 3. superiori propositione definit gratiam, qua justificamur, non solum conferre remissionem peccatorum, quæ commissa sunt, sed etiam adjutorium, quo non committantur. = Resp. Id quidem jure ac merito à sancta Synodo definitum contra Pelagium affirmantem gratiam justificationis ipectare ad solum animæ ornatum, & nullam ad actus supernaturales impertiri virtutem. Nec sequitur, si gratia habitualis adjutorium, ac virtutem impertit, quid opus est auxilio gratiæ actualis? Ut enim prædicta quæstione nono articulo docet Angelicus Doctor, *Homo ad recte vivendum dupliciter auxilio Dei indiget. Uno quidem modo quantum ad aliquod habituale donum, per quod natura humana corrupta sanetur, & etiam sanata elevetur ad operanda opera meritoria vite æternæ. Alio modo indiget homo auxilio gratiæ, ut à Deo moveatur ad agendum.* Quod S. P. Augustinus in lib. de nat. & gratia cap. 26. duplici declarat exemplo: unum est infirmi hominis, qui cum sanatur à medico, sustentandus est etiam elementis, & alimentis corporalibus, ut eadem sanitas apto subsidio convalescat atque persistat; alterum corporeorum oculorum, qui etiam plenissime sani, cernere colorata, nisi candore lucis adjuti, non possunt.

Dices 3. Per gratiam habituales Spiritus Sanctus in nobis habitat. At Spiritus Sanctus omnipotens est. Omnia ergo possumus per hanc gratiam = Resp. dist. ma. Spiritus Sanctus habitat sanando & justificando, conc. inspirando dile-

10. Obiectio prima solvitur.

11. Obiectio ad rejectur.

12. Obiectio 3a reprobat.

dilectionem, & subministrando virtutem; subdistinguo, Atque id pertinet ad gratiam habitualement, nego: ad actualement, concedo. Vera est etiam minor propositio; potest enim Spiritus Sanctus inhabitans subministrare adiutorium operationis, & sanctam inspirare delectationem. Atque si id impertiatur, aderit actualis gratia ad bene operandum necessaria.

Dices 4. Habitus est perfectior actu.

13. *Obiectio 4^a reijtur.* Potest ergo actum ipsum efficere = Resp. dist. ant. Habitus est perfectior actu, ut Scholæ loquuntur, *secundum quid*, quatenus diuturnior & permanens est, conc. Est perfectior *simpliciter* &

absolute, nego. Sicut enim turpius est male agere, quam posse male agere; ita perfectius est facere bona, quam posse. Ad illud vero quod infertur, dico posse quidem habitum proportionatos sibi actus efficere, sed accedente concursu ordinis gratiæ, id est adiutorio voluntatis, & operis. Nec sequitur, si habenti gratiam alia gratia est necessaria, dabitur processus in infinitum, ut quidam obiectant. Nam habenti gratiam habitualement est necessaria actualis, non vero alia habitualis quemadmodum oculo plenissime sano non est necessaria sanitas, sed candor lucis; & qui firmo corpore est, non indiget valetudine, sed alimentis.

C A P U T VII.

Quæritur quid sit gratia?

S U M M A R I U M.

1. Quid hic intelligatur nomine gratiæ.
2. Opiniones Doctorum.
3. Resolvitur quæstio, & declaratur.
4. Ac probatur ratione extrinseca.
5. Probatur ratione intrinseca.

6. Explicatur per sententias aliorum.
7. Eademque conciliantur.
8. ponitur corollarium.
9. & 10. Solvuntur obiectiones.

1. *Quid hic intelligatur nomine gratiæ.*

ARBITROR ex dictis manifestum, nos Gratiæ nomine minime significare hoc in libro Conditoris dona ad naturam spectantia, inter quæ in creaturis ratione præditis facultas liberi arbitrii singulare est ac præcipuum. Quamquam & dona istiusmodi non immerito *Gratiæ* dicuntur, significante Gratiæ vocabulo omne id, quod alteri *gratis*, id est liberalitate donatoris confertur. Eam ob rem *non improbanda ratione gratia Dei dicitur qua creati sumus, quia non præcedentium aliquorum bonorum operum meritis, sed gratuita Dei bonitate donata est*, scribit Augustinus Epist. 177. alias 95. Quibus similia habet de Prædestinat. SS. cap. 5. ostendens quo jure sit gratia, *qua sumus anima via rationalia, discernimurque à pecoribus*. Ac multo minus de illa nunc dissertatur gratia, quam latini Scriptores appellant aut auctoritatem, aut amicitiam, aut beneficii memorem animum, aut rationem studiumque, quibus gratificamur alicui, sive in memoria & remuneratione tenemus officiorum, honorumque observantiam. Gratiam itaque dicimus hoc loco beneficium nobis divina liberalitate collatum, non quod ad naturam attinet, vel ad proprietates illius, sed quod pertinet ad supernaturalem beatitudinem, atque ad eam comparandam intellectum

R. P. Berti Theol. Tom. III.

illustrat, & voluntatem corroborat. Præcipue autem loquimur de gratia actuali; nam habitualement quam vocant, ad controversias Pelagianas non spectat, eaque erit sequentis libri XIX. argumentum.

In quo autem actualis Gratiæ sit constituenda natura, viri Theologi non consentiunt. Thomistæ complures illam statuendam arbitrantur in actuosa qualitate, quæ physice nostrum velle operatur. Et de efficientia quidem physica ego sane doctis viris plenissime adhaereo, cum moralem efficientiam attrahentem sola propositione objecti, salva aliorum opinione, non valeat tarditas ingenii mei à lege, atque doctrina scernere. Cæterum hæc percipio quid sit illa qualitas, illamque scio Thomistis omnibus non probari: nam adversus illam acerrime pugnat Joannes Gonzales Controv. 1. de Gratiæ art. 3. statuunt alii naturam Gratiæ in motibus indeliberatis intellectus & voluntatis quos nonnulli putant fieri à Deo sine nobis, ut Alvarus Pelagius, Capreolus, Vega: alii probabilius tenent effici etiam à potentiis animæ; cum enim sicut vitales, & intrinseci, petunt proculdubio intrinsecum, & vitale principium. Quæ sententia inter Theologos etiam Notusfrates videtur esse communior. Emmanuel Maignanus videtur actualement gratiam

2. *Opiniones Doctorum.*

M

tiam constituere in motione Dei ipsos actus indeliberatos præveniente; quæ fuit etiam sententia memorati Joannis Gonzales, citata Controversia art. 4. Thomas Braduardinus, Estius, Tiphanius Jesuita, alique Gratiæ nihil aliud esse contendunt, quam Dei voluntatem & misericordiam nobis intime præsentem, & in nobis gratuito affectus salutare operantem; quemadmodum concursus Dei prævius ad opera naturalia plurium Theologorum sensu nihil est aliud, quam omnipotentia divina intime secundis causis assilens, easque pro singularum conditione juvans, ac præmovens. Cæterum hæc postrema opinio, licet plausibilis admodum, potius gratiæ demonstrat principium, quam naturam, atque ego ex his omnibus unam sententiam conficio, quam arbitror esse certissimam, nam in singulis veri aliquid inesse deprehenditur.

3.
Resolvitur
quæstio &
declaratur.

PROPOSITIO. Gratiæ est actus intellectus & voluntatis, sive mentis illustratio, & inspiratio charitatis; sed magis in delectatione, quam in illuminatione sita est; efficitur autem motione Dei, quæ est ipsa Dei voluntas subministrans hanc delectationem, & charitatem, & potest sensu non malo qualitas appellari.

Quod Gratiæ Dei complectatur collustrationem mentis, & delectationem voluntatis facillimum est suadere. Primo enim sacra literæ gratiam appellant lucernam super caput splendentem, benedictionem dulcedinis, cordis inclinationem, & cor novum, dilectionem, charitatemque; atque illam explicant verbis pulsandi, invitandi, vocandi, trahendi: quæ omnia interiorum sensum mentis, & voluntatis commonstrant. II. S. Pontifex Cælestinus in Epist. ad Galliarum Episcopos cap. 8. scribit: *Præparatur voluntas à Domino, & ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse tangit corda fidelium.* III. Etiam Tridentinum Concilium sess. VI. can. 3. Gratiæ vocat prævenientem Spiritus Sancti inspirationem, atque ejus adjutorium: & cap. ejusdem sess. 6. declarat in nobis gratiam operari *tangente Deo cor hominis per Spiritus Sancti illuminationem.* IV. Insuper Augustinus lib. 11. de Peccatorum meritis cap. 17. Gratiæ munus esse demonstrat, *ut innorescat, quod latebat, & suave fiat quod non delectabat.* Et proximo cap. 19. gratiam vocat certam scientiam, & victtricem delectationem, nec non lucem, qua illuminantur tenebræ, & suavitatem, quæ dat fructum

suum terram nostram. V. Postremo suffragatur etiam Theologica ratio: Duo enim sunt, quæ hominem ab operibus salutaribus retrahunt, sive quia latet, sive quia non delectat quod faciendum est; Ergo Gratiæ adjutorium, quod avertit hujusmodi impedimenta, erit illustratio mentis & lumen ostendens quod antea latebat, & inspiratio dilectionis suave reddens quod antea non delectabat, ut nuper dicebam cum Augustino.

Hanc inspirationem dilectionis potius, quam illuminationem mentis, esse illam Gratiæ, pro qua Sanctus Pater decertavit, existimo in Augustino rem esse majoribus quasi theatris propositam. Et quamquam id ante omnium oculos posuerim præcedenti cap. 5. prop. 3. nunc eandem veritatem testimoniis, & rationibus confirmabo. Itaque S. Pater de Gratiæ Christi cap. 6. redarguit Pelagium, quod doceret quidem Deum nostram possibilitatem gratiæ suæ semper adjuvare auxilio, sed non laudem dedisse Deo, confitendo, *Quia si sic vult homo, tamen ejus voluntati Deus ardorem dilectionis inspiret.* Gratiæ ergo voluntatis & operis, quam denegabant Pelagiani, est sanctæ dilectionis inspiratio. Sequenti cap. 9. probat S. Pater legem, atque doctrinam non esse gratiam, quoniam ad operandam justitiam lex humanam voluntatem non adjuvat: *Nemo, inquit, potest legem implere per legem.* Plentitudo enim legis charitas; charitas autem Dei non per legem diffusa est in cordibus nostris, sed per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Proinde per legem gratiæ demonstratur, ut lex per gratiam compleatur. Igitur juxta Augustinum Gratiæ, qua legem implemus, est charitas. Proximo cap. 10. de eodem Pelagio ait: *Istam aliquando gratiam fateatur, quæ futuræ gloriæ magnitudo non solum promittitur, verum etiam creditur, & speratur; nec solum revelatur sapientia, verum etiam & amatur.* In amore ergo gratia potissimum sita est. Undecimo capite ostendit in magnitudine revelationum posse elationem existere, & de charitate tantummodo scriptum esse, *Charitas non æmularur, non inflatur.* Unde infert gratiam non esse revelationem sapientiæ, sed dilectionem. Præclara sunt quæ S. Pater habet capite primo ac vicelimo: *Cum ergo dicat Scriptura, Charitas ex Deo est, vel quod est amplius, Deus charitas est, cum aperitissime clamet Joannes Apostolus, Ecce qualem charitatem dedit nobis pater, ut filii*

4.
Ac probatur
ratione ex-
trinseca.

fili Dei vocemur & finis, iste audiens, Deus charitas est, quare adhuc usque contendit, quod ex illis tribus tantummodo possibilitatem habeamus ex Deo, bonam vero voluntatem, bonamque actionem habeamus ex nobis? Quasi vero aliud sit bona voluntas, quam charitas, quam Scriptura nobis esse clamat ex Deo, & à Patre datam, ut filii ejus essemus. Quibus manifestissime docemur, gratiam bonæ voluntatis & actionis, quam denegebat Pelagius, nihil aliud esse quam charitatem. Legatur & prope finem capitis 26. ubi expendens Apostolica verba, *Fides per dilectionem operatur*, in hunc plane modum proloquitur: *Ac per hoc gratiam Dei, quæ charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, sic constiteatur qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet, veramque iustitiam, fieri posse non dubitet.* Constat itaque gratia in charitate per subministrationem Spiritus in cordibus nostris diffusa. Atque similia in aliis contra Pelagianos editis libris passim Augustinus deprædicat.

Et quidem ratione plurima. Primo namque non est consequens, ut qui habet donum scientiæ, habeat etiam donum gratiæ adjuvantis voluntatem & operationem, ut supra ostendimus cap. 5. auctoritate & exemplis. Deinde superna mentis illustratio, tamen beneficii Dei est, eamque à Patre luminum postulamus verbis Davidicis, *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam*, & necessaria est cum ad percipienda divina mandata ac promissa, tum ad dispellendas mentis tenebras, & poenalem filiorum Adæ cæcitatem; præstat nihilominus, ut cognoscamus quid agere debeamus, non efficit ut agamus; & proinde spectat ad gratiam possibilitatis, non ad adiutorium operationis. Præterea illa proprie dicenda est gratia actualis, quam Pelagius nunquam confessus est: hunc vero hæreticum noluisse unquam profiteri gratiam consistentem in inspiratione fragrantissimæ, & luminosissimæ charitatis, tradit expresse Augustinus memorato libro de Gratia Christi cap. 35. & nos supra notum statutumque reddidimus. Denique nihil est gratia, nisi bonorum operum principium, & virtus illa animæ inhærens, qua bonum, & salutare opus prosequimur. At radix & principium bonorum operum est charitas, dicente Augustino de Spir. & lit. cap. 14. *Non enim actus est bonus, qui de charitatis radice*

non fit. Et de Gratia Christi cap. 18. *Apostolus Paulus cum dicit radicem malorum omnium esse cupiditatem, admonet utique intelligi radicem bonorum omnium charitatem.* Et Magno Gregorio Homilia 17. in Evangelia: *Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis.* Atque eandem charitatem nos ad bona opera trahere ex eo constat, quod amor est animi pondus, & illud operamur quod nos delectat. Quod & S. Pater scribit de Spiritu & lit. cap. 3. *Quando charitas capit non latere, nisi etiam delectet, non operatur:* & habemus in communi proloquio, *Trahit sua quemque voluptas.* Ratione ergo, & auctoritate constat, gratiam actualem in delectatione, & charitate esse potissimum constituentem.

Verum cum multi, nec infimæ notæ Theologi gratiam constituent, in motionem quadam Dei præveniente charitatem; nos hanc motionem minime gratiam esse negamus: sed dicimus hanc gratiam esse increatam, sive Dei benevolentiam & voluntatem nobis inspirantem actum dilectionis; non gratiam creatam & dilectionem ipsam, qua voluntas ad bene operandum movetur; vel, ut loquamur clarius, Deum subministrantem charitatem esse principium efficiens gratiæ, charitatem gratiam ipsam esse arbitramur. Etenim per gratiam charitatem diffundi in cordibus nostris Augustinus locis supra productis aperte testatur, & in Epistola ad Paulinum 106. nunc 186. aliisque in locis plurimis gratiam docet præcedere voluntatem hominis, & prævenire charitatem. Celestinus etiam laudata Epistola ad Episcopos Galliarum definit *omnes sanctas cogitationes, & omnes motus bonæ voluntatis, non tantum quoad incrementa, sed quoad eorum exordia, referri debere ad Dei gratiam, quæ præparatur voluntas:* & D. Thoma de Veritate q. 24. art. 14. gratiam actualem esse affirmat *miseri cordiam Dei, per quam interius motum mentis operatur.* Hæc tamen recte sapienterque dicuntur de gratia considerata ex parte Dei; etiam si hæc considerata ex parte nostra sit gratuitus effectus ipsius divinæ motionis, videlicet motus quidam animi, sive amor & delectatio. Quare idem S. Thomas 1. 2. q. 110. art. 2. scribit: *In eo, qui dicitur gratiam Dei habere, significatur esse quidam effectus gratuitæ Dei voluntatis. Dictum est autem supra, quod dupliciter ex gratuita Dei voluntate homo adjuvatur. Uno modo inquantum*

6. Explicatur per sententias aliorum.

M 2

24111

5. Probatur ratione inuifeca.

Charitas est opus bonum : Igitur Gratia etiam ad charitatem necessaria est. Secunda: Gratia prævenit charitatem, & voluntatem bonam; non ergo ipsa gratia in charitate, & voluntate bona consistit. Tertia: Charitas est actus supernaturalis; præsupponit itaque in voluntate principium, & virtutem intrinsecam, unde efficiatur. Quarta: Gratia ut dictum est, appellatur illuminatio, inspiratio, vocatio, & vocabulis aliis consimilibus, quæ non significant vitam aliquam animæ operationem, sed impulsus, atque vim effectricem, cuius ope anima illuminatur, atque excitatur. Quinta: Gratia saltem præveniens ea est, per quam Deus operatur in nobis sine nobis: At charitas nequit absque voluntate nostra produci: Igitur Gratia saltem præveniens ab actuali charitate distinguitur. Postrema: Intellectus ad supernaturaliter operandum indiget qualitate aliqua intrinseca, sive sit indei donum, sive propheticum lumen, sive raptus, qualis contigit Paulo, sive lumen gloriæ. Est ergo necessaria supernaturalis qualitas etiam ex parte voluntatis ut bonum velit, & diligat.

10.
Resolvuntur.

Non est operosum ex dictis hæc statim elidere. Nam ad primum argumentum respondeo charitatem esse quidem opus bonum, sed primum, & radicem cæterorum; quod inspiratur à Deo subministratione Spiritus Sancti, ut bene operari possimus. Ad charitatem ergo est necessaria gratia increata, id est Dei benevolentia & voluntas nobis intime præsens, & gratuito beneficio tenebras mentis discutiens, & voluntatem inspiratione dilectionis alliciens. Ad cætera bona opera necessaria est ipsa charitas. Atque hoc sensu totum argumentum conceditur. Idem dicendum est de secundo; siquidem Gratia, quæ prævenit charitatem, est ipse Deus, qui illam nobis liberali donatione largitur; atque, ut inquit Estius in 2. sent. dist.

26. §. 5. Charitas, qua Deus diligit nos, prævenit charitatem, qua nos eum vicissim diligimus. Tertium pariter diluitur, dicendo actum supernaturalem præsupponere quidem principium intrinsecum; motionem scilicet Dei, qui nobis est intimior intimo nostro, & flagrantissimâ charitate innovat cor novum in visceribus nostris. Ad quartum jam diximus illuminationem & inspirationem, si considerentur ex parte Dei, esse veritatem, & charitatem, id est Deum ipsum largientem nobis lumen & dilectionem; si autem ex parte nostra, ipsam piam cogitationem, ac sanctam dilectionem nobis divinitus inspiratam. Nam & dum sol lumen diffundit, lumen & calor sunt respectu solis ejusdem impulsus & devolutio; respectu autem subsectorum corporum, horum motus & agitatio: licet si hæc ad qualitates velis referre, non est eadem ratio de summo Deo, qui charitas est, non accidente aliquo, sed substantia. Quod sequitur nullius est momenti; nam charitas, licet sit à voluntate tanquam à principio vitali, non inspiratur à Deo ob meritum aliquod naturale, sed gratis omnino: atque dum dicitur Deus per gratiam operari in nobis sine nobis, rejicitur decretum Pelagianorum, scilicet, dari gratiam secundum merita nostra. Ad ultimum dico, eandem esse de intellectu, & de voluntate rationem: & sententiâ nostrâ actualem illuminationem fidei, ac lumen propheticum nihil esse aliud, quam mentis illustrationem à Deo beneficentissima largitate productam; eamque comparate ad ipsum Deum esse intimam ejus præsentiam mentis tenebras dispellentem, & comparate ad mentem nostram, esse hujus irradiationem, & motum: quamvis loquendo de fide & gratia habituali, necnon de lumine gloriæ, admittendam censeo intrinsecam qualitatem, & habitudinem, sensu explicato libro III. cap. 3.

C A P U T VIII.

De Actualis Gratiae divisionibus.

S U M M A R I U M.

1. Dividitur in gratiam gratis datam, & gratiam facientem.
2. Alia est præveniens, alia subsequens.
3. An differat ab his gratia operans, & cooperans.
4. An differat ab illis gratia excitans, & adjuvans.

5. Divisio in sufficientem, & efficacem.
6. Quomodo authoris explicatio differat à thomistis.
7. Ponitur 1. Conclusio remissivè.
8. Conclusio 2da de gratia efficaci, quid sit.
9. Obiectio adversariorum solvitur.
10. & 11. Probatur ulterius conclusio 2da.

M 3

12. Pro-

12. Propositio 3. quod gratia non semper sit eadem.
 13. Probatur autoritate.
 14. Et ratione.
 15. Ac Exemplo.
 16. Gratia dependet à solo beneplacito divino.
 17. Hæc sententia est contra mentem Jansenii
 18. & 19. Probatur ostendendo differentiam.

20. 21. 22. 23. 24. & 25. Solvuntur objectiones.
 26. Differentia inter sententiam Authoris, & Jansenii.
 27. An gratia efficax sit semper efficax absolute.
 28. Obiectio 5ta declaratur.

1.
 Dividitur in gratiam gratis datam, & gratiam facientem.

ACCEPTO Gratia vocabulo pro quacunque spirituali ac supernaturali dono, quod nobis ad propriam aut aliorum salutem confertur, constat dividi Gratiam in *gratis datam*, & in *gratum facientem*. Quarum prima ea est, quæ nobis ad proximorum utilitatem divinam liberalitate tribuitur: altera, quæ ad propriam salutem eorum, quibus confertur, est potissimum ordinata. Etsi enim, ut vel ipso nomine comperitum est, quælibet gratia est gratis data; hoc tamen commune gratia vocabulum donis illis tribuitur, quæ non habent singularem proprietatem reddendi hominem Deo gratum, aut *formaliter*, quod præstat habitualis gratia; aut *dispositive*, quod efficit gratia actualis superius definita. De hac proinde Gratia agendum nobis est specialiter; nam Gratiis gratis datas enumerat singillatim Apostolus in priori ad Corinthios cap. xii. v. 8. & sequentibus.

2.
 Alia est præveniens, alia subsequens.

Itaque Gratia alia est *præveniens*, *subsequens* alia. Prima est, qua Deus in nobis operatur priorem motum sanctæ cogitationis, ac dilectionis. Secunda est illa, quæ priorem illum motum subsequitur, ut homo opus salutare perficiat. De gratia *præveniente* ait Psalmista Ps. 58. 11. *Misericordia ejus præveniet me*: Tridentinum Concilium sess. vi. Can. 3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse, sicut oportet, ut ei gratia justificationis conferatur, anathema sit*. De gratia *subsequente* ait idem Psalm. Ps. 22. 6. *Et misericordia tua subsequetur me*: Et Augustinus ibidem: *Ut perficiamus dictum est, Misericordia ejus subsequetur me*. De utraque autem Romana Ecclesia in oratione Dominica 16. post Pentec. *Tua nos, quæsumus Domine, gratia præveniat, & subsequatur, ac bonis operibus jugiter præset esse intentos*. Enimvero Deus nobis principio mentem collustrat, ac pium desiderium inspirat; tunc vero victrici delectatione sanat languorem animi, & concupiscentiæ motus refrenat; non deserit, sed adjuvat liberum arbitrium dum opus profectur: regit, ut perficiat: ac postre-

mo largitur singulare donum perseverantiæ, & coronat in misericordia, & miserationibus. Pertinet ergo prior illa sanctæ dilectionis inspiratio ad *prævenientem* gratiam; reliqua ad *subsequentem*.

Hinc alia Gratiarum nomina, & divisiones alia; quæ, ut opinor, à nuper tradita parum discrepant. Nam Gratia *præveniens*, quatenus in nobis operatur primam bonam voluntatem & sanctam dilectionem, dicitur *Gratia operans*: & Gratia *subsequens*, per quam bona desideria executioni mandantur, dicitur *Gratia cooperans*. Quamquam enim Theologi plures Gratiam *operantem* putant esse gratiam habituales; quod nos nolumus controversare, cum etiam *habitus* in opus influant aliquo modo: certum tamen est, Augustinum *operantem* gratiam illam appellare, quæ in nobis operatur bonam voluntatem, piamque delectationem. *Ipsè ut velimus* (inquit S. P. lib. de Grat. & lib. arb. cap. 17.) *operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens*. Propter quod ait Apostolus, *Certus sum, quoniam qui operatur in nobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu*. Et ita causam reddit, cur Gratia *præveniens* sit *operans*, & gratia *subsequens* sit *cooperans*, dicens. *Ut velimus sine nobis operatur, cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur: tamen sine illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valeamus*.

Similiter non differt nisi nomine à Gratia *præveniente* Gratia *excitans*; nec à *subsequente* Gratia *adjuvans*. Nam gratia *præveniens*, quatenus per submirationem charitatis excitat animum somno oppressum, id est abreptum cupiditatibus, & nihil de sanctis operibus cogitantem, est gratia *excitans*. Atque Gratia *subsequens* & *cooperans*, in quantum voluntatem excitatam adjuvat, ut bonum opus perficiat, dicitur Gratia *adjuvans*. Quæ Gratiarum nomina sunt apud Augustinum frequentissima, nec non occurrunt in Concilio Arausicano Canone 3. 4. 5. 6. & Tridentino; cuius sess. 6. cap. 5. hæc sunt verba: *Declarat præterea ipsius justificationis exordium*

3.
 An differat ab his gratia operans, & cooperans.

4.
 An differat ab illis gratia excitans, & adjuvans.

dium in adultis à Dei per Christum Jesum præveniente gratia sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, quam nullis eorum existentibus meritis vocantur, ut qui per peccata à Deo averſi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum justificationem, eidem gratiæ libere assentiendo, & cooperando disponantur. Vide & Orationem Dom. xxiv. post Pentecosten.

5.
Divisio in
sufficientem
& efficacem.

Celebris est divisio Gratiæ actualis in *sufficientem*, & *efficacem*. Sufficientis alio sensu dicitur à Molinianis, alio ab Augustini, & D. Thomæ discipulis. Illi gratiam *sufficientem* appellant, quæ voluntati dat posse, & nullum effectum producit nisi ab humana voluntate determinetur: determinatur tamen, & quidem sine gratia alia operationis, quæ tribuat etiam velle victrice, & flagrantissimâ delectatione. Atque hanc gratiam, si conferatur in aliquibus circumstantiis, in quibus positi sequimur vocantem, appellant dicti Theologi Gratiâ *congruam*. Gratiâ ergo *sufficientem* Molinistice nihil est aliud, quam celebre adjutorium *sine quo* collatum Adæ, & necessarium in statu Innocentiæ, de quo multa disserui lib. 4. cap. 2. Quare Molina nihil aliud præstitit, nisi quod gratiam Conditoris in gratiam Salvatoris commutavit, & pro adjutorio hujus status subrogavit illud, quod Augustinus tradit Angelis, & primo homini necessarium. Cum ergo in hoc infirmitatis statu necessarium sit auxilium ab intrinseco efficax, datur quidem & nunc gratia *sufficientis*, sed alio plane sensu, quam Theologi isti depingant. Est ergo gratia *sufficientis* sensu Thomistico, ac nostro, illa quæ dat posse, non velle; aut si dat velle, istud adeo est invalidum atque imperfectum, ut desideria carnis contraria concupiscentis non vincat, nisi superveniente flagrantissima & potentissima charitate. Hujusmodi sunt inspirationes, & pia animi desideria, quæ perversam animam movent atque excitant aliquantulum, sed illam ad conversionem non trahunt. Hanc *sufficientem* gratiam in seipso expertus est S. Pater paulo ante conversionem, eamque his verbis expressit octavo Confessi. suarum libro cap. 5. *Voluntas autem nova, quæ mihi esse cæperat, ut te gratis colerem, fruique te vellem, Deus sola certa jucunditas, nondum erat idonea ad superandam priorem vetustate roboratam.* Ex quibus liquet gratiam *sufficientem* aliquem semper effectum producere, nempe pium animi motum, & bonam voluntatem, sed invalidam, & cui libe-

rum arbitrium resistit. Sequitur etiam gratiam, quæ in uno est *sufficientis*, in altero, cujus vetus, & carnis voluntas cum nova & spiritali non adeo conflictat, ut discordando dissipet animam, esse efficacem, eandemque gratiam talem esse respectu unius operis, E. G. orationis, quæ efficax non est comparate ad opera alia, E. G. observantiam omnium præceptorum divinatorum; & demum constat omnem Dei gratiam, quantumvis minimam, esse in se ad opera salutaria *sufficientem*, ut alibi diximus, id est, non efficere actus salutaris propter obicem carnalis, & robustioris delectationis, cum tamen tribuat voluntati posse eam superare, si velit. Ut autem velit, requiritur in hoc statu sancta delectatio victrix, quæ à nullo duro corde respuitur: & hanc nos dicimus gratiam esse *efficacem*. Igitur gratia *efficax* est illa: quæ semper cum effectu conjuncta est, sive charitas, quæ dat posse & velle, & tantum velle, ut voluntatem carnis contraria concupiscentem facile vincat; nec solum dat posse bene agere, sed efficit ipsam actionem. Hanc S. Pater de Corrept. & gratia cap. xii. appellat adjutorium *quo*. Atque ibidem *sufficientem* gratiam explicat exemplo alimentorum, sine quibus non possumus vivere, nec tamen cum affuerint, eis fit ut vivat qui mori voluerit; & *efficacem* comparatione beatitudinis, quâ, cum data fuerit, homo fit continuo beatus. Hac gratia præventus Augustinus primo capite libri Confessionum non ita Deum alloquebatur: *Quam suave mihi subito factum est carere suavitatibus nugarum, & quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat. Ejiciebas enim eas à me, vera & tu summa suavitatis, ejiciebas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, sed non carni & sanguini; omni luce clarior, sed omni secreto interior, omni honore sublimior, sed non sublimibus in se. Jam liber erat animus meus à curis mordacibus ambiendi & acquirendi & volutandi atque scalpendi scabiem libidinum, & garriebam tibi claritati meæ, & divitiis meis, & saluti meæ Domino Deo meo.*

Verum etsi Thomistis in confessione gratiæ *sufficientis*, & *efficacis* concordis sine conjuncti sumus, & consentimus nihil boni liberum arbitrium perficere, nisi victrice gratia flectatur, & determinetur ad actum; dissentimur tamen ab illis non solum in explicanda Gratiæ natura, verum etiam in eo, quod nolint in eadem gratia gradualitatem admittere; & gratiam quæ in uno *sufficientis* & *inefficax* est, non posse *efficacem* esse in altero

6.
Quomodo
aut horis ex-
plicatio dif-
ferat à tho-
mistis.

terò constantissime teneant, propterea quod auxilium *sufficiens* & *efficax* inter se *specie* differant, & natura. At nos eandem numero delectationem, quæ in aliquibus minus excæcatis atque obduratis, E. G. in Tyriis, Sydoniisque, foret *efficax*, & ad poenitentiam trahe- ret, in aliis majori cæcitate, & obdura- tione affectis *inefficacem* esse contendimus: nec tamen derogari gratiæ effica- ci, quoniam si Deus talem delectatio- nem inspirat, quâ perversa cupiditas su- peratur, id præstat beneplacito ac pro- posito voluntatis suæ; iisque, quos vult efficaciter bene agere, talem imperti- tur charitatem, quæ nunquam ab eor- um, quantumvis duro, corde respui- tur. Atque in eo, quod hæc delecta- tio modo sit victrix & valida, modo nondum idonea ad superandam vetusta- te roboratam cupiditatem, arbitramur magis apparere, & liberalitatem benefi- ciorum Dei, & Spiritus, qui ubi vult spirat, & mirabilem eorundem benefi- ciorum œconomiam. Quæ omnia, tametsi aliis in locis complanare studue- rim, cum non desint viridissimi hanc sen- tentiam rejicientes ad dogmata Janse- nii, eo quod revera is alio tamen & perverso sensu parvam, validamque delectationem propugnaverit, nunc quatuor thesibus illustrare & vindicare conabor.

7.
Ponitur con-
clusio 1. re-
missivè.

PROPOSITIO I. Gratia est inspiratio san- ctæ dilectionis; neque à charitate actua- li distinguitur.

Arbitror neminem hanc Thesim damnati Janse- niani erroris reprehende- re, cum sit Augustini, ut supra proba- tum est.

8.
Conclusio
2da de gra-
tiæ efficaci
quid sit.

PROPOSITIO II. Gratia efficax est vi- ctrix delectatio, sive charitas, quæ su- perat contrariam cupiditatem.

Et hæc constat ex dictis, & defendi- tur à Catholicis innumeris, ut d. xi cap. ultimo lib. 4. Illam demonstro i. S. P. Augustinus per delectationem victricem explicat gratiæ efficaciam: quis autem ignorat quanta sit in his quæstionibus Augustini auctoritas? Afferam perpau- ca, quæ nequeunt exponi de gratia ha- bituali, cum aperte dicta sint de adju- torio in hoc statu infirmitatis ad sancta opera necessario. De Corrupt. & Gra- tia cap. 11. pertractans de Gratia, qua indigent filii Adæ in certamine, & pugna carnis adversus Spiritum laborantes ac periclitantes, ait: *Secunda ergo plus po- test, qua etiam fit ut velit, & tantum velit, tantoque ardore diligit, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate Spiritus vincat*: & proximo cap. 12. *Eis non solum dat adjutorium,*

*quale primo homini dedit, sine quo non possint perseverare si velint: sed in eis etiam operatur & velle, ut, quoniam non perseverabunt nisi possint, & velint, perseverandi eis possibilitas & voluntas divina gratiæ largitate donetur. Tan- tum quippe Spiritu sancto accenditur vo- luntas eorum, ut ideo possint quia sic vo- lunt, ideo sic velint, quia Deus opera- tur ut velint. Quid ergo est per Augu- stinum Gratia Medicinalis, nisi qua ac- cenditur voluntas, atque adeo inflam- matur, ut pugnantem cupiditatem pro- sternat? Similiter lib. 2. de Peccatorum meritis cap. 17. his verbis gratiæ neces- sitatem, atque efficaciam declarat: *Ideo quisque nostrum bonum opus suscipere, agere, implere, nunc scit, nunc nescit, nunc delectatur, nunc non delectatur, ut noverit non suæ facultatis, sed divini muneris esse quod scit, vel quod delecta- tur, ac sic ab elationis vanitate sanetur, & sciat quod vere non de terra ista, sed spiritualiter dictum sit: Dominus dabit suavitatem, & terra nostra dabit fru- ctum suum. Tanto autem magis delectat opus bonum, quanto magis diligitur Deus summum atque incommutabile bo- num, & auctor qualiumcunque bonorum omnium. Ut autem diligitur Deus, cha- ritas Dei diffusa est in cordibus nostris non per nos, sed per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Illustriora etiam sunt, quæ habentur proximo capite 19. ejusdem libri: Nos autem quantum concessum est, sapiamus, & intelligamus, si possumus, Dominum Deum bonum ideo etiam Sanctis suis alicujus operis ju- stitiam aliquando non tribuere, vel cer- tam scientiam, vel victricem delectatio- nem, ut cognoscant non à seipsis, sed ab illo sibi esse lucem qua illuminentur te- nebræ eorum, & suavitatem qua det fru- ctum suum terra eorum. Cum autem ab illo illius adjutorium deprecamur ad faciendam perficiendamque justitiam, quid aliud deprecamur, quam ut aperiat quod latebat, & surge faciat quod non delectabat, quia & hoc ab ipso esse depre- candum ejus gratia didicimus dum antea lateret, ejus gratia dileximus, dum an- tea non delectaret, ut qui gloriatur non in se, sed in Domino gloriatur? Cæcu- tiat autem oportet quisquis non videt his locis efficax auxilium gratiæ appel- lari ab Augustino suavitatem, charita- tem, delectationemque victricem. Sunt magis perspicua verba S. Patris in libro de Spiritu & litera cap. 19. *Inspirata gratiæ suavitatem per Spiritum sanctum facit (Deus) plus delectare quod præci- pit, quam delectat quod impedit.* Et cap.**

cap. 35. *Fieret, si tanta voluntas adhiberetur, quanta sufficit tantæ rei. Effet autem tanta, si & nihil eorum quæ pertinent ad iustitiam nos lateret, & ea sic delectarent animum, ut quidquid aliud voluptatis, dolorisve impedit, delectatio illa superaret.* Atque his locutionibus sunt Augustiniani libri plenissimi.

9.
Obiectio Ad-
versariorum
Solvitur.

Solent respondere Adversarii S. Patrem vel loqui de habituali delectatione gratiæ sanctificantis, vel de illa delectatione, quæ non prævenit voluntatem, sed oritur ex libera illius electione. Sed utraque responsio apertissime falsa est, neque eget confutatione. Prima; nam constat in his saltem locis à nobis productis S. Patrem differere de adjutorio operationis necessario ad habendam, perficiendamque iustitiam, ad bonum opus suscipiendum, atque implendum; de illo scilicet adjutorio, de quo cum Pelagianis acerrime decertabat: idque recitatis verbis expressè traditur. Altera etiam responsio iisdem locis revincitur; cum Augustinus requirat victricem delectationem, & charitatem, ut velimus, & diligamus. Hæc itaque delectatio, & charitas prævenit motum voluntatis, & est deliberata duntaxat, cum voluntas huic præmoventi dilectioni libere obtemperat, & prosequitur opus, ad quod trahit faciendo, ut delectet quod antea non delectabat. Quod probare debent qui prævenientem gratiam in actibus indeliberatis constituunt, quandoquidem actus illi sunt cogitatio sancta, & amor & delectatio. Si ergo gratia præveniens sit efficax, nihil erit aliud nisi bona voluntas, & delectatio victrix nobis divinitus inspirata. Atque hæc videtur esse mens Augustini de Gratia & libero arbitrio cap. 17. hæc scribentis: *Ut ergo velimus sine nobis operatur, cum autem volumus, & sic volumus, ut faciamus nobiscum cooperatur.* Non conveniunt tamen Assertores sententiæ nostræ hæc in re. Nonnulli enim, quibus consentit Macedo in Cortina Thesi 47. & 70. defendunt huiusmodi delectationem esse actum deliberatum; affirmantes in eodem puncto, quo gratia inclinat movetque suaviter, voluntatem delectatam victricè gratia actum amoris elicere, ita ut sit iste plenissime in liberi arbitrii potestate. Addunt gratiam esse principium meriti, quod sine libertate & deliberatione minime comparatur: ac demum inspirari delectationem à Deo intime nobis præsentem, & perficiente libertatem, non illam necessario impellente. Atque id quidem, quod postremo dictum est, ad fidem Catholicam pertinet. Sed pos-

R. P. Berti Theol. Tom. III.

sumus hæc ad concordiam revocare. Etenim si gratia accipiatur ex parte Dei, quatenus est ipsa misericordia movens & charitatem inspirans; nullatenus cum nostra deliberatione conjuncta est, & hoc sensu ait Augustinus: *Ut velimus sine nobis operatur.* Si consideretur ex parte nostra, est ipsa dilectio simul à Dei inspiratione & voluntate nostra promanans; à voluntate tamen, ut à Deo intime præsentem præmota: atque ideo sequitur Augustinus, *cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur.* Quare, ut supra dictum est, Gratia quæ prævenit charitatem, est charitas Dei, sive ipse Deus nobis Spiritum suæ dilectionis inspirans: & gratia præveniens opera libertatis est ipsa bona voluntas & charitas nobis inspirata. Prima omnem nostram deliberationem antevertit: altera cum ipsa deliberatione conjuncta est, comparate ad opera, quæ consequuntur, libertatis & meriti.

Ut modo ad thesım disputatio nostra redeat; illa videtur etiam sacris literis, & rationi conformior. Nam verba illa Psalmi 84. 13. *Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra nostra labit fructum suum*, de gratia victricis delectationis explicari, visum est supra. Legitur in Psalmo 118. 32. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.* Item Ezechielis 36. 26. 27. *Et dabo vobis cor novum & spiritum novum ponam in medio vestri: & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Et spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiat, & operemini.* Est ergo gratia quæ facit ut operemur, & custodiamus præcepta, illa, quæ nobis tribuit cor carneum, cor novum, spiritum novum. Quo testimonio utitur S. Pater ad demonstrandam gratiæ necessitatem & efficaciam de Prædest. SS. cap. xi. n. 22. & de Grat. & lib. arbitrio cap. 14. n. 29. ubi etiam declarat quomodo cor lapideum sit illud, in quo non præcedit charitas, sive bona voluntas. Postremo, ne proferam singula, præclara sunt verba Christi Joannis 6. 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*: quo loco pariter Christi gratia commendatur, ut constat ex lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 2. num. 6. Animum vero trahi voluptate idem Augustinus demonstrat Tract. in Joannem 26. nam. 5. ex Virgiliano carmine, *Trahit sua quemque voluptas*: ex verbis Cantorum 1. 3. *Trabe me: post te curremus in odorem unguentorum tuorum*; & num.

10.
Probatur ul-
terius 2da
conclusio.

N

7. si-

7. simul præfocans Janſeniana decreta, Videte, inquit: quomodo trahit Pater: docendo delectat, non neceſſitatem imponendo.

11. **Et confirmatur.** Eruitur hinc ratio. Etenim ſi voluntas trahitur voluptate; ſi animus movetur à bono, quod ingerit delectationem; ſi nemo animo amplectitur quod eum non delectat, ut idem Auguſtinus docet lib. 1. ad Simplic. q. 2. conſequens eſt, ut Gratia qua trahimur, & ita movemur, ut nunquam eam reſpuamus, qualis eſt gratia efficax, inſpiret tantam delectationem, quæ vincat pugnantem & contrariantem cupiditatem. Denique: *Quidquid eſt peccatorum in dictis, in factis, in cogitationibus, non exoriuntur niſi ex mala cupiditate, non exoriuntur niſi ex illicita delectatione:* inquit ipſemet Auguſtinus Serm. 6. de verbis Apoſtoli, nunc 155. cap. 1. Quid ergo? quicquid in nobis bonorum eſt ad æternam vitam conducentium, nonniſi ex charitate, & Spiritu S. movente procedit.

12. **Propoſito 3.** Delectatio non eadem eſt in omnibus, ſed modo efficax, modo inefficax, & habet charitas, & gratia gradus ſuos, ex quibus abſque ullo præjudicio abſolutæ Dei voluntatis mirabilis ejus œconomia una cum vera arbitrii noſtri libertate facile poteſt dignoſci.

13. **Probatur auctoritate.** Probatur hæc theſis 1. ſancti Patris Auguſtini testimoniis locupletisſimis. Qui in ſecundo libro de Peccatorum meritis cap. 5. ait: *Cur autem illum adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; illum illo, illum iſto modo, penes ipſum eſt & æquitatis tam ſecreta ratio, & excellentia poteſtatis.* De Gratia & libero arbitrio cap. 15. *Gratia vero Dei, inquit, ſemper eſt bona, & per hanc fit ut ſit homo bona voluntatis, qui prius fuerat voluntatis male. Per hanc etiam fit, ut ipſa bona voluntas, quæ jam eſſe cepit augeatur, & tam magna fiat, ut poſſit implere divina mandata qui voluerit, cum valde perfecteque voluerit.* Et cap. proximo 17. *Qui ergo vult facere Dei mandatum & non poteſt, jam quidem habet voluntatem bonam, ſed adhuc parvam & invalidam: poterit autem cum magnum habuerit & robuſtam.* Quando enim Martyres magna illa mandata fecerunt, magnâ utique voluntate, hoc eſt magnâ charitate fecerunt: de qua charitate ipſe Dominus ait: *Majorem hac charitatem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* Sermone pariter 17. de verbis Apoſtoli nunc 159. ait: *Amanda eſt enim juſtitia & in juſtitia amanda gradus ſunt proficentium.* Prius eſt ut amori ju-

ſtitia non præponantur omnia quæ delectant, ipſe eſt primus gradus. Quid eſt quod dixit inter omnia quæ delectant plus te delectet ipſa juſtitia, non ut alia non delectent, ſed prius ipſa delectet. Explicat ibidem hos gradus exemplo cupiditatis impudici adoleſcentis: qui primo injicit oculos in conjugem alienam ſuavitate illiciente deinde amat libere mulierem, eamque cupit, ſed quærit latere: ſic enim amat voluptatem, ut timeat; latere enim quærit, quia timet apprehendi, torqueri, & occidi, quæritque latebras ſuavitatis ſuæ appetitione. Ducitur enim ſuavitate, ſed hæc non eſt tanta, ut vincat etiam timorem. Audacior factus etiam verecundiam timoremque depellit. Ita primo pulchra juſtitia oſtendit ſe oculis cordis, & inſpirat fervorem amatoribus ſuis: jam dicit cordi, Contemne quicquid te aliud delectat. Contemnitur quidquid delectabat, ſed nondum expellitur timor. Perficitur tum charitas; & cor amat, ardet, fervet, venit ad aſpera & truculenta, calcatur, frangit, tranſit. Summatim Auguſtini ſenſa exſcripti iſdemque fere verbis.

14. **Et ratione.** Probatur 2. ratione. Enimvero Gratia efficax eſt medicinalis & ſanans: ut ergo infirmitas eſt major & minor, & concupiſcentia carnis plus aut minus intenſa, ita oportet magis, minusve validum exhiberi ægrotis medicamentum. Deinde concupiſcentiæ motus non ſunt ejusdem rationis, ſed varii: aliquando enim tenuis excitatur in nobis cupiditas; interdum pugnax eſt, & robuſta: quandoque adeo vehemens, ut ad eam repellendam magna ſint adhibenda remedia: non ſemel etiam in ejus luſta robuſtiores, Deo permittente, ſuccumbunt. Ergo nec ejusdem rationis ſunt motus gratiæ, quæ nobis in remedium infirmitatis ſubminiſtratur; nunc enim ejusdem inſpirationes vix ſentiantur; nunc pullant animum vehementius: nunc adeo alliciunt, ut vincant carnalem omnem delectationem; nunc tanto ardore voluntatem accendunt, ut minacia quæque & horrenda parvipendat & vincat. Præterea quis facile credat eandem, quantum attinet ad motionem & impulſum, gratiam eſſe in Martyre qui teterrima ſupplicia ſuffert, & in eo, qui vix adigitur ad leviffimam injuriam tolerandam? Quis dixerit eadem gratia præventos fuiſſe Sanctos omnes, quorum diverſa ſunt merita, diſpares virtutes, & inæqualis in beatitudine merces? Quis demum ſibi perſuadeat, non plus gratiæ, ac ſanctæ delectationis requiri ad vincendam

dam robustam consuetudinem, quam ad caste vivendum inter mortificati sensus illecebras?

15.
Probatur
exemplo.

Tertio commonstratur thesis præclarissimo exemplo Conversionis S. Patris Augustini, in qua maxime œconomia gratiæ relucet. *Paulatim tu Domine* (inquit idem Augustinus lib. vi. Conf. cap. 5.) *manu mitissima & misericordissima pertractans, & componens cor meum.* Cœpit ipsum pungere, & inspirans contrariam cupiditatibus suis dilectionem reddidit illas minus jucundas & dulces: *Patiebar in eis cupiditatibus amarissimas difficultates, te propitio tanto magis, quanto minus sinebas mihi dulcescere quod non eras tu;* ait sequenti cap. 6. *Tum conscientia aculeis illum pupugit: quod eleganter scripsit lib. vii. cap. 8. Placuit in conspectu tuo reformare deformia mea, & stimulis internis agitabas me, ut impatiens essem, donec mihi per interiorum adspæctum certus essem. Et residebat tumor meus ex occulta manu medicina tue, aciesque conturbata, & contenebrata mentis mea acri collyrio salubrium dolorum meorum de die in diem sanabatur.* Posthac cœpit Augustini cor ad bonum incommutabile trahi; sed inde robusta carnis concupiscentia statim retrahebatur. *Et non instabam frui Deo meo, sed rapiebar à te decore tuo, moxque diripiebar abs te pondere meo, & ruebam in ista cum gemitu, & pondus hoc consuetudo carnalis;* ait cap. 17. Deinde voluntas nova, quam in Augustino operata est gratia Dei adversus cupiditatem decertavit vehementius; sed cum hæc esset robusta, & quasi ansulis sibimet innexis teneret Augustini voluntatem obstrictam dura servitus, pugnant invicem charitas & cupiditas, nec una alteram superabat: *Ita due voluntates meæ* (inquit lib. viii. cap. 5.) *una vetus, alia nova, illa carnalis, illa spiritalis, conflegebant inter se, atque discordando dissipabant animam meam. Sic intelligebam meo ipso experimento id, quod legeram, quomodo caro concupisceret adversus spiritum, & spiritus adversus carnem.* Accessit uberior gratia, quæ etsi cor Augustini non traxit omnino, continuit tamen à pristinis sceleribus, reddiditque timidior, ne vetus concupiscentia invalesceret. Quam gratiam ita describit undecimo capite: *Sic ægrotabam, & exercebar accusans memetipsum solito acerbius nimis, ac volvens & versans me in vinculo meo, donec abrumperetur totum, quo jam exiguo tenebar, sed tenebar tamen: & instabas tu in occultis meis, Domine, severa misericordia, fla-*

R. P. Berti Theol. Tom. III.

gella ingeminans timoris, & pudoris, me rursus cessarem, & non abrumperetur id ipsum exiguum & tenue quod remanserat, & revalesceret iterum, & me robustius alligaret. Tandem, ut narrat cap. 12. infusa cordi ejus luce securitatis, ab illo omnes dubitationis tenebræ diffugerunt, ac tantâ accensus est charitate, ut nunquam talem antea jucunditatem expertus fuerit: *Convertisti enim* (ita in fine octavi libri Deum alloquitur) *me ad te, ut nec uxorem quærerem, nec aliquam spem sæculi hujus, stans in ea regula fidei, in qua me ante tot annos ei (Monicæ) revelaveras, &c.* Hoc sane exemplo firmissima auctoritate comprobato constat gratiam gradualitatem habere, nec semper esse effectricem ob reluctantem concupiscentiam, persæpe liberum arbitrium ei resistere; & licet semper effectum aliquem producat, primumque animi motum, non tamen semper conjunctam esse cum illo effectui ad quem ordinatur; efficere tantummodo id, quod Deus absoluta voluntate decrevit: omnia demum disponere suaviter, secundum rectissimum voluntatis divinæ beneplacitum.

Interdum tamen, ut quisque videat non pendere ab ulla temporum locorum, quæ circumstantia, quod unum minus, alterum magis adjuvet, sed à suomet beneplacito, & à potestate quam habet inclinandi voluntatem nostram quando, & quomodo ipsi libuerit, statim repugnantem, obcæcatam, positamque aliquando in circumstantiis oppositis prævenit flagrantissima ac potentissima charitate, emollit, frangitque duritiem, & producit mel de petra, oleumque de saxo durissimo. Quod probant Evangelica exempla mulieris, quæ erat in Civitate peccatrix, quæ statim ac cognovit turpitudinem suam, ad Christi genua provoluta lacrymas & unguenta profudit: latronis, qui suffixus cruci credidit Salvatori, & veniam, regnumque petivit: Matthæi, qui vocatus statim deferuit telonium & lucrum; & Pauli, qui percussus & prostratus de cælo, dum persequeretur Ecclesiam, confessim de lupo in agnum mutatus est. Quare errant, qui opinantur sententiam nostram derogare gratiæ efficaci, & absolutæ Dei voluntati; cum semper sit efficax illa gratia, quam Deus vult talem esse, moveatque illum tantum, illum non tantum secundum secreta æquitatis rationem, & excellentiam suæ potestatis.

16.
Gratia de-
pendet à solo
beneplacito
divino.

PROPOSITIO IV. Hæc doctrina nihil habet affinitatis cum hæresi Janfeniana. Hæc sententia est contra mentem Jan-
Pro- senii.

N 2

18.
Probatur
ostendendo
differentiam

Probatur; nam Jansenius, ut ostendam, quando ad illius dogmata perveniet disputatio, & consentiunt omnes Antijanseniani, statuit efficaciam gratiæ in delectatione victrici, quæ à deliberatione & indifferentia liberi arbitrii penitus se-juncta est. Nos vero dicimus indeliberatam quidem esse hanc delectationem, quatenus inspiratur à Deo; & proinde per primum actum indeliberatum nos nihil mereri, nisi accedat liberi arbitrii deliberatus assensus, firmissime tenemus, cum meritum haberi nequeat sine indifferentia libertatis. At hæc delectatio victrix conjuncta est cum deliberatione comparate ad opera, quæ efficiuntur à libero arbitrio hac delectatione excitato. Quamvis enim sit hæc efficax gratia antecedens, & Deus sine nobis faciat, ut velimus; nihilo tamen minus per illam non proponitur nobis bonum sub omni ratione boni, quemadmodum proponitur beatis per lumen gloriæ, ideoque remanet indifferentia judicii, & vera libertas, quam habere nequeunt beati in patria; ut explicavi in libro de Scientia Dei cap. xlii. Regula sexta, de Angelis cap. pariter xlii. & de primo homine cap. x. Quamobrem sequitur quidem ex hac victrici delectatione infallibiliter effectus, eoquod animus amplectatur bonum quod magis delectat, sed sequitur libere, quia non adeo in hac vita delectat bonum aliquod, ut nequeat in eo apprehendi ratio aliqua mali. Et si quidam ex nostris tenent posse nos mereri etiam per primum actum dilectionis, quem in nobis excitat gratia efficax; contendunt hunc actum esse deliberatum & cum indifferentia judicii, & posse eundem actum prout inspiratur à Deo necessarium esse, & prout elicitur à voluntate, indifferentem & liberum. Non ergo nos, neque nostratum aliqui, propugnemus delectationem victricem juxta Janseniana decreta.

19.
Ea magis de-
ducitur.

Pari jure discrepamus circa gratiam inefficacem. Primo enim fateamur qualem-cunque gratiam in hoc statu sive parvam, sive magnam esse gratiam Christi. Deinde defendimus dari gratiam inefficacem, cui voluntas resistit. Ac tandem per gratiam sufficientem dari nobis potestatem implendi divina mandata, eamque veram & propriam, sed non taliter validam & expeditam, ut ad ponendum actum non sit necessaria gratia efficax. Sed de his alibi. Interim legendus Norisius in Janseniani erroris calumnia sublata cap. 4. Cæterum si Jansenius parvam & inefficacem delectationem his limitibus continere studisset, non declinasset ad errores merito ab Ecclesia proscriptos: à quibus im-

munes censendi sunt, qui famosas quinque propositiones sincere anathematizant, sive gratiam in delectatione constituent, sive in qualitate aliqua, sive in motione Dei actus indeliberatos præveniente. Obtemperandum est Innocentio XII. qui ad reprimendam audaciam eorum, qui Thomistas, & Augustinianos Theologos Janseniani erroris insimulant, in Brevi Apostolico dato ad Episcopos Belgii anno 1654. hæc opportune mandavit: *Demum ad extinguenda Theologorum jam pridem inter se excitata dissidia, fraternitatibus vestris injungimus ne ulla ratione quempiam vagam ista accusationem, & invidiosum nomine Jansenismi traduci aut nuncupari sinatis, nisi prius suspectum esse legitime constiterit, aliquem ex his propositionibus docuisse, aut tenuisse.*

OBJECTA QUÆDAM ADVERSUS HAS THESES DILUUNTUR.

Arguunt primo: Aliud datur principium bonorum operum longe diversum à sancta delectatione & charitate, id est timor Domini, quem donum esse Spiritus Sancti & nos continere à malo demonstrant sacræ literæ, definit Tridentina Synodus sess. 6. cap. 6. affirmatque locis pluribus Augustinus. Non ergo omnis gratia est delectatio.

Respondetur timorem utique delectationem non esse; ille enim est metus mali appropinquantis, hæc motus animi cupientis; per illum voluntas retrahitur à malo horrore supplicii, per istam trahitur ad bonum amore justitiæ; unius objectum est poena, alterius id, quod oblectat: cumque virtutes, & illarum officia distinguantur invicem per objecta, atque per rationem, qua in illa fertur voluntas, timor certissime non est charitas illa deliberata, in qua singularis species virtutis comprehenditur. Verum & timor & charitas idem principium habent sive consideretur voluntas, quæ timet & amat; sive Spiritus Sanctus, qui timorem & amorem inspirat; sive Gratia, à qua timoris & amoris est actus. Hæc gratia est inspiratio charitatis & dilectionis, quæ, ut S. Pater explicat laudato Sermone xvii. de verbis Apostoli, primo facit ut voluntas contemnat quod antea illicite delectabat, inspiratque bonæ voluntatis fervorem. Voluntas sic excitata deprehendit in bono quo antea illicite delectabatur mala plurima, præsertim vero meritum gehennæ: concutitur hoc pacto timore, & huic, ut liquet, inspiratio bonæ voluntatis, & sanctæ dilectionis præcessit. Quisquis enim bene timet, bonam voluntatem habeat necesse est. Et quoniam timor supernaturalis refer-

20.
Obijciunt 1.

21.
Et Solvitur.

refertur in Deum, eumque respicit ut iudicem iustum & rectum, nec aliud est pondus, quo fertur animus, nisi Amor; timor sanctus non sine aliquo amore excitatur. Ipse tamen non est amor, quoniam sinit in rigore iustitiæ, & nondum ascendit ad summi boni iucunditatem. Dum in hanc sese vibrat animus, amare dicitur, atque ita timor sternit viam charitati, & incipit quod durum erat amari, & dulcescit Deus, ait Augustinus in Psalmum 127. Ita Gratia timorem, timor charitatem præcedit: & illa est bonorum omnium principium, timor remota ad justificationem dispositio, charitas vero proximior. Ignis etiam cum primum viride lignum calore pervadit, efficit vaporem fumi; tum calefit: posthac lignum flammam concipit, & comburitur. Itaque concedo timorem non esse charitatem, & nego timorem non excitari à gratia, quæ est charitas. Videatur etiam Basilii Pontius de necess. gr. pag. 36. ubi ex doctrina D. Thomæ demonstrat, nunquam voluntatem operari, ut voluntas est, nisi operetur primum ut natura, & moveatur delectatione boni.

22. *Objectio 2da.* Arguunt 2. Interdum superiorem delectationem nobis divinitus inspiratam sentimus, nec tamen efficacem gratiam habemus; inepte ergo in illa majori delectatione gratia efficax constituitur. Antecedens probatur verbis S. P. Augustini, qui libro VIII. Confess. cap. 8. *Non faciebam, inquit, quod incomparabili affectu amplius mihi placebat.*

23. *Rejicitur.* De hoc Augustini testimonio scribit Honoratus Tournelley de Grat. Christi art. ultimo pag. Venetæ edit. 661. de cretorium esse, eoque mire premi superioris delectationis defensores. At mihi sententiam nostram insigniter confirmare videtur. Enimvero S. Pater causam reddens, cur ante conversionem perageret multa, quæ aliquando volunt homines, & non valent, si aut membra non habeant, aut hæc sint vinculis colligata, vel resoluta languore; nec obsequeretur motibus bonæ voluntatis, cui per Spiritum Sanctum longe iucundior delectatio divinitus inspirabatur; quod sane principio videtur monstrum, cum in prioribus actionibus, cuiusmodi sunt capillos vellere, frontem percutere, & genua confertis digitis amplecti, animus imperet corpori, & in sancto commutandæ vitæ proposito animus imperet sibi ipsi: causam inquam, huius rei proferens Augustinus docet, ideo corporales illos actus se effecisse, quoniam etsi minus in se delectabiles, voluntas ex toto volebat; at-

que contra, motibus indeliberatis sanctæ delectationis, licet amplioris, & fervidioris, resistebat pugnaciter, propterea quod voluntas non tantum cœlesti bono delectabatur, sed etiam terrenis longa consuetudine prægustatis. Quamobrem in his non volebat ex toto, sed partim volebat, partim nolebat; volebat dum illum gratia sancta delectatione excitabat, nolebat dum vetus consuetudo illum traheret; ideoque Gratia illa efficax erat respectu indeliberatæ delectationis, qua Augustini cor tangebatur; non erat efficax respectu conversionis, ad quam invitabatur: & non erat efficax, quoniam robusta consuetudo opponebat nolle, quod non opponebat corporeis illis actibus minus delectabilibus. *Non igitur monstrum* (inquit S. P. sequenti cap.) *partim velle, partim nolle, sed ægritudo animi est; quia non totus assurgit veritate sublevatus, consuetudine prægravatus. Et ideo sunt duæ voluntates, quia una earum tota non est, & hoc adest alteri, quod deest alteri.* Quid igitur pro nostra sententia exprellius & clarius? Hisne mire Adversarii nos premunt? Ergo servata syllogismorum ratione dist. ant. Interdum superiorem delectationem divinitus inspiratam sentimus, nec tamen habemus efficacem gratiam, efficacem comparate ad motum, ac desiderium animi in nobis excitatum, nego: efficacem respectu operationis, cuius desiderio accendimur, sed istud reluctante mala voluntate reprimitur, concedo. Atque hic obiter nota, nos frequentissime interiori gratiæ resistere, quoniam, etsi efficiatur in nobis bona voluntas, & sanctum desiderium conversionis, hanc tamen non exequimur ob pugnantem carnis cupiditatem, cui indifferentiâ libertatis magis obsequi volumus, quoniam nondum voluntas spiritus vincit voluntatem carnis contraria concupiscentem.

Arguunt 3. S. Thomas 3. p. q. 62. art. 6. ad 3. ait: *Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & mereri vitam æternam;* quibus similia habet q. 70. art. 4. Non sunt ergo admittendi plures gradus efficacis gratiæ ob pugnantem carnis concupiscentiam.

Resp. loqui S. Thomam utroque in loco de gratia justificationis, quam conferebant vetera Sacramenta. Gratia autem sanctificans, quantumvis minima, omnium maximarum cupiditatum affectus reprimat, dummodo præsto sit etiam gratia actualis, quam certissime D. Thomas præter habitualement existimat necessariam. Quod & nos affirmavimus præcedenti cap. Prop. 2. Sicut ergo testimonium

24. *Objectio 3ta refutatur.*

nium D. Thomæ non excludit necessitatem gratiæ prædeterminantis, ut reapse resistat iustus cuilibet concupiscentiæ; ita non excludit inspirationem videlicet delectationis, sive bonæ voluntatis magnæ & robustæ, quâ valde perfecteque velit, & determinetur ad opus. His enim terminis gratiam operationis nobis Augustinus delineat. Scriptor librorum de Vocat. Gen. lib. 2. cap. 11. *Donum charitatis, inquit, non est semper ejusmodi, ut quicquid ad plenitudinem ipsius pertinet simul à percipiente sumatur; est enim amor qui potest alio amore superari, & sepe dilectio Dei ex mundi dilectione marcescit, nisi ad eum fervorem, Spiritu Sancto inflammante, profecerit, qui nullo extingui frigore, nullo possit tepore languere.* Nos præterea concedimus cum minima gratia actuali, etiam si de hac S. Thomas non disserat, posse homines resistere cuilibet cupiditati, at non potentia illa proxima & expedita, quæ necessitatem gratiæ prædeterminantis ad perficiendam operationem penitus tollat. Verum de hac non levi difficultate disceptandum est infra. Alio quoque sensu minima charitas obstitit cuilibet cupiditati; nempe charitas est erga bonum incommutabile; cupiditas fertur in bona commutabilia: superat vero una guttula illius boni, istorum omnium plenitudinem, atque affluentiam. Oportet tamen, ut gustetur ab anima sensuum oblectamentis inhiante, quod summum illud bonum nobis subministratio Spiritus Sancti dulcescat.

25. Arguunt 4. Plura ex hac nostra sententia consequuntur absurda; atque illud Obiectio 4ta inprimis non dari in hoc statu auxilium reprobatur. *sufficiens* contradistinctum ab efficaci; quæ assertio hæretica est, & damnata. Si enim natura gratiæ sita est in sanctæ dilectionis inspiratione, necesse est semper ubi est gratia, dilectionem esse, & effectum illius semper produci. Sequitur ex adverso non dari gratiam ab intrinseco efficacem; hæc enim semper cum effectu conjuncta est; quod non intervenit in explicata sententia, juxta quam, si gratiæ major obstitat concupiscentia, redditur à nobis inefficax. Sed & emergit incommodum istud, veram esse opinionem Congruistarum, & scientiam *mediam* à nobis alibi refutatam, quandoquidem per nos gratia non erit efficax ex divinæ voluntatis absoluto beneplacito, sed ob nostram majorem, minoremve dispositionem.

Resp. Nec minimum ex hisce incommodis è sententia nostra deduci. Non primum; quoniam semper quidem Dei gratia sortitur effectum aliquem, scilicet

pium desiderium, & sanctam delectationem indeliberatam; at non semper efficit voluntatem plenam & deliberatam, nec opus illud, ad quod ordinatur. Id vero in omnibus fere Scholis de Auxilio *sufficiens* admittitur. *Omne auxilium sufficiens* (inquit Alvares lib. VIII. de Auxiliis disp. 8. num. 2.) *omne auxilium sufficiens comparatione unius actus, semper est efficax respectu alterius, ad quem efficiendum decreto absoluto divine voluntatis designatur, v. g. auxilium sufficiens ad actum fidei efficaciter producit in homine pias cogitationes, & notitias credendorum, vel pia desideria habendi fidem, & alios hujusmodi actus imperfectos, qui regulariter loquendo antecedunt assensum fidei.* Et infra num. 5. *Auxilium actuale dicitur efficax comparatione effectus, sive actus imperfecti quem producit: & sufficiens comparatione actus perfecti, quem potest producere, & ad quem ultimate ordinatur.* En, quantum pertinet ad gratiam sufficientem, sententiam nostram nihil discrepantem ab ea, quam Alvares eodem loco testatur esse inter recentiores Thomistas communem, & expresse traditam à D. Thoma in 3. contra Gentes cap. 159.

Discrepat autem hæc sententia multiplici titulo à pravo dogmate Janseniano: ac primo, quoniam Gratia *sufficiens*, quæ imperfectum actum, aliquam scilicet mentis collustrationem, ac pium voluntatis motum producit, etiam si ad actum non trahat, ex se ad illum ordinatur, ad illum excitat, ad illum etiam, nisi reluctaret perversa voluntas, foret efficax; non enim divina liberalitate eo fine conferatur, ut in parva ac invalida voluntate humanum arbitrium torpescat, sed ut nitatur ad opus, studeatque orando robustiorem gratiam à Deo impetrare. Jansenius è contra parvam quidem, & invalidam voluntatem à Deo inspirari fatetur, sed quam necesse sit permanere infirmam atque torpentem, nisi subministraretur delectatio tam vivida, quæ arbitrium trahat indeclinabili necessitate; adeo, ut quibus hæc deest, gratia inefficax conferatur, non ut possint converti, sed ut Deo vocanti vetusta cupiditate, quam resrenare non valeant, & fatali quadam necessitate repugnantes evadant iniquiores; ac melius esset perversis hominibus, si Deus inefficax adjutorium minime largiretur. Quare nonnulli filii iniquitatis pestiferi hoc dogmate imbuti propugnatum à nobis auxilium sufficiens in peccatoribus, qui non respiciunt, inutile & noxium temere pronuntiarunt; quasi talibus peccatoribus fas

26.
Differentia
inter sententiam
authoris, & Jansenii.

fas esset prorumpere in blasphemam illam, damnatam, horrendissimamque deprecationem, *A gratia sufficiente libera nos, Domine.* Deinde in pia illa affectione, quam per gratiam sufficientem nos dicimus hominibus inspirari, tribuitur operis, non quidem executio, sed vera potestas, quamquam non expedita, ut reapse prodeat in actum; quod, ut diximus, non gratiæ defectus est, sed voluntatis humanæ obicem ipsi gratiæ opponentis: quum e contra in Janseniano Systemate impie fabricato ad libertatis exitium non detur sanctæ operationis potestas, nisi adsit gratia necessitatem inferens, & nisi in alterno cupiditatis, & castæ delectationis conflictu, hæc illam superans in bonum voluntatem nostram tanta vi, ut nequeat contrahiti, compellat. Præterea in illo actu indeliberato, qui sufficientis Gratiæ effectus est, cum sit sola lubentia & trahens voluntatem cupiditatis, at non electio, & indifferentia, cum non sit optionis nostræ actus ipsius excitatio: non reperitur meritum libertatis, quod nunquam comparatur, nisi voluntas gratiæ excitanti cum deliberatione, & libere obtemperet. Ex adverso autem Janseniani, qui ad merendum necessariam putant solam libertatem lubentiæ, etiam in motibus indeliberatis, & in parva illa delectatione, quam Deus operatur in nobis sine nobis, meritum tenentur agnoscere; ideoque juxta Jansenii placita quælibet delectatio est gratia efficax, & meriti vere operatrix. Verum de erroribus Jansenianis postea.

27.
An gratia efficax sit semper efficax absolute.

Quantum vero attinet ad gratiam efficacem, dicimus hanc utique aliquando esse absolutam, ita ut omnem penitus duritiam frangat cujusque cordis; qualis fuit gratia collata Paulo. At sæpenu-mero est efficax tantum comparative, id est, in uno, non in altero, quoniam in illo minorem, in isto majorem invenit obdurationem. Gratia enim efficax medicinalis est, & necessaria ob infirmitatem, & pugnam inter carnem & spiritum. Medicamenta autem ordinariâ lege exhibentur juxta ægroti malam valetudinem & languorem. Sat erat unicuique intuitus Petro, ut fletet amare; Paulus contra stimulum calcitrans erat majori voce, & ampliori luce juvandus. Hinc admonemur, ne terrenis cupiditatibus, & pravi consuetudinis vinculo nos implicemus, ne gratiæ adjutorium sit hac de causa sufficiens tantum, & ob robustam concupiscentiam inefficax. Nec

inde sequitur nos scientiam *mediam*, aut sententiam Congruistarum probare: siquidem, ut supra cum Augustino monuimus, quod Deus adjuvet illum tantum, istum non tantum, non pendet à circumstantiis extrinsecis personæ, loci, vel temporis, neque à præscientia boni usus arbitrii, sed à secretæ aequitatis ratione, & potestatis divinæ excellentia: & cum Deus efficaciter vult, inspirat tam vividam delectationem, quæ facile vincat, salva semper indifferentia liberi arbitrii, contrarios motus pugnantis concupiscentiæ.

Arguunt ultimo. Destrui hæc sententia systema alibi à nobis propugnatum, quod in statu innocentie necessaria non fuerit ad perseverandum gratia ab intrinseco efficax; imo sequitur Adamo gratiam efficacem fuisse collatam, nec tamen perseverasse. Nulla quippe in Adamo & in Angelis ante lapsum fuit inordinata delectatio creaturæ; ergo delectatio charitatis erat in illo superior & victrix, ideoque efficax ab intrinseco. Imo quomodo Adam in peccatum prolapsus est, cum nulla illius animum pulsaret cupiditas? Postremo nonne Beati necessario Deum amant, quia nulla in eis est delectatio terrena? Pari ergo jure Adamus & Angeli debebant necessitate quadam summo bono adhærere, si nulla adversus ipsorum gratiam concupiscentia pugnat.

28.
Obiectio 5ta declaratur.

Resp. Nego ant. Angelis enim, ac primo homini, cum primum facti sunt, data est per gratiam sanctificantem charitas & bona voluntas habitualis, quæ beneficium erat Dei condentis naturam, simulque largientis gratiam, non meritum hominis, cujus deliberationem antevertebat. Data est & gratia actualis, sine qua non sua culpa cecidissent, quoniam non talis erat natura creata, ut posset sine adjutorio Creatoris in accepta justitia perseverare. Hoc adjutorium, ut Augustinus docet, & nos non uno in loco demonstravimus, dabat posse, non dabat velle; scilicet non erat inspiratio sanctæ dilectionis determinate trahentis voluntatem ad hoc, vel illud bonum; cum posset liberum arbitrium cum sola gratia versatili potentia proxime expedita ad perseverandum determinare seipsum. In Adam ergo, quia non aderat terrena cupiditas flectens liberum arbitrium ad malum, necessaria non erat inspiratio sanctæ dilectionis ipsum determi-

minantis ad bonum; & quoniam deerat hæc sancta actualis dilectio, quæ determinate dat velle, non erat consequenter gratia ab intrinseco efficax. Peccavit vero primus homo, quia cum posset se convertere ad summum bonum, in semetipsum mentem animumque convertit, atque in tanta non peccandi facilitate propriam magnitudinem turpiter concupivit. Sed hæc omnia alibi sunt

à me pertractata. Beati demum non idcirco amant Deum necessario, quod nulla in eis sit permixtio adulterinæ delectationis, ut fallaciter scribit Jansenius lib. iv. de Gratia Christi cap. 8. sed necessario Deum amant, quia illum vident ut est in se, atque hæc visio nequit consistere cum indifferentia iudicii, & cum vera libertate Jansenianis ignota. De gratiæ ergo natura satis multa.

C A P U T IX.

Sitne in hoc infirmitatis statu admittenda Gratia ab intrinseco efficax?

S U M M A R I U M.

1. & 2. Refertur Opinio Moliniana & refutatur.
3. & 4. Refertur opinio Congruistarum.
5. Alia Societatis Jesu Sententia refertur.
6. Explicatur Sententia thomistarum.
7. Propositio: datur gratia ab intrinseco efficax & Probatur 1. ex Scriptura.
8. Responsio adversariorum refutatur.
9. Confirmatur Conclusio amplius ex S. Scriptura.
10. Respondetur argumentis Molina.
11. Probatur alio argumento scripturæ.
12. Refutatur Suarez.
13. Ac confirmatur prius argumentum.
14. Adducitur tertio probatio ex S. Scriptura.
15. Satisfit responsis adversariorum.
16. Probatur Conclusio 2do ex orationibus Ecclesiæ.
17. Rejiciuntur responsiones contrariæ.
18. Probatur tertio auctoritate S. Augustini.
19. Refertur responsiones Molina.
20. Sequuntur aliæ auctoritates ex eodem S. Patre.
21. 22. 23. 24. Referuntur adhuc alii Textus disti S. Patris.
25. Reconciliantur objectiones thomistarum.
26. Refertur aliæ objectiones contra S. Augustinum.
27. Eademque refutantur.
28. Manutenetur auctoritas S. Augustini.
29. Et conclusio probatur ex aliis SS. Patribus.
30. 31. & 32. solvuntur objectiones.

1.
Refertur
opinio Mo-
liniana.

EXPLICATA efficaciæ Gratiae natura, quaritur nunc an admittenda sit in hoc statu Gratia ab intrinseco efficax. Nam Gratiam efficacem omnes quidem Theologi dari consentiunt; sed unde illius efficacia sit repetenda, magnum in Scholis est, gravissimumque dissidium. Contendunt Moliniani gratiam suam habere efficaciam à voluntatis consensu. Quod ut quisque percipiat, controversiam, ut inquit, ab ovo explicabo. Ludovicus Molina insignis Societatis Jesu Theologus, ut facilius everteret hæresim Calvinianam, & arbitrii libertatem cum Dei gratia expedite conciliaret (quod sane consilium laudandum erat, si hujus conciliaturæ rationem ex Patrum regulis, non ex humanis figmentis proponere studuisset) anno 1588. librum, quem inscripsit *Concordiam*, edidit in lucem. In 1. autem Parte q. 23. art. 45. disp. 1. membro ultimo rationem illius Concordiæ à se

traditam fatetur novam esse, & Gratiam invictissimo Propugnatori Augustino prorsus ignotam. *Si ea data* (inquit) *explanataque semper fuisset, forte neque Pelagiana hæresis fuisset exorta, neque Lutherani tam impudenter arbitrii nostri libertatem fuissent ausi negare obtinentes cum divina Gratia, præscientia, & prædestinatione coherere non posse, neque ex Augustini opinione, & concertationibus cum Pelagianis tot fideles fuissent turbati ad Pelagianosque defecissent, facileque Reliquæ illæ Pelagianorum in Gallia fuissent extinctæ.* Ex quo notandum obiter, tam singularem esse Molinæ de se opinionem, ut se magno Augustino existimet præferendum, & à se adinventam doctrinam antiquissimæ, plenisque Romanorum Pontificum oraculis consecratæ. At in hanc hominis jactantiam perbelle vir clarissimus Jacobus Le-Bossu Ordinis S. Benedicti, & Theologus Parisiensis in suis adver-

adversus Molinianum Opus Animadversionibus cap. 2.

2.
Et refutatur.

Præcipuum ergo hujus Auctoris dogma, ut docet loco citato disp. 2. membro 5. nec non in *Concordia* q. 14. art. 13. est gratiæ efficaciam ex solo liberi arbitrii consensu metiendam esse, id est, auxilia prævenientis atque adjuvantis gratiæ, quæ lege ordinaria viatoribus conferuntur, quod efficacia aut inefficacia ad conversionem seu justificationem sint, pendere à libero consensu, & cooperatione arbitrii nostri cum illis, atque adeo in libera potestate nostra esse, vel illa efficacia reddere consentiendo, vel inefficacia illa reddere continendo consensum, & cooperationem nostram, aut etiam eliciendo contrarium dissensum. Arbitratur enim Molina Deum eodem profusus affectu omnibus conferre gratiam, eamque subijcere arbitrii libertati, pro cuius nutu reddatur efficax, vel inefficax; ita ut nullum sit discrimen inter gratiam sufficientem & efficacem ex parte Dei, & in actu primo, sed in actu secundo duntaxat, dum liberum arbitrium Indifferenti auxilio præventum, absque vividiori motione vult, aut non vult assentiri. Hinc non est, juxta Molinam, in Deo absoluta voluntas conferendi donum perseverantiæ, nisi ob prævisionem liberi consensu, quo liberum arbitrium gratia illa pedisequa bene utitur. Vulgavit quidem primus omnium hanc opinionem Salmantica anno 1581: Prudentius de Monte-Major Jesuita, & Lovanii ab anno 1585. Leonardus Lessius, & Joannes Hamelius ejusdem Instituti: sed cum Molina in Conc. q. 14. art. 13. disp. 53. profiteatur se ante annos triginta scientiam mediam & mente præformasse, & in Scholasticis quoque disceptationibus illam propugnasse sub naturalis scientiæ vocabulo; æquum est Molinam auctorem, placitumque istud appellare Molinianum:

3.
Refertur &
explicatur.

Altera est sententia Congruistarum, quam majori consensione modo PP. Societatis defendunt, nam Molinæ scitum alienum à sententia divinarum scripturarum esse, & evertere fundamentum prædestinationis divinæ, scribit Bellarminus lib. 1. de Grat. & lib. arbitrio cap. 12. Vide ipsum Bellarminum Tom. 4. edit. Parisiensis an. 1608. pag. 420. Lugdunensis an. 1593. p. 426. Tomi tertii, postremæ etiam Venetæ an. 1721. Tom. 4. pag. 228. nec non aliarum. Sane ibidem his verbis Bellarminus Molinæ R. P. Berti Theol. Tom. III.

sententiam declineat: Prima opinio eorum est, qui gratiam efficacem constituunt in assensu & cooperatione humana, ita ut ab eventu dicatur gratia efficax, quia videlicet sortitur effectum, & ideo sortitur effectum, quia voluntas humana cooperatur. Itaque existimant hi auctores, in potestate hominis esse, ut gratiam faciat esse efficacem, quæ alioquin ex se non esset nisi sufficiens. Hac autem scientia, quam Molinianam esse constat, exposita, Hæc opinio aliena est omnino (inquit) à sententia B. Augustini, & quantum ego existimo à sententia etiam Scripturarum divinarum: quod etiam invictis argumentis demonstrat, ut mirum sit nonnullos negasse hoc esse Bellarmini de sententia Molinæ judicium. Eandem opinionem ut dimittam, licet non ut falsam, reprobatur lib. 3. de Auxiliis cap. 3. num. 8. Franciscus Suarez, rejicit omnino Adam Tannerus Tom. 2. disp. 6. de Grat. q. 2. dub. 5. num. 8. extatque adversus illam decretum Claudii Aquavivæ Generalis Jesuitarum Præpositi editum anno 1613. die 14. Decembris. Est autem sententia Congruistarum exposita à Suaresio lib. 111. de Auxiliis divinæ gratiæ cap. 14. In quo docet efficaciam Gratia in hoc sitam esse, Quod Deus infinita sua sapientia prævidens, quod unaquæque causa, seu voluntas in omni eventu & occasione operatura sit, si in ea constituitur, quando, & cui vocationi sit unaquæque voluntas assensum præbitura, si ei detur, unde quando vult hominem convertere, vult etiam illum vocare illo tempore, & modo, quo novit illum consensurum. Et talis vocatio vocatur efficax, quia licet in se non habeat infallibilem effectum, tamen ut subest tali scientiæ divinæ infallibiliter est illum habitura. Hæc est illa Gratia, quam Congruam appellant: propterea quod congruo tempore & modo hominibus conferatur; & hanc immerito Tournely comparat art. ultimo pag. 676. gratiæ victricis delectationis; cum hæc ad gratiam sufficientem addat majorem abundantiam charitatis, per quam voluntas ita inflammatur ut velit, & tantum velit, ut faciat. E contra Gratia hæc Suaresiana, ut idem Auctor fatetur citato loco num. 14. nullam intrinsicam motionem requirit præter illam, quam præstat auxilium sufficiens, sed tantummodo congruas circumstantias, in quibus per scientiam mediam prævidet Deus humanam voluntatem fore divinæ vocationi obtemperaturam;

Q

Hæc

4.
Sententia
congruista-
rum.

Hæc sententia non exploditur memorato Decreto Generalis Aquavivæ, à quo tamen proscribitur sententia Molinæ. Præcipit enim, ut Patres Societatis doceant inter eam gratiam, quæ effectum reipsa habet, & eam, quam sufficientem nominant, non tantum discrimen esse in actu secundo, quia una ex usu liberi arbitrii etiam cooperantem gratiam habentis effectum sortiatur, altera non item; sed in ipso actu primo, quod posita scientia conditionalium ex efficaci Dei proposito, atque intentione efficiendi certissime in nobis boni, de industria ea media selegit, atque eo modo, & tempore confert, quo videt effectum infallibilem habitura, aliis usus, si hæc inefficacia prævidisset. Quare semper moraliter, & in ratione beneficii plus aliquid in efficaci, quam in sufficienti gratia & in actu primo contineri, atque hac ratione efficere Deum, ut re ipsa faciamus, non tantum quia dat gratiam, qua facere possimus. Hæc Claudius Aquaviva. In quibus verbis, inquit citato loco Tannerus, negari nullo modo potest plane definiri gratiæ efficaciam formaliter non esse sitam in ipsamet cooperatione sua, sed etiam in actu primo prius natura efficacem esse, quam cooperatio nostra absolute secutura sit. At Mutius Vitelleschi Aquavivæ successor, postulantis quibusdam PP. Societatis, an præmissa decreto doctrinam de gratia per se efficaci tenerentur amplecti, declaravit id eis nequaquam esse præscriptum. Et revera, cum an. 1586. durante pontificatum ipso Generali Aquaviva prodierit. Ratio atque institutio studiorum, ubi quinta regula declaratur, liberum Sociis esse à sententia B. Thomæ circa causarum secundarum præmotionem recedere; credibile non est voluisse Aquavivam rescindere jam editas, receptasque communibus suorum plausibus præceptiones. In hac Congruistarum sententia defenditur à nonnullis absque gratia ab intrinseco efficaci Prædestinatio ad gloriam gratuita; cujus prædestinationis executio ex illis circumstantiis sit repetenda, in quibus Deus ab æterno prævidit, liberum arbitrium subministraciones gratiarum minime aspernaturum.

5.
Alia Socie-
tatis Jesu
sententia re-
fertur.

Defenditur in scholis ejusdem Societatis Jesu alia quoque sententia, efficaciam gratiæ sitam esse non in hac vel illa particulari vocatione atque inspiratione, sed in omnium complexu, non quod liberum arbitrium sit, ut sancte

operetur, beneficiorum divinarum plenitudine cumulandum; sed quia Deus in thesauris Sapientiæ suæ plures habet gratias, quarum collectionem homine repudiare non potest, tamen repudiare possit singulas distributive sumptas, cum nulla sit ex suis intrinsecis cum effectu infallibiliter conjuncta. Hi nimirum Theologi tam gratuitam prædestinationem ad gloriam, quam speciale donum perseverantiæ electis divino beneplacito præparatum concedunt, sed cum se divellere nequeant à Scientia media, quam ad salvandam futurorum liberorum contingentiam existimant necessariam, inquirunt hunc, vel illum liberi arbitrii actum non dependere à celesti delectatione prædominante, neque à prædeterminatione Thomistica, sed tantummodo ab illa gratia ex cumulo gratiarum omnium selecta: atque independenter ab omni absoluto decreto à Deo prævideri. Quam sententiam atate hac nostra celebriorem reddidit non temel à me laudatus Edmundus Simonnet Universitatis Mulsipontanæ Cancellarius in suis de Scientia Dei, de Prædestinatione, & de Gratia disputationibus.

Postrema Sententia est Thomistarum & Augustinensium omnium affirmantium gratiam efficacem esse seipsa, non talem reddi aut cooperatione liberi arbitrii, aut ex circumstantiis congruis: atque certissime & infallibiliter cum effectu conjunctam esse, non vage prout comprehenditur in cumulo omnium gratiarum, sed quatenus est individua & peculiaris præmotio & inspiratio collata hominibus non suspensa & indifferenti Dei voluntate, sed absoluta & plenissima: ita ut hæc gratia det posse, velle & perficere, neque ipsa cooperetur quia volumus, sed nos velimus, quia ipsa operatur. Instituitur vero questio de gratia, per quam recte operamur in statu naturæ lapsæ, nam de gratia ad perseverandum necessaria in statu innocentiae aliis in locis pertractatum est.

PROPOSITIO: Datur Gratia ab intrinseco efficax sensu nunc explicato.

Momentum Primum ex Scripturis.

Inter Scripturarum divinarum loca à Theologis in confirmationem nostræ sententiæ producta, illustriora sunt quæ sequuntur. Primum Ezech. cap. xxxvi. v. 26. de Gratia quæ per Christum confertur iis, qui ab idololatria resipiscunt, implentque præcepta Domini verba facions,

6.
Explicatur
sententia
Thomista-
rum.

7.
Propositio:
datur gratia
ab intrinseco
efficax &
Prob. I ex
Scriptura.

ciens, *Dabo vobis, inquit, cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri: & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum. Et spiritum meum ponam in medio vestri; & faciam ut in praeceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis, & operemini.* His autem verbis non solum nobis promittitur gratia singulis communis, & ab arbitrii flexione pendens, sed magna, specialis, victrix, & ab intrinseco efficax. Etenim hac promissione Deus spondit, & quidem absolute, ac nulla facta mentione aut humani consensus, aut conditionis alicujus extrinsecæ effecturum se, ut cor carnis concupiscentia gravatum charitatis flamma succensum innovetur, atque divina praecepta mandentur executioni; id est, largiturum se gratiam cum effectu infallibiliter conjunctam. At hanc gratiam esse ex intrinsicis suis efficacem, nemo non videt. Deinde alia est gratia quæ facit ut possimus facere, alia quæ facit ut faciamus. Prior est inefficax, sive adjutorium *sine quo*; altera efficax est, & adjutorium *quo*; illa suspensa est & pedissequa, quia velle ac determinare sese ad opus relinquit libero arbitrio: hæc vero est victrix & prædeterminans, quoniam dat etiam velle; & voluntas, quæ non determinatur, non vult. Enarrata autem promissio est de Gratia, quæ facit ut faciamus, ut in praeceptis Domini ambulemus, ut iudicia ejus custodiamus, ut operemur. Est ergo de auxilio sese, atque ex intrinsicis suis efficaci. Rursus citato Prophetæ testimonio Deus non prædicat filios promissionis divinis obtemperaturos mandatis, sed promittit se facturum ut divinis mandatis obtemperent. At quod Deus promittit, non ex potestate liberi arbitrii, sed ex firmo statoque divinæ voluntatis decreto cum rei eventu connectitur. Docet id sanctus Fulgentius lib. 1. ad Monimum cap. 14. ut observant Theologi Duacenses in celebri Censura ad Assertionem PP. Societatis Jesu quintam ac vicissimam: sed manifestius S. Pater de Prædestinat. SS. cap. 10. ubi ait: *Non de nostræ voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promittit. Promittit enim quod ipse facturum fuerat, non quod homines; quia etsi faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipse facit, ut illi faciant quæ præcepit, non illi faciunt ut ipse faciat quod promittit: alioquin ut Dei promissa compleantur, non in Dei, sed in homi-*

R. P. Berti Theol. Tom. III.

num est potestate. Præterea, ut Theologi Lovanienses argumentantur in Justificatione Censuræ suæ cap. xi. ait Dominus, *Faciam ut in praeceptis meis ambuletis*; non facit autem in praeceptis suis ambulare illos, qui adhuc bene vivere recusant, etiam si horum plurimi gratiam habeant inefficacem. In iis ergo, ut actu operentur, necessaria est uberior gratia, quam non possunt ab inefficaci distinctum. Denique preceptoria est Augustini sententia, & frustra contorquetur, in lib. de Gratia & lib. arb. cap. 16. *Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit, Faciam ut in justificationibus meis ambuletis, & iudicia mea observetis, & faciatis.* Gratia enim, quæ pendet à voluntatis consensu non est efficacissima, cum saepenumero inefficax reddatur, suoque effectu frustratur.

Advertas hoc loco laudata Ezechielis verba explicari non posse hoc tantum sensu quod in nova lege plures, quam in veteri, ambulent in viis Domini. Quamquam enim lex nova amplior est, & observatur à pluribus; discrimen inter illam ac veterem non est, quod per se pauciores vel plures sint legis observatores, quandoquidem justitia non est ex lege, neque lex ad perfectionem adducit; sed quoniam in lege nova in pluribus Deus per submirationem charitatis aufert cor lapideum, largitur Spiritum novum, & facit ut faciamus. Nam hæc est Augustini, aliorumque Patrum, ipsis quoque Prophetis verbis concordissima, interpretatio. Quare declarant Lovanienses Theologi explicationem Lellii & Hamelii expressam memorata assertione 25. intentioni Prophetæ nequaquam congruere, & Duacenses, esse novam & non ferendam unanimi consensione affirmarunt. Vide utriusque Universitatis Censuras, de quibus proximo capite.

Huc spectant innumera alia divinarum Scripturarum loca, in quibus asseritur Deum inclinare & trahere corda hominum, operari in eis bonam voluntatem, agi filios Dei Spiritu Sancto & alia id genus quamplurima. Hujusmodi sunt Job. xii. 24. *Qui immutat cor principum populi terræ.* Joan. vi. 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Ad Philipp.

O 2

8.
Responsio
A.A. refuta-
tur.

9.
Confirmatur
Conclusio
amplius ex
S. Scriptura.

11.

II. 12. *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini. Deus est enim, qui operatur in vobis velle & perficere, pro bona voluntate.* Et ad Romanos VIII. 14. *Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ij sunt filii Dei.* Hæc putant Adversarii nostri quam facillime eludi, si reponant hoc tantum sensu Deum inclinare, trahere, & operari in nobis bonam voluntatem & sanctam operationem, quod nos adjuvet ut velimus & faciamus per inspirationem, sine qua velle & agere non possumus, non qua efficaciter, & prævia motione præstet ut velimus & faciamus. At sunt isthæc subterfugia mera. Principio enim, ut diximus, in his, qui sola gratia versatili & pedisequa præventi sunt, non inclinatur cor, voluntas non trahitur, neque homo vult, quia Deus operatur in eo velle; sed ex adverso liberum arbitrii gratiam determinat, flectit, trahit, & ideo Deus operatur quia homo vult. Deinde in horum Theologorum systemate, quicumque indifferenti gratia adjuvantur, inclinarentur, traherentur, agerentur, operarentur; & singuli venirent ad Patrem, singuli filii Dei efficerentur per istiusmodi gratiam indifferentem: atque ita qui non credunt nec convertuntur, ineffaciter tamen vocantur, & versatili adjutorio præmoventur, haberent illam gratiam, quam commendabat Christus dicens: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Sane vero Judæi increduli ac perveraces, quos Salvator alloquebatur, non trahebantur à Patre; unde addit Evangelista: *Sciebat enim ab initio Jesus qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum: & dicebat, Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me nisi fuerit ei datum à Patre meo.* Judæi ergo illi non habebant gratiam efficacem, ideoque hæc suapte natura, non consensu voluntatis, aut circumstantiis extrinsecis, ab ineffacaci distinguitur. Ad hæc: cuinam non plane stupido ac bardo Molinianus Apostolica ad Philipenses sententia timorem incutere poterit salutarem? Respondebit quisque non ingenio hebes, nihil esse cur pertimescat, cum ei semper assuturum sit illius gratiæ adjutorium, cui præbet libera voluntas pro suo arbitratu consensum. Quid vero sentias (inquit Nicolaus L'Herminier Tom. 4. operis Theologici p. 241.) de systemate, in quo omnis plane timor salutaris evertitur?

Refellendi sunt ergo Moliniana interpretamenta, quæ protecto Gratiæ Propugnatori Augustino adversantur. Is enim de Gratiæ per se efficaci prædicta loca interpretatur. Nam quod ex Evangelio Joannis depromptum est, ita à D. Parente explicatur libro de Gratiæ Christi cap. 14. *Non est autem consequens ut qui potest venire etiam veniat, nisi id voluerit atque fecerit. Sed omnis qui didicit à Patre, non solum potest venire, sed venit, ubi jam & possibilitatis profectus, & voluntatis affectus, & actionis effectus est:* nimirum, quod passim inculcat, Gratiæ dat posse, dat velle, & efficit ut agamus. Apostoli ad Philipenses verba ita S. Pater exponit de Persev. cap. 13. *Deus est enim, qui operatur in nobis & velle & operari pro bona voluntate. Nos ergo volumus, sed Deus in nobis operatur & velle: nos ergo operamur, sed Deus in nobis operatur & operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit & credere, & dicere, hoc est primum, hoc verum ut sit humilis & submissa confessio, & detur totum Deo.* Atque de Gratiæ Christi cap. 45. sermonem instituens de Petro, *Misericordia Domini, inquit, latenter subvenit, cor tetigit, memoriam revocavit, interiore gratia sua visitavit Petrum, interioris hominis usque ad exteriores lacrymas movit, & produxit affectum. Ecce quemadmodum & velle & operari operatur in nobis.* Eodem pariter libro cap. 10. redarguit Pelagium explicantem verba Apostoli de suavitate & excitatione morali, qua nos terrenis cupiditatibus deditos futuræ gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione succendit, & revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitavit voluntatem; demonstratque his minime recedere hæreticum ab ea gratia, quam in lege doctrinaque constituit. Quapropter sanctus Doctor contendit sic esse Apostolicam sententiam accipiendam, ut Deus non suadendo tantum quod bonum est, sed physice nobis etiam actum voluntatis inspirando, & efficaciter ad operationem trahendo dicatur in nobis operari velle & perficere. Sententiam vero ex Epistola ad Romanos petitam, ita Gratiæ Propugnator excepit ipsomet libro cap. 25. *Profecto ut agant quod bonum est, ab illo aguntur qui bonus est: & de Corrept. & Gratiæ cap. 2. Intelligent, si filii Dei sunt, Spiritu Dei se agi, ut quod agendum est, agant: aguntur enim ut agant, non ut ipsi nihil agant.* Porro qui

10.
Respondetur
argumentis
Molinæ.

qui indifferenter praevenitur, & qui suasionibus, sive extrinsecus sonent, sive interius illuminent, absque alio praeveniente adiutorio illicitur atque invitatur, non nisi improprie, & metaphoricè dicuntur agi. *Nam proculdubio* (nota quod Augustinus scribit cap. 3. de Gestis Pelagii.) *plus est agi, quam regi; qui enim regitur aliquid, agit & à Deo regitur ut recte agat: qui autem agitur, agere aliquid ipse vix intelligitur; & tamen tantum praeferat voluntatibus nostris gratia Salvatoris, ut non dubitet Apostolus dicere, Quotquot Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei. Nec aliquid in nobis libera voluntas melius agere potest, quam ut illi se agendam commendat, qui male agere non potest; & hoc cum fecerit, ab illo ut faceret adiutam esse non dubitet, cui dicitur in Psalmis, Deus meus misericordia ejus praeveniet me.* Sunt ergo juxta Augustinum praefata Scripturarum loca ita accipenda, ut Salvatoris gratia efficiat in nobis voluntatis affectum, operetur in nobis ut operemur, agat nos ut agamus, neque sola nos morali excitatione praeveniat, sed trahente, inclinante, agente, & tantam voluntatem, quae possit, velit, faciat, nobis divinitus inspirante.

II.
Probatur
alio argu-
mento Scri-
pturae.

Proferam modo praeclarum Apostoli testimonium ad Rom. ix. 16. *Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Hinc gratia ab intrinseco efficax demonstratur, tum quia effectus potiori jure tribuitur causae determinanti, quam indifferenter praevenienti, ideoque in sententia Adversariorum nostrorum sunt bona opera potius homini volenti & currenti attribuenda, quam Deo gratiae auxilium subministranti: tum etiam quia in eorum systemate non impertitur Deus majus gratiae beneficium homini operanti, quam non operanti; ideoque quod ille non iste divinis praeceptis obtemperet adscribendum est homini volenti & currenti, & pro nutu arbitrii sui commune illud, fluxumque auxilium determinanti.

12.
Refutatur
Suarezus.

Huic autem argumento qua arte occurrat Suarezus lib. de Auxiliis III. cap. 15. sedulo videndum est. Nititur primum ostendere haec verba non esse Pauli affirmantis, sed posita ex persona haec objicientis, abusus commentationibus, quae ab imperitis tribuuntur Hieronymo & Ambrosio, addita quoque Chrysostomi auctoritate. At expositio, quae Commentariis Beati Hieronymi subjicitur, Pelagianum aliquem habere auctorem, nec esse posse Hieronymi in

suis contra Pelagium lucubrationibus haec Apostoli verba non semel proferentis, scripserat Sixtus Senensis lib. 14. Bibliothec. Bellarminus de Script. Eccles. alique eruditi viri, à quibus nemo hodie dissentit. Commentaria olim inscripta Ambrosio, quamquam postea traditam à Suarezio expositionem refellunt, ut dixi de Transfusionem Originalis peccati, sunt pariter Criticorum consensu suppositicia. Chrysostomus docet tantummodo Apostoli verba intelligenda esse cum arbitrii libertate, quam tunc aliqui studebant evertere; nam è vestigio addit: *Dum enim dicit, Non volentis, neque currentis, libertatem non tollit, sed ostendit rem totam non illius esse, sed superna indigere gratia.* Prima ergo Suarezii responsio sublesta, fallax, & prorsus inepta est. Addit sermonem ab Apostolo institui de electione Jacob ad temporalem hereditatem, sive etiam de electipne ad gloriam, qua praeparavit electis congruam vocationem conferendam in tempore, quo bene usuros praevidit; at pertractare Paulum etiam de absoluta praedestinatione ad gratiam & gloriam, & Deum in hac sola praedestinatione hujus status opera bona praenoscere, jam in quarto & quinto libro fuit commonstratum. Postremo Suarezius tertio libro citato cap. 9. hunc Apostoli locum exponendum docet cum Nazianzeno Oratione prima ac tricesima, *quia licet ipsum velle nostrum sit, non tamen nisi Deo opitulante, ac adjuvante & principaliter operante.* Verum si haec tantum proferret Nazianzenus, nec Suarezium juvaret tanti viri auctoritas; nam & nos bonam voluntatem nostram esse fateamur, Deo tamen principaliter operante; & negamus operari Deum principaliter, si indifferenter ipse praeveniat, liberumque arbitrium hanc motionem determinet. Sed quo videas magnificentissime falli Suarezium, eodem loco Nazianzenus posteaquam ait, nostram voluntatem & electionem à Dei benignitate manare, addidit protinus. *Idcirco non volentis, id est, non solum volentis, nec currentis solum, sed etiam miserentis Dei; ita, quoniam velle quoque ipsum à Deo est, optimo jure totum Deo assignavit.* Commendat ergo Gregorius sententiam Apostoli, eamque sic interpretatur, ut totum tribuendum sit Deo, quia ipsa bona voluntas à Dei benignitate promanat, nec gratia Dei dat tantum posse, sed etiam ipsum velle.

Verum licet Gregorius, alique Graecorum non tam aperte gratiae asseruerint efficaciam in expendenda praemissa gumentum.

13.

Ac confirmatur prius argumentum.

sententia Apostoli, athletha gratiæ Augustinus Quæst. 2. ad Simplicianum, & cap. 32. Enchiridii, ait: quod, si illa posset sic explicari, *quia voluntas hominis non sufficit ut iuste recteque vivamus, nisi adjuvemur misericordia Dei*; ratione consimili posset dici, quod nullus Christianorum dicere audet, non esse Dei miserentis, sed hominis volentis, atque currentis, *quia misericordia Dei sola non sufficit, nisi consensus nostræ voluntatis addatur*. Unde infert S. Pater, ut consistat dictum Apostoli necessarium esse, non solum ut adjuvemur misericordia Dei, sed etiam, ut Deus voluntatem bonam præparet adjuvandam, & adjuvet preparatam, ut misericordia etiam faciat ut velimus, ut Deus in nobis operetur velle & operari pro bona voluntate. Evidens ergo est, per sufficientem gratiam, quæ non operatur & velle, non salvari sententiam Apostolicam, *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei*. Agnovit autem Franciscus Suarez vel invitum sensum Augustinianæ expositionis, atque ad præsidium Nazianzeni confugiens, *Ad hoc tamen (inquit) responderet Nazianzenus non esse parvam rationem, quia licet homo aliquid conferat ac operetur cum bene vult & currit, Deus tamen est, qui principales partes confert, propter quod ejus misericordia & velle & currere hominis attribuitur*. Cæterum Suarezius frustra se Nazianzeni umbraculo contegit, & frustra Deo partes dat principales, si liberum arbitrium versatilem gratiam determinat, quemadmodum diximus supra.

14.
Adducitur
guio Probatio
ex S. Scrip-
tura.

Percelebris quoque est textus Apostoli in prima ad Corinthios cap. 4. v. 7. *Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Quo testimonio revocatum se ab errore Semipelagianorum testatur S. Pater in lib. de Præd. SS. cap. 3. Hinc vero sententia pariter exploditur Moliniana, In ea quippe unius ab alio discretio nequit desumi sive à gratia præveniente, sive à simultaneo concursu, cum illa omnibus sit communis, atque in omnibus eadem; iste autem & communis sit, & operationem voluntatis non antecedit. nullus autem ab alio secernitur per id, quod est utrisque commune. Restat ergo in sententia, quam impugnamus, unum discerni ab alio se ipso, videlicet suamet determinatione, suoque consensu. Utitur S. Pater hoc argumento libro 11. ad Bonifacium cap. 7. & de Prædestinat. SS. cap. 5.

Respondent vero patroni Gratiæ congruæ cum Bellarmino lib. 1. de Grat. Satisfact. & lib. arbitrio cap. 13. testimonium Apostoli habere locum ubi agitur de gratia sufficiente, non autem ubi disputatur de congrua. Fieri enim potest, inquit, ut duo homines eandem internam motionem recipiant, & unus credat, alter non credat; qui tamen credit accipit motionem eo modo, loco & tempore, quo Deus prævidet ejus ingenio congruere; alter non ita accipit, ac per hoc longe majorem habuit Dei gratiam is qui credit, quam qui non credit. At verba sunt hæc speciosa. Primo quia cur unus credat, alter non credat, ut infra demonstratur sum, non pendet ab intrinsicis circumstantiis, sed refundendum est in judicia Dei inscrutabilia, & contingit interdum, ut qui credit, sit in circumstantiis omnino oppositis, à quibus alienus est qui in incredulitate persistit. Præterea vel in circumstantiis congruis constituitur homo per se ipsum, vel gratiâ Dei; si per se ipsum ipse ergo se discernit ab alio: si gratiâ Dei; igitur non ideo hæc gratia efficax est, quia donatur à Deo in iis circumstantiis, in quibus prævidet hominem consenturum, sed econtra constituitur in iis circumstantiis, quia Deus decrevit, ut consentiret. Reponunt alii uti Augustinum citatis verbis Apostoli lib. de Gratia & lib. arbitrio cap. 6. & de Prædest. SS. cap. 5. ad debellandos Pelagianos, qui ira prædicabant merita humana, ut ea ex semetipso habere hominem dicerent. Id quidem verum est; sed contendimus iisdem argumentis etiam Molinianos urgeri. Enimvero naturalia dona non discernunt bonos à malis, quoniam bonis & malis communia sunt. Sed etiam gratia supernaturalis, quæ suam habet efficientiam à consensu, bonis ex æquo, malisque communis est. Igitur si naturalia dona minime sufficiunt, ut unus discernatur ab altero, nec sufficiens erit gratia ista ab arbitrio pendula, fluxa & indifferens. Insuper et si Molinæ sodales supernaturalem gratiam agnoscunt, neque habendi sint Pelagiani, quoniam tamen in eorum sententia cum eadem gratia unus agit, alter non agit, necesse est, ut qui agit se discernat ab eo qui non agit non per gratiam, quæ utrisque communis est, sed per solam determinationem arbitrii. Quamvis enim duo opus habeant & ad cursum peragendum æquo, & ad remigandum remis, & ad pugnam armis; si hisce in rebus pares omnino sint, cur unus alium præcedat, ab ipsorum industria & conatu erit solummodo

modo repetendum. Et quod caput est, Augustinus eodem loco de Prædestin. SS. quo se hostes nostri communiunt, non solum ait esse intentionem Apostoli, ne quis gloriatur se discerni ab aliis per dona Dei naturalia, sed etiam ne suspicetur se habere validum illud arbitrium, quale granditate primi peccati perdidimus. *In hac Apostoli, inquit, evidentissima intentione, qua contra humanam superbiam loquitur, ne quisquam in homine, sed in Domino gloriatur, dona Dei naturalia suspicari, sive ipsam totam perfectamque naturam, qualis in prima conditione donata est, sive vitiata naturæ qualescunque reliquias, nimis quantum existimo absurdum est.* Demonstravi autem alibi, in prima conditione Apostolicam sententiam, *Quis autem te discernit? hoc duntaxat sensu locum habuisse, quod primus homo habuit à Deo adiutorium sine quo, & gratiam quæ dabat posse, sed fuisse illi standum per liberum arbitrium, quo se determinaret ad velle, & perseverantiam Angelorum sanctorum fuisse peculiari quodam titulo mercedem arbitrii, & stantes discretos fuisse à cadentibus suamet libertate.* Non ergo ad salvandam Apostoli intentionem fat est, ut homo se discernat in hoc infirmitatis statu ab aliis per gratiam supernaturalem, sed necesse est, ut se discernat per adiutorium quo, & per gratiam victicem dantem & posse & velle, ne gloriatur homo se habere integritatem naturæ ob Adæ prævaricationem deperditam. Sed vide quæ diximus lib. IV. cap. 8. & 9. & lib. XII. cap. 8.

Momentum III. ex Orationibus Ecclesiæ.

Validissimum ad explorandam gratiæ naturam argumentum petitur ex orationibus Ecclesiæ; hæc enim fuit apud Sanctos Patres ab antiquis temporibus immota sententia, *ut legem credendi lex statuat supplicandi*, inquit in Epist. ad Galliarum Episcopos Sanctus Pontifex Coelestinus: atque, ut S. Pater ait in Epist. ad Vitalem 107. nunc 207. n. 27. *Nemo est tam imperitus, tam carnalis, tam tardus ingenio, qui non videat Deum facere, quod rogari se præcepit, ut faciat.* Sunt præterea orationes Ecclesiæ traditionis Patrum, atque imbecillitatis nostræ singulare argumentum, quoniam plures à præcis temporibus recitari consueverunt; & nemo, teste ipsomet Augustino lib. II. de Peccator. meritis cap. 6. *optat quod in potestate sic habet, ut ad faciendum nullo indigeat adiumento.* Si ergo orationibus victicem gratiam postulamus, consequens est, ut fateamur ejus-

dem gratiæ necessitatem. Porro quod gratiam, quæ est sese efficax, imploremus, ex Ecclesiasticis precibus satis liquet. Orat enim S. M. Ecclesia Dominum Deum Feria 4. post Dom. 2. Quadragesimæ his verbis, *Dirige ad te tuorum corda fidelium, ut spiritus tui fervore concepto & in fide inveniantur stabiles, & in opere efficaces.* Sabbato post Dom. 4. *Ad te nostras etiam rebelles compelle propitius voluntates.* Dom. 5. post Pascha, *Largire supplicibus tuis, ut cogitemus te inspirante quæ recta sunt, & te gubernante eadem facimus.* In vigilia Pentec. *Concede nobis & nostræ voluntatis pravitatem frangere, & tuorum præceptorum rectitudinem in omnibus adimplere.* In proxima solemnitate, *Flecte quod est rigidum, fove quod est frigidum, rege quod est devium.* In Dominica post Pentec. 19. *Tua medicinalis operatio tuis semper faciat inherere mandatis.* In vigesima quarta, *Omnium nostrorum ad te corda converte.* Sunt autem hujusmodi precibus sacra Officia plenissima. Nec prætermittenda est oratio edita à Benedicto VII. qua utuntur in sacris Congregationibus Summi Pontifices; ejus orationis hæc pars est: *Veni ad nos & dignare illabi cordibus nostris, doce nos quid agamus, quo gradiamur ostende, quid efficiamus operare: esto solus & suggestor, & effector judiciorum nostrorum.* Non nos patiaris perturbatores esse justitiæ, qui summæ veritatis diligis æquitatem, *ut in sinistram nos non ignorantia trahat, non favor insinuat, non acceptio muneris vel personæ corrumpat, sed junge nos tibi efficaciter solius tuæ gratiæ dono, ut simus in te unum, & in nullo deviemus à vero &c.* Extat hæc oratio 1. tom. Conciliorum in princ. Hujus generis sunt Ecclesiæ preces quamplures. At gratiam, quæ inspirando Spiritus Sancti fervorem reddit nos efficaces, quæ voluntatem etiam rebellem revocat ad obsequium, quæ præstat ut faciamus, quæ nostræ voluntatis frangit pravitatem, quæ rigidum & renitentem animum flectit, quæ facit ut divinis inhæreamus mandatis, quæ nostra ad Deum corda convertit, quæ sola efficaciter nos Deo jungit; gratiam, inquam, hujusmodi quisnam non esse per se effectricem poterit nobis persuadere? Si medicinalis gratiæ operatio bonam efficit voluntatem, si corda dirigit & convertit, si præstat bonæ voluntatis consensum; quomodo pendet à directione, flexione, & determinatione voluntatis ut efficax dici valeat? Insuper si penes nos est adiutorium

16. Probat
Conclusio
add ex ora-
tionibus Ec-
clesiæ.

rium Dei efficax reddere, cur ad Sancta Altaria petimus, ut faciat nos velle, neque nudam ab eo potestatem postulamus, sed etiam operationem? Quis, nisi infirmus, Deum rogat, ut oculos sibi aperiat, aut pedem moveat, quando indifferenti pramotione, quam suapte voluntate conjungit cum opere, potest valide atque expedite hæc officia peragere? *Proxus in hac re* (ajebat Augustinus de dono Perf. cap. 7.) *non operosus disputationes expectet Ecclesia, sed attendat quotidianas orationes suas: orat, ut increduli credant; Deus ergo convertit eos ad fidem: orat, ut fideles perseverent; Deus ergo donat perseverantiam usque in finem.*

17.
Rejiciuntur
responsiones
contrariæ.

Videndum est modo, qua arte ab hoc argumento quidam se expedire conentur. Nonnulli apud Tournely pag. 654. respondent ex orationibus Ecclesiæ tantum probari admittendam esse gratiam operationis, quæ dicitur efficax; sed non esse efficacem ex se, id est, connectionem non habere cum effectu ante prævisum voluntatis consensum, propterea quod sine periculo fidei negari non possit, quin voluntas roborata gratiæ efficacis auxilio libere seipsam & cum indifferentia determinet, cum non mere passively se habeat, nec tantum agatur, sed etiam agat, ut loquitur Augustinus. Quæ responsio jam refutata est: cum enim Dei gratia ipsum voluntatis consensum efficiat, nequit illa ab eodem consensu suam mutuari efficaciam; cumque voluntas, quam agere, & se determinare concedimus, quemadmodum Augustinus ait, *agatur ut agat*; non determinat gratiæ pramotionem, sed ipsa à pramotione gratiæ, nullatenus labefactatâ vi libertatis, determinatur. Neque enim repugnat eandem voluntatem agi simul & agere, determinari ac determinare, si unum ad superiorem causam istud vero ad liberum effectum referatur. Addit ibidem Tournely Apostolum II. ad Tim. I. v. 6. dixisse: *Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum*: in idem autem recidit, gratiam quasi sopitam suscitare, & illam quodammodo reddere efficacem. Sed tenuiter, & nugatorie. Enimvero loquitur Apostolus de gratia habituali, & Sacerdotii charactere & munere sacra ordinatione collatis. Quæ ductâ ab igne comparatione hortamur *ἀναζωοποιεῖν*, suscitare quasi sopitam flammam, vel ut Thessalonicensibus dicitur v. 19. *non extinguere*, dum sine intermissione orando, & quod bonum est tenendo ardescit charitas, magisque ad capef-

sendas virtutes cor inflammatur. Atque id perfici per Spiritum virtutis & dilectionis, & per virtutem Dei, qui nos vocat secundum propositum suum, id est per gratiam absoluta Dei voluntate efficacem, Paulus è vestigio demonstrat. Responsa itaque à Tournely selecta nostram corroborant assertionem. Quidam è Molinianis respondent, Ecclesiam non orare ut possimus reddere gratiam efficacem, cum id in nostra sit potestate, sed petere ut defacto hoc faciamus. Sed interrogare illos pergimus, cur istud à Deo postulamus, quod in nostra situm est potestate? Inquiunt alii, petere Ecclesiam auxilium gratiæ eo tempore, quo prævidet homines minime reluctaturos. At ubinam quæso, Christi Ecclesiæ talibus utitur precibus, & non magis gratiam præstolatur divinam eo quoque tempore, cum voluntas Dei vocationem contumaciter, præfractæque repudiat? Manet ergo hæc ab orationibus Ecclesiæ petita argumentatio firmissima atque inconcussa.

Momentum tertium ex Gratia strenuissimo vindice Augustino.

Diximus quidem in præcedentibus argumentis de mente Augustini non pauca. Nunc ad quædam capita S. Patris doctrinam curabimus revocare; eritque primum complexio nominum, quibus efficacem gratiam delineat. Hanc appellat in 1. de peccatorum meritis cap. 9. *Spiritus Sancti occultissimam gratiam*: libro de Grat. Ch. cap. 24. *internam, occultam, mirabilem, ac ineffabilem potestatem, qua Deus operatur in cordibus hominum non solum veras revelationes, sed etiam bonas voluntates*: cap. ejusdem lib. 35. *inspirationem flagrantissimam, & luminosissimam charitatis*: in 4. contra Julianum cap. 8. *omnipotentissimam voluntatem*: in primo contra duas Epistolas Pelag. cap. 20. *occultissimam & efficacissimam voluntatem ac potestatem, qua convertit, & transfert corda hominum ab indignatione ad lenitatem*: seq. libro cap. 8. *inspirationem bonæ cupiditatis, ut homo non sit invitatus, non sit reluctans, sed consentiens bono & volens bonum*: proximo cap. 9. *charitatem, qua tota nobis ex Deo est, & benedictionem dulcedinis, qua fit in nobis, ut nos delectet, & cupiamus, hoc est amemus quod nobis præcipitur, & quæ reluctanti studium virtutis immittit*: de Gratia, & lib. arb. cap. 5. *magnam & efficacissimam vocationem*: de Corrupt. & grat. cap. 14. *inclinandorum cordum omnipoten-*

18.
Probatum est
ad auctoritatem
S. Augustini.

271.

tentissimam potestatem: ibidem virtutem, qua omnipotens Deus in Abisai, filiis-que Jesse: *intus egit, corda tenuit, corda movit, eosque voluntatibus eorum, quas ille operatus est, traxit*: de prædest. SS. cap. 8. *gratiam, quæ à nullo duro corde respuitur*. Quænam ampliora vocabula ad exprimendam gratiam ex intrinsicis suis efficacem poterant inveniri? Gratiam efficacem reddi aut consensu voluntatis, aut circumstantiis loci vel temporis, non est illam operari miris, occultis, atque ineffabilibus modis, quandoquidem causa, cur operetur, in hoc systemate obvia, & apertissima foret. Non est esse efficacissimam & potentissimam, cum nequeat in ea hypotesi quicquam perficere, si homo resistat, suæque pervicacia repugnet. Non est efficere ne sit reluctans, sed consentiens & volens, cum ex adverso gratia sit efficax quoniam homo vult & consentit. Non est Deum inclinare hominum corda quo ipsi lubet, sed hominem, quo ei placet, divinam omnipotentiam flectere atque inclinare. Non est denique divinam voluntatem intus agere & trahere, sed agi potius & trahi. Stabiliunt itaque sententiam gratiæ per se efficacis etiam auxiliorum divinorum epitheta & characteres.

19.
Referuntur
Responsio-
nes Molina.

Reponunt Molinistæ apud Tournely pag. 651. hæc frustra & immerito sibi objici, quasi & ipsi non agnoscant vim & efficaciam gratiæ ab una Dei omnipotentissima virtute derivari: hoc omnes ultro fateri; hoc etiam in statu innocentis naturæ locum habuisse; hoc verissimum esse in eorum quoque opinione, qui volunt gratiam reddi efficacem per consensum voluntatis, quandoquidem consensus ille absque gratiæ virtute minime poneretur; Augustinum denique hisce gratiæ descriptionibus solos urgere Pelagianos, qui negabant gratiam prævenire voluntatem. Verum hæc non moror. Constat enim Augustinum appellare gratiam efficacissimam & omnipotentissimam, non eo quod à divina omnipotentia diffusetur, sed quoniam facit consentientem etiam reluctantem & invitum, neque ab ullo duro corde respuitur. Et quamvis etiam gratia, quam habuit Adam donum esset omnipotentis, quoniam tamen in actu secundo reddebatur efficax à consensu, nullibi appellatur ab Augustino efficacissima & potentissima, nullibi dicitur, quod humanam voluntatem inclinaret & traheret; quin rotundis verbis gratiam Christi medicinale, quæ

R. P. Berti Theol. Tom. III.

dat velle, & facit ut faciamus appellat S. Pater *validiorem & potentior*, & gratiam prioris conditionis *magnam* quidem, sed *disparem*; quod & alibi demonstratum est, & paullo infra est repetendum. Deinde in hoc etiam fallitur Tournely, quod scribit Molinistas fateri efficaciam gratiæ petendam esse ex omnipotentissima Dei voluntate, cum id aperte negaverint in Congr. de Auxiliis coram summo Pontifice Paulo V. die 20. Septembris anno 1605.

Complectitur alterum caput quasdam Augustini auctoritates illustriores. Sit prima ex libro de Gratia Christi cap. 14. ubi inquit: *De isto docendi modo Dominus ait, Omnis qui audit à Patre meo & didicit, venit ad me. Qui ergo non venerit, non de illo recte dicitur, audit quidem & didicit sibi esse veniendum, sed facere non vult quod didicit. Propterea non recte dicitur de isto docendi modo, quo per gratiam docet Deus. Si enim sicut veritas loquitur, Omnis qui didicit venit, quisquis non venit profecto non didicit*. Animadvertit insignis Theologus Augustinianus Basilius Ponticus P. 1. Relect. de Necessit. Gratiae cap. 9. in sententia Molinistarum hanc tenere causalem, Gratia efficax est quia homo consentit, in sententia autem nostra causalem istam, homo consentit quoniam vocatur gratia efficaci: & puto hanc Ponticii animadversionem sese notam esse. Atqui per Augustinum de homine, qui non venit, & non habet gratiam conjunctam cum actu atque efficacem, non recte dicitur, Habet quidem gratiam, sed non est efficax, quia facere non vult: & de eo qui venit ideoque habet gratiam conjunctam cum actu, dicitur recte, Venit, quia à Patre audit & didicit. Ergo gratia, per quam aliquis venit ad Christum, non est efficax ob voluntatis consensum. Secunda auctoritas sit ista: *Ut autem de cælo vocaretur* (inquit de Paulo S. Pater in lib. de Grat. & libero arb. cap. 16.) *& tam magna & efficacissima vocatione converteretur, gratia Dei erat sola*. Tournely loco citato ait, gratiam magnam & efficacissimam appellari subitam & indeliberatam motionem quæ fit in nobis sine nobis, non vero illam, cui voluntas libere consentit, utramque enim ibidem distinguit S. Doctor. At licet Augustinus reapse, & quidem optime scribat simul cum gratia agere etiam arbitrium, quod nemo nisi damnatus hæreticus in dubium vertit, fallitur tamen duplici titulo eximius ille Theologus.

20.
Sequuntur
aliæ aucto-
ritates ex
eodem S.
Patre.

gus. Primo quidem; nam si gratia est magna & efficacissima, quatenus est morio indeliberata quæ est in nobis sine nobis; ergo non habet suam efficaciam à nostra deliberatione nostroque consensu, sed efficax est & conjuncta cum actu ante liberam consensionem, sive ut in Scholis loquimur, in actu primo. Præterea Augustinus appellat magnam & efficacissimam gratiam collatam Paulo non solum ut vocaretur, sed etiam ut converteretur. Conversio autem non est absque deliberatione, & cooperatione liberi arbitrii. Vocatio ergo quam Augustinus scribit fuisse magnam & efficacissimam, non solum talis est comparate ad motionem gratiæ indeliberatam, & subitam, verum etiam ut pertinet ad liberam ac deliberatam operationem. Sit locus tertius depromptus ex eodem libro cap. 16. *Certum est nos mandata servare si volumus, sed quia præparatur voluntas à Domino, ab illo petendum est, ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus. Certum est nos velle cum volumus, sed ille facit ut velimus bonum, de quo dictum est quod paulo ante posui, Præparatur voluntas à Domino: de quo dictum est, A Domino gressus hominis diriguntur, & viam ejus vult: de quo dictum est, Deus est qui operatur in nobis & velle & operari. Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit, Faciam ut in justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis & faciatis &c.* Si ergo imperitur Deus vires efficacissimas voluntati, ut velit, ut faciat, ut servet mandata, quomodo gratia sumit efficaciam suam à voluntatis cooperatione? Verum quid ad hæc Adversarii? Attendendum inquit scopum Augustini, cui incumbat evertere dogma Pelagianorum affirmantium necessariam non esse gratiam prævenientem hominum voluntates. Probat ergo tantummodo laudato, & consimilibus testimoniis prævenientis gratiæ necessitatem. Optime vero, ac præclare! Sed simul Augustinus hujus prævenientis gratiæ naturam commonstrat, affirmando ita prævenire liberam voluntatem ut vi efficacissima operetur in ea velle, & tantum velle, ut volendo faciat, impleatque præcepta; ideoque non à voluntate mentiendam esse efficaciam gratiæ, sed ab efficaci gratia operationem voluntatis. Cum insuper Pelagiani ideo prævenientem gratiam negarent, quod ex ea putarent consequi interitum libertatis; quare Augustinus

ratus hanc esse gravissimam difficillimamque questionem, nullibi respondit præmoveri humanam voluntatem à gratia Molinistice *sufficiente*, quæ non est efficax nisi ab ejusdem voluntatis consensu, aut ex circumstantiis loci vel temporis, quod fuisset expeditissimum; sed cum in isto, tum in locis aliis occurrit dicendo nos quidem velle, nos facere, sed Deum efficacissima sua potestate efficere ut velimus & faciamus? Sed de hac re postmodum.

Ad tertium caput reducuntur principia, quibus Augustinus suam de Gratia sententiam corroborat. Præcipuum est, quod ab homine infirmo, & in peccatis concepto, totum bonum opus Deotribuendum est, non quod liberum arbitrium non agat, sed quia ut agat agitur, & efficaciter præmoveretur. Unde S. Pater de Dono Persev. cap. 6. ait: *Tutiores vivimus, si totum Deo damus, non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus: quod vidit iste venerabilis Martyr (Cyprianus) nam ait: Quando autem rogamus, ne in tentationem veniamus, admonemur infirmitatis, & imbecillitatis nostræ, dum sic rogamus, ne quis se insolenter extollat, ne quis sibi superbe, arroganterque aliquid assumat, ne quis, aut confessionis, aut passionis gloriam suam ducat: ut dum procedit humilis, & submissa confessio, & datur totum Deo, quidquid suppliciter cum timore Dei petitur, ipsius pietate præstetur.* Si ergo totum tribuendum est gratiæ, non partim homini, partim Deo; ipsa hominis cooperatio à Deo est, non efficacia gratiæ ab hominis cooperatione. Neque enim hanc rationem elidunt, qui apud Gonzales Controv. ultima art. xi. §. 8. reponunt totum attribui Deo, quoniam licet sit in potestate nostra reddere cooperatione nostra efficax auxilium gratiæ, non tamen penes nos est habere auxilium illud, aut impedire quin detur. Imo ex labili hac responsione ratiocinari fas erit, Si auxiliorum divinatorum collatio attribuitur tota Deo quoniam non dependet ex nobis quod conferantur; nec ne; pari jure eorundem auxiliorum efficacia, cum tota Deo tribuatur, nequit à cooperatione nostra pendere. Accedit, quod cum præstantius & laudabilius sit determinate velle, & agere, quam posse, quemadmodum detestabilius facere mala, quam posse facere: videntur Moliniani nobis nobiliores partes dare, Deo autem concedere deteriores.

Alte-

21.
Adhuc alia.

22.
Iterum aliæ.

Alterum Augustinianæ doctrinæ principium est in assignanda causa, cur unus convertatur, & efficaciter vocetur, alter non item, confugere ad gravissimam Apostoli exclamationem ad Rom. xi. 33. *O altitudo divitiarum!* Ita enim de Dono persev. cap. 9. inquit: *Ex duobus ætate jam grandibus impiis, cur iste vocetur, ut vocantem sequatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, inscrutabilia sunt Dei judicia.* De Sp. & lit. cap. 34. *Si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur ut persuadeatur, illi autem non ita; duo sola occurrunt, quæ respondere mihi placeant; O altitudo divitiarum! & Nunquid iniquitas est apud Deum? Atque lib. 11. de Peccat. mer. cap. 5. Cur illum adjuvet, illum non adjuvet, illum tantum, illum autem non tantum, istum illo, illum isto modo, penes ipsum est & æquitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis.* At aliter Congruistæ & Moliniani respondent, illum videlicet credere, non istum, quod unus velit, alter nequaquam, nec tempore aut loco congruo vocetur uterque. Gratulandum iis impensissime, transisse pelagus Apostolicis mentibus immensum ac difficillimum. Reponunt tamen aliqui cum Bellarmino lib. v. de Grat. & lib. arb. cap. 12. potuisse Augustinum respondere uni persuaderi, alteri non ita, quia unus vult assentiri, alter non vult: sed quoniam noverat posse Deum etiam nolenti facile persuadere, & ex nolente volentem facere, si vellet ei proponere quæ scit menti ejus, & ingenio congruere, ideo ad arcanum divini consilii retulit, dicens, *O altitudo divitiarum!* Sunthæc perbelle conficta: quippe Augustinus inter illos duos discrimen repetit ab excellentia potestatis divinæ, quæ prout Dei beneplacito lubet, frangit in uno cordis pravitatem, quia illum tantum vocat, in alio non frangit, quia hunc non vocat tantum; cumque Deus omnipotens possit ubique, ac semper bonam ac robustam voluntatem inspirare etiam reluctantibus, oppugnantibus, repugnantibus, idque etiam in oppositis loci, temporisque circumstantiis; gratia, quæ tanta est ob excellentiam potestatis divinæ, neque ab ingenio, neque à temperamento, neque à cæteris personæ adjunctis suam mutuatur efficientiam. Nam si gratiam congruam placeat appellare ob congruitatem, quam ipsa facit, non quam secum afferant rerum circumstantiæ; etiam Augustinenses Poncius, Mansius, & Hispani communiter gra-

R. P. Berti Theol. Tom. III.

tiam per se efficacem, sanctam vocationem congruam appellant. Solent respondere alii, quæstionem illam, Cur unus gratiæ vocanti consentiat, alter resistat, spectare ad inscrutabilia judicia Dei si accipiat comparative, non vero si consideretur absolute; quærenti enim, cur ille vocanti consentiat, iste resistat, prompta & obvia occurrit responsio, quia hic noluit, ille voluit. Promptumne obviumque responsum? At mihi pulsât animum eadem quæstio, Cur Deus unum tantum movit, ut vellet, & alterum non tantum movit ut vellet, & tantum vellet ut faceret. Quamquam hæc postrema responsio etiam juxta Augustini sensum vera est. Absolute enim cur unus non convertatur, est quia non vult; sed non vult, quia justo judicio Dei denegatur illi adiutorium quo, & nunc quibus deest tale adiutorium, jam pena peccati est: quibus autem datur, secundum gratiam datur, inquit S. Pater de Correp. & Grat. cap. xi. Comparative autem cum omnes obstricti peccato nascantur, cur uni præparetur, alteri non præparetur voluntas à Domino, penes ipsum est æquitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis. Qui ergo liberatur, gratiam diligat, qui non liberatur, debitum agnoscat; inquit de Dono Persev. cap. 8. Augustinus.

Tertium Augustinianæ Sententiæ principium est quod Dei volenti hominem salvum facere nullum resistit arbitrium. Hinc celebris locus de Prædest. SS. cap. 8. *Hæc itaque gratia, quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, à nullo duro corde respuitur; ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur.* Hinc exempla, quibus gratiam trahentem reluctantium animos explicat, & de lib. arb. & gratia cap. 5. in Paulo ad fidem converso, quando persequeretur Ecclesiam: & in 1. ad Bonifacium cap. 20. in Assuero, quem Deus ex iracundia transtulit in lenitatem: & de Correp. & Grat. cap. 14. in Abisai, qui David regem excepit; & de quo Augustinus hæc scribit: *Nunquid ille posset adversari voluntati Dei, & non potius ejus facere voluntatem, quam in ejus corde operatus est per Spiritum suum, ut hoc vellet, diceret, & faceret.* Hinc denique suæ doctrinæ conclusio, quam habet S. Pater eodem cap. quarto decimo: *Non est itaque dubitandum, voluntati Dei, quæ in celo & in terra quæcumque voluit fecit, & quæ etiam illa quæ futura sunt*

23.
Denuo aliæ,

P 2

fecit,

fecit, humanas voluntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult, quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus quod vult, cum vult, facit. Ex quibus omnibus constat efficaciam gratiæ non pendere ab hominum nutu, vel ab extrinsecis circumstantiis, sed ab absoluta Dei voluntate & potestate, quæ inclinat quo ipsi placet hominum corda, & ei volenti saluum facere nulum hominum resistit arbitrium.

24.
Rursus novæ.

In capite postremo repetendum est discrimen inter gratiam necessariam in statu innocentiae, & illam, quam imploramus in hac infirmitate & lucta concupiscentiæ. Pluribus de hoc in libris de Divina scientia, ac de primo homine fuit disputatum. Vidimus ibidem, Augustinum distinguere inter adjutorium *sine quo*, & adjutorium *quo*: illud comparare alimentis, sine quibus vivere non possumus, nec tamen dum affuerint, eis fit, ut vivat qui mori voluerit: istud æquiparare beatitudini, qua homo fit continuo beatus; per illud accepisse primum hominem *posse*, non autem *velle*, quod in ejus relinquebatur arbitrio; per istud dari & *posse* & *velle*, & tantum velle ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntas Spiritus vincat. Hinc demonstratum est, Adam habuisse quidem Dei gratiam & magnam, sed hanc esse in secundo Adam potentiorē, quandoquidem virtus in infirmitate perficitur, & voluntas nostra tantum Spiritu Sancto accenditur, ut ideo possit quia vult, & ideo velit, quia Deus in ea operatur ut velit. Hæc fuerunt expressissimis & locupletissimis testimoniis comprobata. Istius discriminis causam diximus ab infirmitate hujus status esse petendam. Nam si in tanta infirmitate vite hujus, in qua tamen infirmitate propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua (inquit in lib. de Corrept. & Gratia cap. xii. S. Pater de Justis, qui medicinali Christi gratia adjuvantur) inter tot, & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, & ideo perseverare non possent, quia deficientes infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, ut possent. Subventum est igitur infirmitati voluntatis humanæ, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur, & ideo quamvis infirma non deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur. Istud inter gratiam Conditoris, & Redemptoris

discrimen falsum esset, si gratia redderetur efficax vel à voluntatis consensu, vel ab adjunctis circumstantiis. Angeli enim qui steterunt habuissent adjutorium *quo*; tum quia reapse per liberum arbitrium in veritate perseveraverunt; tum etiam, quia major circumstantiarum congruitas dari nequit, quam status primæ conditionis, in quo prævidit Deus fore illos in veritate permansturos per liberum arbitrium adjutorio *sine quo* roboratum. Atque ita adjutorium *quo* non esset Gratia per Christum, & rueret utriusque status discrimen, quod alibi validissime propugnavimus.

Non proferam hoc loco impugnationes Thomistarum, quia licet discrimen istud rejiciant, agnoscunt tamen in adjutorio *quo* gratiam suapte natura efficacem. Rem habeo cum illis, qui nolunt hanc gratiam profiteri, negantque ipsam laudato textu fulciri. Hi respondent adjutorium *sine quo*, sive gratiam status innocentiae fuisse solam illustrationem mentis; adjutorium *quo*, sive gratiam naturæ lapsæ esse ulterius inspirationem bonæ voluntatis; unde illud dabat *posse*, istud dat etiam *velle*. Ita Simonnet, ita Descamps, ita Tournely, ita Recentiorum alii. Sit, ut lubet. Atqui adjutorium efficax in statu naturæ lapsæ non solum dat velle, sed etiam tantum velle, ut voluntas non relinquatur sibi ipsi; tantum velle, ut voluntas agatur divina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter; tantum velle, ut voluntas Spiritus vincat voluntatem carnis contraria concupiscentem; tantum denique velle, ut voluntas invictissime quod bonum est velit. Ergo adjutorium, quod in hoc statu dat velle, est efficax ab intrinseco. Insuper quomodo in Adversariorum systemate gratia Salvatoris dat velle? physice præmotione, an morali? Morali, inquit; qua fit ut *objectum* quod amandum proponitur, honestius & amore dignius appareat; quod timendum, horribilius; quod odio habendum, turpius. Ita Suarez lib. 3. opusc. cap. 5. num. 10. cui consentiunt Valencia 1. 2. q. 3. de divisione Gratiae, puncto 3. Vasquez. 1. p. q. 27. disp. 88. num. 20. & 23. Quod exemplo confirmant aliqui, de quo Augustinus tract. 26. in Joan. Ramum viridem ostendit ovi, & trahit illam. Noces puero demonstrantur, & trahitur. Porro hac comparatione Sanctus Pater recte demonstrat animum trahi charitate & voluptate; sed

25.
Reconciliantur obiectio-
nes Thomistarum.

sed nunquam ego assentire exemplis istiusmodi per omnia praevenire gratiae quadrare; nam motionem metaphoricam ac moralem sitam in propositione objecti nec Pelagium arbitror negavisse, ut dixi cap. v. prop. 3. Sed ero liberalissimus. Sufficit, ut gratia det velle promotione morali, atque, ut *Draco traheret secum tertiam partem stellarum*. Habuit Adam gratiam internae illustrationis. Igitur habuit gratiam, qua proponitur objectum honestius, & dignius amore dignoscitur. Habuit ergo & gratiam praevenientem moraliter. Atqui hoc non obstante per Augustinum Gratia Adae collata dabat posse, non dabat velle. Est ergo ad gratiam quae dat velle, sive adiutorium quo, praeter excitationem moralem necessaria praemotio physica; ideoque gratia est efficax ante voluntatis consensum. Sed haec ex sententia Adversariorum dicta sunt. Nostra enim sententia suo loco expressa est, in statu prioris conditionis Deum rationali creaturae contulisse illuminationem & inspirationem indifferentem, nunc autem requiri determinatam, & efficaciter praevenientem.

26.
Referuntur
aliae ob-
jectiones, con-
tra S. Augu-
stinum.

Antonius Boucat, qui admittit quidem gratiam per se efficacem, sed rejicit traditum à nobis utriusque status discrimen dissent. 3. de Nat. cujuslibet Grat. sect. 4. contendit S. P. Augustinum cap. 12. de Corrept. & Gratia pertractare solum de Persev. finali, de qua tantum dici possit, quod moveat voluntatem indeclinabiliter & insuperabiliter: imo plurimum miratur Augustinianos Theologos praedicta uti auctoritate; si enim gratia efficax sic moveret, sequeretur, inquit tom. 7. p. 499. *gratiam hominem non solum necessitare ad bonum, quod est contra Concilium Tridentinum, sed & figere immobiliter in bono*. Qua in re morem gerit Congruistis eodem inani subterfugio utentibus apud Honoratum Tournely pag. 652. Horum prodam, explodamque aequivocationem. Cum argumentum quod petitur à perseverantia finali, quam denegabant Semipelagiani esse speciale gratiae donum, sit ad probandam electionem secundum propositum praecipuum atque palmare; agit utique Augustinus ad evincendam gratiae necessitatem de finali perseverantia, ut ex ista discretionem nostrae principium, & divinorum auxiliorum propugnet necessitatem. Ergo gratiam iis, qui praedestinati sunt in regnum Dei singulariter preparatam, liberantem à peccato, quod est ad mortem, & adeo perfectam libertatem, ut peccare nequeat ulterius, quemadmodum praedicto, pro-

ximoque capite loquitur Augustinus, donum esse finalis perseverantiae nullus negat, nec est cur tanta pompa verborum id moliantur quidam ostendere. Hocce nostrum assertum est: Adam non indiguit hoc perseverantiae dono, quoniam fortissimo permisit Deus atque dimisit facere quod vellet; nec ergo indiguit adiutorio quo ad standum. Contra infirmus nequit perseverare, nisi ipsi perseverantia donetur; igitur nec converti, atque implere mandata, nisi per adiutorium, quo in ipso homine virtus perficiatur, & Deus operetur ut velit. Videsne quomodo cum Augustino ex dono perseverantiae, quo Adam non eguit adstruamus utriusque status, divinorumque auxiliorum discrimen? Ceterum quod magnus Doctor tribuit perseverantiae, quantum spectat ad auxilii efficaciam, etiam gratiae victrici manifeste concedit. Docet cap. xi. ad Sanctos pertinere gratiam liberationis, quia in malis sunt, & caro concupiscit adversus spiritum: nunquid non sunt toto vitae decursu in certamine laborantes ac periclitantes, ita ut possint dari sibi per Christi gratiam pugnandi, vincendique virtutem? Addit xi. r. cap. quod ut primus homo non acciperet in bono perseverantiam, sed perseverare, aut non perseverare, in ipsius relinqueretur arbitrio, tales vires habebat ejus voluntas, cui nihil ex seipsa concupiscentialiter resistebat: id fortassis non probat esse ad superandas, ut oportet, tentationes, legemque adimplendam amplioribus donis adjuvandam infirmitatem? Ostendit insuper sanctis donari gratiae largitate non solum possibilitatem, sed etiam voluntatem, actumque perseverantiae, ne in viribus suis gloriantur: anne de ceteris operibus gloriabimur in hoc loco miseriarum, ubi tentatio est vita hominis super terram, & ne quis, nisi in Domino gloriatur, virtus in infirmitate perficitur? Ait demum, subventum infirmitati voluntatis humanae, ut indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur: an non est ab utero quilibet homo infirmus, atque imbecillis? Ita ergo comparantur ad invicem donum perseverantiae, & reliqua dona gratiarum, ut cum illud in hoc statu sit efficax ab intrinseco; necesse sit admittere ad opera salutaria praeter gratiam sufficientem, etiam gratiam efficacem atque victricem, qua opus non habebat primus homo.

Quod vero miretur ille Theologus; nos superiorem textum interpretari de gratia efficaci, cum inde sequeretur hanc gratiam necessitare ad bonum, istud po-

27.

Ac refutan-
tur.

tius mirandum est. Peto enim, num homo finaliter perseverando mereatur? Si non meretur, quomodo gloria, quæ redditur perseverantiæ, est corona iustitiæ? Si meretur, atque ad meritum requiritur libertas à necessitate, quomodo gratia perseverantiæ finalis agitur homo indeclinabiliter; sive, quomodo apud Augustinum idem est agi indeclinabiliter, atque impelli necessitate? Peto etiam, cur non inferatur necessitas ex D. Thoma scribente quæst. 6. de malo, *Deus movet immutabiliter voluntatem propter efficaciam virtutis moventis; quæ deficere non potest*, & ex Joanne Chrysostomo Hom. 74. in Joan. *Imploramus insuperabile Spiritus Sancti auxilium*? Respondet idem Auctor, S. Thomam appellare gratiam moventem *immutabiliter*, non ob necessitatem aliquam inductam libertati, sed ob infallibilem consecutionem operis; & Chrysostomum dicere auxilium *insuperabile*, non natura sua, ut cum beatorum voluntas in Deum rapitur, sed insuperabile *secundum quid*, ex virtute gratiæ, & ex libera hominum voluntate. Vide pag. 636. & 638. Bene quidem, & sapienter. Atqui etiam Augustinus loquitur de tali immutabilitate, & indeclinabilitate; cum gratia, quæ necessario voluntatem rapit in summum bonum, non sit donum perseverantiæ, sed sit consequens gloria, & visio Dei per essentiam, cum qua libertas non consistit, ut sæpe adversus Jansenistas ostendi. Ergo Augustinus non loquitur de gratia taliter insuperabili, ut inferat necessitatem. Arbitramur nihilominus opportunum esse, ne hæreticis præbeatur ansa propugnandi necessitantis gratiæ adiutorium, ubi gratiam dixerimus indeclinabilem atque invictissimam, libertatis simul commendare indifferentiam, sermonisque vitare crudelitatem; quomodo hæcenus factum est ubicunque de libero arbitrio oratio fuit instituta.

Ex tam prolixa, necessaria tamen Augustinianæ doctrinæ vindicatione, quæ me adversus veteres ac recentiores impugnatores exercuit, iudicet prudens Lector, an Augustinus inierit pro gratia sese efficaci pugnam cum Pelagianis. Quæstionem hanc aliquibus odiosam, aliquibus vero ingratam nollem inter nos suscitari. Scimus pro affirmativa parte stare Thomassinum, Alvarez, aliosque Thomistas doctissimos; negativam Congruistas omnes tenere. Ne simus autem rigidi audacesque Censores, dicimus Augustinum pugnasse pro necessitate gratiæ adjuvantis voluntatem & operationem subministrando charita-

tem: & ne videamur causam nostram deferere; addimus S. Patrem pro gratia operationis & voluntatis decertantem auxilii per se efficacis invictissima argumenta suppeditasse. Atque hujus assertionis nostræ partem primam propositione quinti capitis tertia, alteram vero hac eadem Augustinianæ doctrinæ enucleatione & syntaxi dedimus multiplici ratione stipatam.

Momentum IV. ex aliorum Patrum doctrina.

Sapienter monuit Perronius in postremo ad Regem Britanniae Opere obs. 4. cap. 5. ante Pelagianos de Gratia & libero arbitrio non fuisse à PP. perfecte tractatum, quoniam multi, qui optime poterant scripturas cognoscere & pertractare latebant in populo Dei, vel non afferebant solutionem quæstionum, difficilem, cum calumniator nullus insisteret. Jure ergo Augustinus in libro de Præd. SS. cap. 14. docet, non opus esse scrutari eorum opuscula, qui priusquam ista hæresis oriretur, non habuerunt necessitatem in hac difficili ad solvendum quæstione versari, quod proculdubio facerent, si respondere talibus cogerentur: unde factum est, ut de gratia Dei quid sentirent, breviter quibusdam scriptorum suorum locis, & transeuntur attingerent, immorarentur vero in eis, quæ adversus alios inimicos Ecclesiæ disputabant, & in exhortationibus ad quasdam virtutes, quibus Deo vivo & vero pro adipiscenda vita æterna, & vera felicitate servitur. Quod cum animadvertisset vir doctissimus Dionysius Petavius, ut diximus in Præfatione ad VI. librum, scripsit in hisce disputationibus Latinos Patres Græcis esse præferendos, inter illos vero majorem esse auctoritatem Augustini. Quare sub tanto Magistro pugnantes non debent oppositorum phalanges reformidare.

Non desunt tamen aliorum PP. cum antiquorum, tum posteriorum Augustino testimonia locupletissima. Atque paulo supra Chrysostomi, & Cypriani nonnulla producta sunt. Ambrosii pariter, & Nazianzeni, quorum apertissima sententia est, Deum ex indevotis devotos facere, & dare nobis tam credere, quam confiteri, pugil Gratia Augustinus in lib. de Dono persever. cap. 19. insignia loca produxit. Tertullianum appellasse vim divinæ gratiæ potentiorē naturā, quod habeat in nobis subjacentem sibi liberam arbitrii potestatem, liquet ex libro ejus de Anima cap. primo ac vicesimo.

28. Manu-
tetur Auctori-
tas S. Augu-
stini.

29. Et conclusio
probat ex
aliis SS. Pa-
tribus.

vicesimo. Magnus Basilius in lib. de Spiritu Sancto cap. 8. vocat gratiam *Auxilium quod per imperium suae potentiae operatur in nobis*; & Ierm. de liber: arbitrio, *Gratiam insuperabilis potentia*. Plura graece, latineque conscripta vide in egregio Opere Isaaci Haberti, quod inscribitur *Theologia Graecorum Patrum*, cuso anno 1646. Lutetiae Parisiorum.

Ex iis vero, qui Augustini tempora sunt consecuti, accipe haec pauca. Prosper S. Parenti notissimus, eique superstes scribens ad Rufinum: *Quis ambigat, inquit, tunc liberum arbitrium coactioni vocantis obedire, cum in illo gratia Dei affectum credendi obedientiae generavit? Alioquin sufficeret moneri hominem, non etiam in ipso novam fieri voluntatem*, &c. & pariter haec addit illustriora, *Ex invito volentem facit, & quibuslibet modis infidelitatem resistentis inclinat, ut cor audientis obediendi in se delectatione generata ibi surgat ubi premebatur, ibi discat ubi ignorabat, ibi fidat ubi diffidebat, inde velit, unde nolebat*. Fulgentius etiam genium & lingua Episcoporum aevi sui, uti dicitur a Ferrando, & Sirmondo, primo libro de Verit. praed. & gr. cap. 15. ait: *Ista gratia ut eligatur ipsa prius eligit, neque suscipitur, atque eligitur, nisi hoc ipsa in corde hominis operetur*. Et Petrus Diaconus in libro de Incarn. & Gratia cap. 6. *Frustra garriunt qui dicunt, Meum est velle credere, Dei autem gratia est adjuvare; cum etiam ipsum credere, quod est consensum praebere veritati, nobis à Deo dari testetur Apostolus*. Haec quidem, & alia permulta directe ferunt negantes necessitatem gratiae praevenientis: sed quatenus huius gratiae effecta declarant, stabiliunt simul auxilii per se efficacis naturam, cum nequeat dependere à voluntatis assensu omnipotens virtus, quae illum etiam in invito & nolente infallibiliter operatur. Quae autem reponere possent Molinistae, omnia in explicatione consimilium locorum Augustini fuerunt explosa, nec debent scholasticum stadium terentes injecto pulvere retardare.

Momentum V. ex aliorum placitorum confutatione.

30. Solvitur Ob-
jectio I. Erat ergo primum refutanda sententia Molinae, postmodum Congruistarum, & eorum denique, qui invene-

runt in sylva folis arbusculis confita proceram robustamque ilicem, gratiam scilicet efficacem in cumulo inefficacium gratiarum. Id praestiti superioribus argumentis; nec res iterum nisi compendio tractanda est. Molinianum placitum improbat I. quia opponitur sacris litteris, & in eo potest homo gloriari in seipso: potest sese ab alio discernere; potest rationem reddere, cur unus obediat vocanti, alter resistat. II. Juxta illud non facit Deus ut servemus praecepta, non operatur in nobis velle, non agit ut agamus, rimaturque mortalis homo altitudinem judiciorum inscrutabilem. III. Orationum Ecclesiae verba extorto fallacique sensu Moliniani nituntur exponere, certumque & planissimum contegunt novarum doctrinarum involucris. IV. Augustini scita, argumentationum capita, & statutam ab eo inter vires innocentis & infirmæ naturae discrepantiam non assequuntur. V. Ut his, quae non ignaviter censeo comprobata, addam aliquid, videntur mihi sufficientem gratiam nullo pacto secernere ab efficaci. Nam sicuti ratiocinabatur eruditus Augustinensis Theologus Lovaniensis Petrus Clenaerts in quodam opusculo typis edito anno 1688. cui titulus, *Augustinus per seipsum docens*; dividiturne lux in sufficientem, & efficacem, eoquod unus, non alter oculos claudat? Eadem virtutis ejusdem medicina dividiturne taliter, quia unus sumit, alter non sumit? Concurfus Dei naturalis ac indifferens ad sedendum solene dividi in efficacem & sufficientem, quando unus cum illo se determinat ad sedendum, alter non? Distinctio illa est determinantium, non principii concurrentis de se indifferenter. Haec Clenaerts. VI. Tandem quomodo in sententia Molinae perseverantia finalis donum est speciale, ut definit Synodus Tridentina, si perseverantes nullum praeteris singulare auxilium recipiunt?

Opinio pariter Congruistarum subiacet, ut vidimus iisdem incommodis, quandoquidem circumstantiae nullam addunt divinae gratiae virtutem; ideoque militant adversus Congruistas argumentationes eadem. Inferuntur ex ea aliae absurdissimae consecutiones. I. quod constitutus in mortis articulo non deberet gratiam suppliciter exorare, cum tamen, si necesse est orare sine intermissione, id tunc maxime. At quid morti jam proximus postulabit? Gratiamne? Haec vero singulis adest, praesertim in istorum opinione. Petri locari

31. Solvitur 2.
Obiectio.

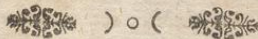

locari se in circumstantiis magis congruis? Sed in articulo mortis est, atque in extremis laborat. Nihil est ergo illi petendum, nisi ut frangat omnipotens cordis ejus pravitatem, si male vixit; si bene, donet misericorditer perseverantiam, & in extremo certamine pugnandi, vincendique virtutem. II. Habuisse Adam gratiam congruam, & consequenter perseverasse, quod falsum esse constat experimento; nulla quippe major congruitas dari potest, quam hominis constitutio in priori integritate naturæ. III. Sequeretur falsum esse, quod tamen videmus contingere, nunquam converti peccatores in ipso æstu & fervore peccandi, & justos semper respondere gratiæ excitanti, dum summa pace fruuntur; quod falsum esse exemplo Pauli, ac testimonio Augustini alibi ostendimus. Datur ergo gratia congrua, sed quàm à gratia per se efficaci perperam Recentiores distinguunt. Qualibet enim Gratiæ congruitas non à naturalibus circumstantiis, sed à Dei munere petenda est. *Ut adulterium non committeres, suavor defuit: ut suavor deesset, ego feci. Locus, & tempus defuit: ut hæc deessent, ego feci. Adfuit suavor, non defuit locus, non defuit tempus: ut non consentire, ego feci. Agnosce ergo gratiam ejus, cui debes, quod non admisti:* ita Augustinus Hom. 23, inter l. Rem breviter explicabo haud obscura comparatione. Sit aliquis à latronibus expoliatus, & relictus plagis impositis semivivus. Certe si medicus pertransiens veniat secus eum; misericordia motus, & approprians alliget vulnera ejus, infundat oleum & vulneratum imponat super jumentum suum, ducat in proximum stabulum, & curam ipsius agat; congruum, aptumque miserrimo illi remedium exhibet, & tale, quo opus non habebat, nisi incidisset descendens à Jericho in Jerusalem, in latrones. Hujus autem medicamenti efficacia non inde repetitur, quod peregrinus ille media in via prostratus jaceat, atque à prætereuntibus reliquis sit derelictus; sed à misericordia & cura liberatoris; rerumque circumstantiæ possunt quidem infirmitatem aggravare, ut diligentior cura sit necessaria; sed hæc non tribuunt oleo virtutem,

quam habet qualitate sua, & medico applicatione. Id præstat medicinali gratia Salvator; quemadmodum sub parabola Samaritani nobis decimo capite explicat S. Lucas Evangelista.

Novissima Defensorum scientiæ mediæ sententia fucum facit, & nullatenus à præcedentibus diversa est. Illa ^{32.} ^{Solvitur Ob.} ^{jealo 3tia.} enim divinatorum auxiliorum ubertas & copia, si habet efficaciam à se, atque ex Dei voluntate absoluta, est gratia quam nos defendimus, neque cum Scientia media concordat; si non habet talem efficaciam seipsa, stant omnia præcedentia argumenta in suo robore. Illud præterea nobis imperceptibile est, quomodo unaquæque gratia singulariter accepta nequeat esse cum effectu infallibiliter conjuncta; & talis sit tamen gratia aliqua ex omnium thesauro selecta. Cum insuper hi Theologi singularem gratiam suapte natura infallibiliter operantem rejiciant, quod arbitrentur evertere libertatem; neque componi poterit cum qualibet multiplicitate gratiarum libertas ipsa, quoniam in ea multiplicitate est aliqua gratia operans infallibiliter. Atque hæc sunt argumenta, quæ pro gratia per se efficaci videntur nobis Augustinianæ Theologiæ concordissima; eorumque plura etiam Thomistas probaturos esse cofidimus. Juxta horum principia, quadraginta invenies in Commentariis Guilelmi Estii, quinquaginta in disputationibus Bancel, plura apud Thomam de Lemos, innumera in amplo volumine Reginaldi, validiora in Controversiis Joannis Gonzales, aliorumque Auctorum. Ut omnia brevissime comprehendamus; dicimus cum beato Prospero in Carmine de Ingratis, medicinalis gratiæ efficaciam à nulla mutabili conditione pendere. Sic enim ille Poeta, ac Theologus præstantissimus:

*At vero omnipotens hominem cum
gratia salvat,
Ipsa suum consummat opus: cui tem-
pus agendi
Semper adest, quæ gesta velit, nec
moribus illi
Fit mora, nec causis anceps suspen-
ditur ullis,*

CA.

CAPUT X.

Quam in literario Orbe Molinæ doctrinam fortunam subierit.

SUMMARIUM.

1. Auctor non vult dicere Molinæ sententiam acatholicam.
2. Historia de doctrina Molinæ.
3. Sententia S. Augustini non subiacet Censuræ.
4. & 5. Continuatur Historia.
6. Qualem fidem mereatur hæc historia.
7. Defenditur doctrina Augustiniana.
8. Per Sententiam Thomistarum.
9. Scotistarum.
10. Ac Recentiorum.

1. Auctor non vult dicere Molinæ sententiam acatholicam.

HISTORICAM narrationem circa progressum ac discrimina Molinianæ sententiæ hoc capite paucis facturus, præmittendum arbitror nulla nos censura eandem tanquam acatholicam, erroneamque insectari, memores quod à nobis postulant Christiana charitas & modestia, nec non Romanorum Pontificum definitiones. Cum tamen falso nonnulli scripserint sententiam illam in habitis circa eam ventilationibus magnum supra nostram reportasse triumphum, proximumque fuisse ut hanc Clemens VIII. proscriberet, quemadmodum ait P. Assermet Doctor Sorbonicus; prætereundum non est, rem omnino aliter evenisse, nec Molinistis aliquid accessisse præsidii, sententiæ autem nostræ ex hac etiam parte multum auctoritatis. Quod sane nequit melius, quam ex historia rerum gestarum, dijudicari.

2. Historia de doctrina Molinæ.

Itaque ubi primum facta Scholarum S. J. Moderatoribus libertate docendi, anno 1581. Prudentius de Monte Mayor Salmanticæ decreta per se efficacia expositis thesibus cogitavit explodere, celeberrima universitas Salmanticensis, nullo contradicente Magistro, censuit erumpentem in Scholas opinionem severiori temeritatis nota suffocandam & comprimendam. Factum id opera Dominici Bannes rigidiori prædeterminationis assertore, atque in ætate ad perstringendum editas lucubrationes plus æquo prona, conqueritur in suo pro Scientia media Apologetico Paulus Leonardus: at factum tamen. Vertere verò anno 1584. antequam prodiret *Ratio atque Institutio Studiorum*, de qua consilium inivit hoc ipso anno Aquaviva, ut narrat Possevinus Tom. 1. Biblioth. & in libro *de Cultura Ingeniorum*, Volstadii P. Avullentia cœpit Molinianum dogma vulgare; atque illo edito jam & sparsio libro de studiorum institutione Lessius & Hamelius in *R. P. Berti Theol. Tom. III.*

Collegio Societatis Jesu Lovaniensi anno præsertim 1586. eadem Molinæ placita scripto, verboque tradiderunt. Verum adeo Lovaniensi per totum orbem clarissimæ Academiæ nova doctrina displicuit; ut in eam proximo anno 1587. notissimam, gravissimamque *Censuram* emisit; uti fecit insequenti anno 1588. celeberrima Duacensis. Exornavit autem illam Theologorum omnium approbatione & mandato Henricus Gravius, hanc autem Guilelmus Estius, nomina universis scientiarum divinarum Professoribus longe addita. Addiderunt eodem anno 1588. Lovanienses memoratæ Censuræ *Iustificatio* nem adversus Apologiam à PP. Societatis conscriptam. Oborta hinc inter Scholas Jesuitarum, & inter Universitatem dissidia.

Antequam de horum compositione nonnulla dicam, de prædictis Censuris sunt aliqua subtexenda. Dixerunt quidam confarcinatas ab iis, qui partibus Bajanis nimium erant addicti, atque postea à cæteris Theologis reprobatas. Sed ii supino errore falluntur. Nam præterquam quod Auctorem, & deprehendimus, & commemoravimus, Censuram Lovaniensem omnium plane Doctorum suffragiis fuisse firmatam, & Gratiam per se efficacem in ea contentam semper ab Universitate propugnata, totisque lacertis defensam, Universitas ipsa sub juramento declaravit die 30. Julii 1613. & die 19. Aprilis an. 1648. Atque hanc Majorum suorum sententiam esse, & adhuc à se teneri declaravit anno 1679. summo Pontifici per eximios Theologos Martinum Steyaert, Franciscum Vanvianen, & Christianum Lupum singulare Ordinis nostri ornamentum. Qui die 20. Martii à felicitis recordationis Innocentio XI. ad Ecclesiæ Clavum sedente obtinuerunt damnationem sexaginta quinque propositionum ad mores pertinentium, simul

3. Sententia S. Augustini non subiacet Censuræ.

Q

que

que obtulere supplicem libellum cum Censuris Lovaniensi & Duacensi, & Justificatione earundem, ut si quid in his esset corrigendum, id præstaret Petri cathedræ Magisterium. Atque post operosum examen die 10. Junij ejusdem anni 1679. significatum illis est doctrinam ibidem contentam ab omni erroris nota esse immunem, & absque Sedis Apostolicæ offensa defendi posse; licet Pontifex Prædecessorum suorum vestigiis inhærens, & Ecclesiæ paci provide consulens noluerit Causam hanc Rescripto aut decreto aliquo definire. Colligere hinc præstat, quam immerito aliqui sententiam nostram in Janfenio telo petitam auferint vociferare. Etenim eo tempore, quo de Janfenismo extirpando summus Ecclesiæ Rector erat sollicitus, oblato sibi libello, in quo sententia de gratia efficaci ab intrinseco liquatissime & absque ulla tergiversatione comprehenditur; non poterat hæc Vaticanum fulmen vitare, si quid haberet cum pravo Janfenii dogmate affinitatis. Sententiæ ergo nostræ securitas non potuit Lovanienses Doctores retrahere, quin eam proponerent etiam in circumstantiis, in quibus contra quinque famosas propositiones Ecclesiæ universa obstrepebat; & ipsa Janfeniana hæresis sese valerrime quasi pallio nostro occultabat. Quamobrem in Janfenismi profligatione Censuræ Lovaniensi, & consequenter sententiæ nostræ non præjudicium obvenit, sed fulcimentum; maxime quod Alexander VII. qui post Innocentium X. Janfeniana asserta damnavit, die 7. Augusti anno 1660. suo Brevis Lovanienses hortatus est, ut *Augustini, & Thomæ Aquinatis inconcussa, tutissimaque dogmata semper, & impense revereri studerent.* Qua hortatione & commendatione doctrinam de gratia per se efficaci tantummodo celebrari, & non illorum, qui ad Moliniana placita contorte trahunt Augustinum vel Thomam, id profecto comprobatur invictissime, quod Academia Lovaniensis in Censura, in Justificatione, & in publicis Juramentis tam aperte fuerat contestata se rejicere scita Molinæ, & defendere & tutari gratiam ex intrinsecis suis efficacem. Nec debet quemquam movere, à Censura Lovaniensium recessisse Universitatem Trevirensensem, & Moguntinam, propterea quod traditæ jam erant disciplinæ Patrum Jesuitarum, nec invenimus Romanos Pontifices has, aut aliam quamlibet hortatos ad tenenda *inconcussa* dogmata Molinæ, quomodo

ad tenenda *inconcussa tutissimaque* dogmata gratiæ per se efficaci hortatus est Lovanienses præfatus Pontifex Alexander, atque ætate nostra Fratres Prædicatores Benedictus XIII. ex eodem Ordine assumptus in Brevis dato Romæ die 4. Novembris 1724. & in altero dato die 26. Maji 1727. in quibus etiam palam & in conspectu Ecclesiæ contestatus est, se eandem cum nostra sententiam tenere. Quæ omnia diligenter notanda sunt ad coercendam eorum licentiam, qui prætextu exorti Janfenismi putant Herculeis viribus contra nos velitari.

Redeundum jam ad Lovaniensium cum PP. Societatis concertationes. ^{4.} Continuat. Eodem anno 1588. vulgata *Justificatione*, & adeo à doctis viris probata, ut Archiepiscopus Mechliniensis vellet contra doctrinam Molinæ convocare Provinciale Concilium, idque pararet etiam Archiepiscopus Cameracensis, quod liquet ex literis ad Universitatem directis die 21. Januarii, occurrens gliscenti malo Sixtus V. Pontifex Maximus Lovanium misit Octavium Fregipanium Episcopum Calatinum apud Germanos & Belgas Apostolicum Nuntium: qui auctoritate Apostolica indixit utrique parti silentium, jussitque, ne una adversus alteram censoria notatione uteretur, donec accederet Sedis Apostolicæ definitio. Etiam Duaci utrinque conticuerunt, conditione tamen, ne PP. Societatis docerent in materia de Gratia quod non probaretur à Theologica Facultate, quoadusque disceptatio finiretur Romani Pontificis Constitutione. Sustinuisse quoque Leonardum Lessium suæ temeritatis gravem reprehensionem affirmat lib. de ult. fine cap. 12. Henricus Henriquez Societatis Jesu Theologus. Hic exitus controversiarum in Belgio.

Interea temporis prodiit Concordia ^{5.} Molinæ: atque ex Belgio ad Hispanos ^{Historia.} pertransiit vetus contentio. Stetit pro Gratia efficaci adversus Molinistas Sacer Ordo Prædicatorum. Causa ad Inquisitionem Hispanicam delata est: hæc consuluit Universitatem Salmanticensem: apud istam male audit Molinæ liber, si fides habenda est Thomæ Lemos lib. 4. Panopliæ Tract. 4. cap. 43. Nec est cur tanto viro fides derogetur, cum ob illius integritatem, tum ob judicium consimile ejusdem Academiæ Salmanticensis, quando talia movit Prudentius de Monte Mayor septem annis ante editio-

tionem Concordiæ. His ergo fervescen-
tibus controversiis Clemens VIII. in
summum Pontificem renunciatus die 30.
Januarii 1592. imposuit primum utrique
parti silentium; deinde mandavit, ut
scripto sententias expressas sacrarum
Scripturarum testimoniis, & Concilio-
rum ac Patrum auctoritatibus commu-
narent; ac tandem causam Romæ agita-
ri mandavit, id ultro cupientibus Jesui-
tis, atque laudabili humilitate promit-
tentibus se obtemperaturos ac subscri-
pturos iudicio Romanæ Sedis. Initium
inde habuit sub eodem Pontifice die 2.
Januarii an. 1598. celeberrima Congre-
gatio de Auxiliis.

6.
Qualem
fidem me-
reatur hæc
Historia.

Hujus Congregationis Historia ex va-
riorum scriptis & reconditis monumentis
à duobus inter se pugnantibus Auctoribus
edita est, scilicet à P. Hyacintho Serry
sub nomine Augustini Le Blanc Lovanii
an. 1700. & à P. Meyer sub asciticio co-
gnomine Eleutherii Antuerpiæ an. 1705.
Hunc Auctorem falsitatis redarguere
& plane confutare priorem historiam
scribit Tourneley Tom. 1. Cursus Theo-
logici pag. 440. sed non vidit fortasse
vir doctus editionem alteram Antuer-
piensem anni 1709. sub proprio Aucto-
ris nomine, in qua prior vindicatur, fi-
des Actorum asseritur, & Eleutherius
haud obscuris argumentis revincitur.
Quidquid sit de utriusque auctoritate
Scriptoris; tria certissima sunt, nec in
dubium revocari possunt, nisi temere
Acta quæque memoriæ posterorum con-
signata negentur, præsertim conscripta
ab ingenuo viro F. Gregorio Nunnio
Coronello Ordinis nostri primo Con-
gregationum Secretario; quæ penes nos
adhuc in Angelica Bibliotheca servantur.
Primum est majorem Consultorum par-
tem sententiam de gratia efficaci à con-
sensu, & cooperatione liberi arbitrii
exosam habuisse, suisque subscriptioni-
bus reprobasse. Alterum, Clementem
VIII. non tantum Congregationum in-
itio mandasse, ut assertionum capita ad
probatissimam atque à Prædecessoribus
suis consecratam S. Augustini doctrinam
expendentur; verum etiam ad pro-
scribenda Moliniana dogmata maxime
fuisse inclinatum, scriptumque pro Gra-
tia per se efficaci ex variis Augustini lo-
cis depromptum ipsummet exhibuisse,
ejusque mandato editam à Coronello
Censuram Molinæ, cui omnes, si Bo-
vium exceperis, die 12. Martii 1599.
Consultores Theologi subscripserunt.
Quam Censuram in Archiviis nostris Ro-
mæ asservatam neque in Moliniam studiosi
editam negant, plura causantes ad illius
minuendam auctoritatem, veluti Cen-
sorum in adversam partem officium
clientelæ, atque non tantam, quæ sa-
tis esset, causæ peritiam. Hæc vero,
quoniam inepta sunt, nec solidi crepant
aliquid, refellere non est opus. Ter-
tium, quod indubitatum contendimus,
est, Paulam Quintum Pontificatus sui
anno 2. idest 1606. præcepisse unicui-
que Consultorum ut damnandas propo-
sitiones diligenti studio seligerent, ac
delinearent singuli edendæ Constitutio-
nis specimen; omnes vero, excepto
Bovio, in damnationem Molinæ iterum
conspirasse. Hujus Bovii Episcopi Mel-
phitenensis olim Societatem professi est
Tenor alius Bullæ delineandæ, in qua
indecisum relinquitur punctum de Gra-
tia per se efficaci & hunc Annatus, alii-
que solent ex adverso laudare; sed non
est digesto à Censoribus omnibus reli-
quis præferendum exemplar istud ab uno
Bovio delineatum. Verissimum tamen
est, nullum diploma contra sententiam
Molinæ fuisse publicatum; quin decre-
to Pontificis cautum est, ne assertores
unius sententiæ oppositam aliqua censu-
ra proscinderent, reservato, ut æquum
erat, Apostolicæ Sedi iudicio. Cui nos
debitam observantiam profitentes, etsi
pro una parte pugnamus, suam alteri
probabilitatem relinquimus, hoc unum
asserentes in hisce omnibus controver-
siis nunquam sententiam nostram, quo-
modo Molinianæ accidit, subiisse peri-
cula. Sed & ingenue fatemur, nullam,
quod jus attinet, vim habere Acta, &
Censuras hætenus memoratas, utpote
quæ non fuerint supremo iudicio finita.
An vero Paulus V. sententiæ promulga-
tionem suspenderit (ut inquit non-
nulli) ob interdictum in Venetos pro-
mulgatum, cujus occasione PP. Jesuitæ
suam erga Apostolicam Sedem obedien-
tiam singulari exemplo comprobarunt,
an ob aliam causam in summi Pastoris
animo latitantem, nostrum, Ecclesiæ
videlicet pusillorum divinare non est:
imo firmissime tenemus supremum Ec-
clesiæ Rectorem nullo humano affectu,
sed provido sanctoque consilio abstinui-
se à promulganda sententia; ut pax in-
ter nos servaretur, & veritas conjun-
cto cum humilitate studio, & absque
acerba contentione diligentius inquire-
retur. Ex Congregationibus itaque de
Auxiliis, quæ a die secunda Januarii
anni 1598. in qua habita fuit Con-
gregatio prima perdurarunt usque ad
diem

diem 30. Augusti anni 1607. in qua habita fuit postrema, hæc tantum colligenda esse existimavi.

7.
Defenditur
doctrina Au-
gustiniana.

Puto neminem dicturum, etiam Augustinianam doctrinam pluribus aliquando displicuisse, uti Adrumetinis Monachis, & Massiliensibus, aliisque doctrina & sanctitate conspicuis, ac tempestatem & naufragii periculum passam in damnatione Gothescalchi, in causa Leonardi Utinensis, atque in proscriptione propositionum Baji, Jansenii, Quenellii, aliorumque hujusce factionis hominum. Enimvero quisquis lucubratiunculas nostras perlegere non dedignabitur, videbit ex Adrumetinis rudiores tantum, & divinarum rerum ignaros dissensionem inter Monachos suscitasse, & hanc etiam opera S. Patris oportune sedatam, in causis autem cæteris non sine magna Augustinianæ doctrinæ commendatione novitates atque hæreses eliminatas. Atque hæc, quoniam suis quæque locis disposui, necesse non est permixtione quadam conglutinare. Sat est nullum ex Romanis Pontificibus, nullamque Christiani Orbis celebrem Academiam unquam dogmata hæc nostra repudiasse, sed tradidisse antiquitus, & hætenus propugnare, vel saltem præconii laudibus ornavisse.

8.
Per Senten-
tiam Tho-
mistarum.

Factum hinc arbitror, ut, ubi Molinæ sententia continuit se inter domesticos parietes, externos autem defensores nonnisi aliquos ab institutis Majorum suorum degeneres adinvenit; nostram exceperint omnes fere Ordines Regulares, atque Theologi ætatis cujuslibet præclarissimi. Et quidem amplissimo S. Benedicti Occidentalium Monachorum Patris Ordini ego tantum censo tribuendum esse, ut Augustinianæ Scholæ splendorem ei maxime acceptum referam. Nullus in Molinam magis integer animadverfor Jacobo Le-Bosù Doctore Sorbonico: nullus pro Lovanienfi Censura stetit magis, quam cum sua Ecclesia Atrebatensi Episcopus Meulartius; atque, ut mittam Didacum Sylvam, innumerosque Theologos Duacenses, ut plurimum ex horum Monasteriis decem simul, ac plures electos, nullus Operibus ac Doctrinæ Augustini melius consuluit, quam S. Mauri sanctissima & doctissima Congregatio. Dominicanæ Familiæ Doctores omnes Alvarez, Lemos, Bannes, Gonet, & quos recensere non vacat, numero atque eruditione præcipui, duo quoque Scholarum lumina Magnus Albertus, & S. Thomas, fuerunt, ac sunt Gratiæ efficacis acerrimi propugnatores. No-

strates prætermitto. Quid sentiant Carmelitæ cum Joanne Baccone, quem habent Scholarum suarum Ducem, præclara scripta Thomæ Valdensis, Andreae de Lao, Lezana, aliorumque, una cum Salmanticensium, & Complutensium editis Voluminibus, apertissime contestantur. Meminissim, uti æquum esset, Ordinum cæterorum, nisi hanc provinciam viri celebres suscepissent, neque res esset in medio posita, omniumque sermone celebratissima.

Sunt revera ex recentioribus Scotistis aliqui magis sententiæ oppositæ additi; at si de Ordine universo indiscriminatim loquamur; malo causæ nostræ patronos appellare, quam adversarios. Ipse profecto Molina in Concordia Quæst. 14. art. 13. disp. 48. Scotum illorum Principem contrarium esse testatur: & si Doctorem Subtilem videamus in dist. 46. libri quarti, prorsus optime. Docet quidem alicubi voluntatem determinare seipsam; & recte, est enim libera & activa facultas: sed determinationem hanc ab efficaci decreto, & prædeterminatione divina minime sejungit, ut constat ex dist. 37. libri primi. Primus aliorum Episcoporum subscripsit Censuræ Lovanienfium Franciscus Waloncapelle Antistes Nemovicensis. Steterunt pro Gratia per se efficaci qui Congregationibus de Auxiliis ex hoc Ordine Censores interfuere: eandem propugnavit Florentius Conrius Archiepiscopus Thuamensis cap. 9. Peregrini Jerichuntini, Cornelius Mussus Episcopus Bituntinus Comment. in cap. 8. Epist. ad Romanos, in libro adv. hæreses VII. Alphonsus à Castro, & ne perceseam singulos, in Cortina, & in libro, qui inscribitur *Mens vera Augustini*, Franciscus Macedo. Videntur propterea juniores quidam perpauci, qui Majorum signa dereliquerunt, uti de Scholis aliis dictum volo, nequaquam sufficere ut insignes Scoti palestræ ab Augustinensibus credantur disjunctæ. Quarum tanta est consuetudo, ac tantum pervetustæ necessitudinis vinculum, ut Scotus in solis Theologicis Commentariis octingentes, ac quindecies in præsidium assertionum suarum advocaverit Augustinum; & ex Augustiniano Ordine primus omnium Scoti opera anno 1474. edi curavit Thomas Pendet, Divum autem Bonaventuram Scholiis, vindiciisque illustraverit Angelus Rocca vir etiam Oudini judicio doctissimus.

10.
Ipsam quoque amplissimam Societatem Jesu decretis nostris adversari non ausim Ac Recentiorum. Neque enim Sanctus Patri-

9.
Scotistarum.

Patriarcha Ignatius à Benedictinis, quos dicitur adijisse, nec primi ejus alumni à Gymnasiarchis, à quibus imbuti sunt, potuerunt doctrinam nondum excogitatam haurire. Neminem præterea latet Societatis Constitutiones, ut in prima generali Congregatione anno 1550. fuerunt receptæ, iv. parte cap. 14. præcipere, ut prælegatur Thomæ Aquinatis Scholastica Theologia. A qua in hoc præsertim de Gratia efficaci puncto non fuisse alienum Alphonsum Salmeronem unum ex primis Ignatii Sociis, demonstrat in altera parte de Mentē Concilii Tridentini cap. 71. eruditissimus Réginaldus. Francisci Cardinalis Toleti in Commentariis ad Evangelium Lucæ cap. 5. annot. 54. necnon Benedicti Pererii lib. viii. de Rerum nat. principiis, cap. 8. & in Daniele lib. iiii. cap. 3. extat pro sententia nostra absolutum plenissimumque suffragium. De Henrico Henriquez legendi Salmanticenses Tract. 3. de scientia media disp. 10. dub. 8. De Azorio, Canisio, & Costero viden-

us Paulus Fasseau in Opere, cui titulus *Auctoritas Philaletis*, edito cum magnifica plurium approbatione Duaci anno 1670. Ibidem de aliis compluribus. Etiam Ferdinandum de Bastida acerrimum defensorem Molinæ in Hispaniam absolutis Congregationibus de Auxiliis reuersum cum veste Societatis priorem exuisse doctrinam ferunt apud Auctorem illius Historiæ Oviedo, & Martines. Eam ob rem scite ac sententiosè concludam, non defuturos Gratia per se efficaci, quamvis oppugnant illam ceteri, Scriptores Societatis, qui suscipiant ejus causam: tanta est Augustinianæ sententiæ dignitas atque auctoritas; ut, quemadmodum de magno Protoparente ait in Epigrammate Doctor Aquitanus, nequeat eam inficere anguiculus,

*In quoscunque sinus spirarum tor-
queat orbis,
Et fallax multa torqueat arte
caput.*

CAPUT XI.

Expediuntur argumenta, quæ pugnant adversus gratiam per se efficacem.

SUMMARIUM.

I. Usque ad N. 10. Variæ solvuntur, & dilu-

cidantur objectiones contra gratiam per se efficacem.

I.
Adducuntur
objectiones
contra gra-
tiam effica-
cem.

PRÆCIPUUM Adversariorum argumen-
tum est, quod cum Gratia per se
efficaci nequeat componi libertas.
Et illud quidem à nobis non semel con-
tritum fuit; sed cum tironibus videatur
difficillimum, & non uno runcinæ ductu
possit robur dolari, illius asperitatem,
si quæ superest, complanabimus. Dari
ergo libertatem indifferentiæ, quam de-
finiunt Theologi omnes *potestatem ad
agendum vel non agendum positam omnibus
requisitis*, & de qua affirmat Augusti-
nus, quod sit *media illa vis, quæ ad fi-
dem, & infidelitatem potest inclinari*,
S. autem Thomas eam appellat *vim me-
diorum electivam*, nullus non hæreticus
negat. Atque hanc libertatem per effi-
cacem gratiam subverti non uno ex ca-
pite evincere conantur Moliniani. Pro-
ferunt primo nuper traditam libertatis
definitionem, atque sic argutantur. Re-
quiritur ad essentiam libertatis potestas
indifferens, quæ positam omnibus requi-
sitis ad agendum, agere, vel non agere

valeat. Datâ autem gratiâ ex intrinse-
cis suis efficaci, non remanet hæc po-
testas indifferens, quoniam hæc gratia
dat ipsum velle, ipsum agere, ipsum
indeclinabiliter operari, atque determi-
natio actus tollit indifferentiam. Igitur
gratia ab intrinseco efficax libertatem
evertit. Deinde afferunt definitionem
Tridentini Concilii sess. 6. Can. 4. de-
clarantis liberum arbitrium à Deo motum
& excitatum posse dissentiri si velit:
quod sane ita debet intelligi, ut liberum
arbitrium dissentiri possit *in sensu com-
posito divinæ motionis*, loquitur enim
Concilium de libero arbitrio prænoto,
atque excitato, & consequenter frustra
ad hoc momentum elidendum recurrunt
quidam *ad sensum compositum & divi-
sum*. Idem insuper probant ex notissimo
Scholasticorum axiomate, *Quod sequi-
tur ex antecedenti necessario, necessarium
est*: Si ergo gratia efficax est cum effe-
ctu necessario connexa, neque ab illo
potest divelli, subministratur enim ab-
soluta

soluta Dei voluntate atque decreto efficaci, quod non potest non exequi prædefinitam operationem; erit quoque necessaria ipsamet operatio, quæ tale decretum consequitur. Insuper nos efficacem gratiam statuimus esse victricem delectationem: At notissima est sententia Augustini, super quam Janfenius totum systema construere tentavit, *Quod magis delectat, illud sequamur necesse est*: Igitur necessarium est quidquid per auxilium efficax operamur. Item si cum promotione absoluta & indeclinabili potest consistere indifferentia liberi arbitrii, erimus etiam liberi ad ambulandum, dum constringimur vinculis gravati compedibus atque ergastulo. Rursus si quis in hac sententia efficacem gratiam abjiceret, eique reluctaretur, decreta Dei frustrarentur: pari ergo ratione si posset quis reluctari, posset irrita fieri, & frustrari absoluta decreta Dei; ideoque aut hæc decreta non dantur, aut non persistit cum iis potestas liberi arbitrii abjiciendi divinam gratiam, & reluctandi. Tandem sub gratia efficaci aut potest quis dissentiri, aut non potest: si non potest, jam perit libertas: si potest, vel dissentiet aliquando, vel non; si illud dixeris, non est ergo gratia cum effectu infallibiliter conjuncta; si nunquam dissentiet, cui bono, cuinam commodo potestas nunquam operatura?

2.
Eadem Sol-
vuntur &
quidem pri-
ma.

Meminisse te oportet, Lector, eorum, quæ scripsi lib. IV. cap. 13. Principio dixi argumenti difficultatem nos minime detertere; cum Augustinus fateatur esse perdifficile libertatem concordare cum gratia; & similia objecerint olim Semipelagiani Massilienses. Quare si nobis responsio nulla succurreret, fateremur ignorantiam nostram, non tamen denegaremus gratiam per se efficacem, repontes dari liberum arbitrium, dari gratiam, & hanc trahere illud modis miris, atque ineffabilibus. Illud repeteretur à nobis, istam conciliandi cum gratia liberum arbitrium perplexam difficillimamque quæstionem demonstrare, quod divinorum auxiliorum efficacia non sit repetenda à voluntatis consensu; nam si hoc esset, non foret quæstio *ad discernendum difficilis*, ut dicitur ab Augustino in libro de Gratia Christi cap. 47. de Sp. & lit. cap. 39. in Epistola ad Sixtum, atque aliis in locis. Sed quoniam nolunt adversarii his acquiescere; percurrere regulas à nobis ibidem traditas, & quintam præsertim, in qua docuimus liberam esse voluntatem circa omne bonum, quod in se non habet plenitudinem bonitatis, & etiam circa bonum in-

commutabile, quotiescunque non videtur in se, ut contingit in patria; ubi idcirco non remanet, comparate ad ultimum finem, indifferentia iudicii, nec libertas à necessitate. Quibus ad memoriam revocatis, ad primum argumentum admitto traditam liberi arbitrii definitionem; & nego quod sub gratia efficaci non remaneat potestas ad oppositum, quando operatur in nobis velle, & facit ut faciamus. Id enim præstat per supernam illuminationem, & inspirationem sanctæ dilectionis, at non talem quæ nobis verum sub omni ratione veri, & bonnum sub omni ratione boni proponat, rapiatque in se mentem & animum illa necessitate, qua in verum bonumque in communi protendimus. Neque inducit gratia efficax necessitatem, propterea quod ipsa sit infallibiliter conjuncta cum actu. Nunquam enim eveniet ut non amplectamur liberam voluntatem, quod nos magis trahit, magisque delectat, quamdiu ipsa delectatio, bona voluntas, & deliberatio animi perseverat; & nihilominus id potest non evenire; quoniam ea delectatione non absorbetur voluntas à plenitudine bonitatis, ideoque potest alio amore superari, & ex mundi delectatione marcescere; etli non superabitur, donec Spiritu Sancto inflammante charitas Dei vincat pugnantem cupiditatem. Ita quamdiu teneor amore servandi propriam vitam, aut determinate volo sedere, vel ambulare, nunquam me præcipitem dabo, nunquam ab opere, quod volo, desitam; possum tamen velle, & facere oppositum, quoniam in hoc quod volo possum apprehendere aliquam speciem mali, ac præsentem voluntatem abjicere.

Ad secundum respondeo optime exponi definitionem Tridentini Concilii per sensum compositum ac divisum. Neque enim Thomistæ docent quod in sensu composito excitationis & motionis divinæ non sit in nobis potentia dissentendi, ut cavillantur nonnulli; sed docent tantum quod non possit componi dissensus cum ipsa efficaci excitatione & motione, ita ut sensus compositus & divisus appellet *positionem actus*, non *possibilitatem*. Quamvis enim (audi Beatum Thomam q. 23. de Verit. art. 5. ad 3.) *non esse effectus divinæ voluntatis non possit stare cum divina voluntate; tamen potentia deficiendi effectum simul stat cum divina voluntate; non enim ista sunt impossibilia, Deus vult istum salvari, & iste potest damnari; sed ista sunt impossibilia, Deus vult istum salvari, & iste damnatur*. Verum ut hitamus

3.
Solvitur ada

mus in priori responsione in re ab hac doctrina Divi Thomæ non discrepante: concedo posse hominem dissentiri etiam in sensu composito vocationis & excitationis divinæ, non enim est excitatio & motio, quæ proponendo bonum incommutabile cum perfectissima ipsius cognitione necessario trahat ad se voluntatem: sed nego cum tali excitatione divinæ gratiæ ponendū fore aliquando dissentium. Aliud est enim posse dissentiri, aliud dissentiri reapse: stat quippe sine actu potentia, & plura possumus facere, quæ non facimus. Dum excitamur auxilio efficaci infallibiliter assentimur, quoniam Deus facit, ut faciamus, agit ut agamus, & operatur in nobis velle & perficere: atque si facimus, si volumus, si operamur; quomodo simul & semel nec operemur, nec velimus, nec faciamus? Possumus tamen non assentiri, cum talis excitatio non sit luminis gloriæ, & charitatis consummata, sed illuminationis & dilectionis, quæ consistit cum indifferentia iudicii. Profecto infallibilitas actus excludit negationem actus, minime vero negationem potentiæ ad non agendum. Dum volo, ut velim necesse est; non est autem consequens, ut dum volo non possim non velle. Fatentur etiam Congruistæ illum, cui gratia congrua parata est, infallibiliter consensurum. Non ergo infert infallibilitas actus negationem potentiæ ad oppositum.

4-
Sententia
Augustiniana non cadit
sub censuram Tridentini.

Dicam de Tridentino Concilio ad Titonum eruditionem nonnulla. Congregatum fuit adversus hæresim Lutheri & Calvinii; quorum impissimum dogma erat: extinctum penitus per culpam Adæ liberum arbitrium, ita ut motio & excitatio divinæ gratiæ non adjuvet libertatem, sed hanc nihil cooperantem, & veluti inanime quoddam, passivè se habentem, absolutā necessitate ad opus impellat. Nam Calvinus præsertim lib. 2. Instit. cap. 3. impugnat expresse doctrinam Augustini asserentis Epist. 107. obsequi gratiæ prævenienti à pedisequa voluntate. Concilium ergo Tridentinum non definit gratiam prævenientem non esse per se efficacem, imo id confirmat; & damnando memoratam hæresim declarat sub hac efficaci gratia consistere potentiam ad oppositum, & libertatis indifferentiam. Primo enim, cum hæretici ex præmotione Dei & doctrina de Gratia per se efficaci malā consecutione inferrent liberum arbitrium non cooperari Dei moventi; definit Synodus Tridentina præmoveri utique & excitari, sed liberum arbitrium non rapi necessitate, sed etiam morum & excitatum posse dissentire si ve-

lit. Doctrinam ergo de Gratia per se efficaci veram supponit & confirmat: consequentiam Calvinii merito negat, & damnat. Nec enim definitum est à Tridentinis Patribus ideo liberum arbitrium posse dissentire, quoniam excitatur & præmoveretur gratiā duntaxat indifferenti: id in nullo Tridentino Canone legimus. Imo si hæc erat mens Patrum: cur id expressis terminis non declarare, & Calvinianam hæresim subvertere à fundamento? Sed ex Tridentino ipso Concilio non solum hac conjectura, verum etiam argumentis plurimis potest evinci falsam esse Molinistarum sententiam, nostram autem verissimam. Mitto quæ de Justificatione declarat, ipsius exordium in adultis à Dei per Jesum Christum præveniente gratia sumendum esse, complementum autem etiam ab ipsa gratia, quam confitemur orantes, *Converte nos Domine ad te, & convertemur*: quibus verbis non petimus auxilium, sine quo converti non possumus, id est, gratiam indifferentem, sed auxilium quo Deus nos convertit, gratiam videlicet efficacem. Animadverto Canonem tertium sess. 6. *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, & diligere, aut penitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur*, desumptum ex Canone 6. secundæ Synodi Arausicanæ: *Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus: peitentibus, pulsantibus nobis dicit misericordiam conferri divinitus, non autem ut credamus, velimus, vel hæc omnia sicut oportet agere valeamus, per infusionem & inspirationem Sancti Spiritus, in nobis fieri confitetur, & aut obedientiæ, aut humilitati subjungit gratiæ adjutorium, nempe ut obedientes & humiles simus ipsius gratiæ donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti, Quid habes quod non accepisti, & Gratia Dei sum id quod sum*. Superiori ergo Canone etiam Tridentina Synodus per inspirationem, & adjutorium Spiritus Sancti intelligit auxilium, quo fit ut credamus, ut velimus, ut operemur, non illud tantum, sine quo credere, velle, & operari non possumus. Definit etiam Can. 22. *Justificatum sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare non posse*. In sententia autem Adversariorum nostrorum perseverantia non est speciale Dei auxilium: aut si speciale est, debet non esse commune; si non commune fatentur, non dabit solam potestatem perseverandi, sed ipsum perseverare efficaciter operabitur, ut

ut probat Estius in 2. sent. dist. 26. §. 43. & Lescotius Carnotensis Episcopus in Prælect. de Grat. q. 4. art. 13. Revera si Concilium Tridentinum nostram de Gratia sententiam non judicasset oppositam Calvinianæ; Theologi, qui Sacrosanctæ Synodo interfuerunt, postmodum de Theologia pertractantes illam minime propugnassent. Propugnarunt autem ferme omnes, ut demonstrat in secunda parte Antoninus Reginaldus; & potest quisque percipere ex Operibus eorundem. Et ne singula percurramus, si hi Theologi non admiserunt gratiam per se efficacem; defenderint necesse est scientiam *mediam*, hac enim scientia non admissa, sequitur Deum prævidisse futura supernaturalia in antecedenti & absoluto suæ voluntatis decreto, ut recte Suarez lib. 2. de Scient. fut. condit. cap. 4. At quandam Scientia *media* prodiit in orbem? Molina se illam invenisse gloriatur, & consentit Fonseca lib. vi. cap. 2. Metaphysices. Alii scribunt etiam traditam à PP. sed adeo perplexe & obscure, ut non eam designaverint nisi nomine scientiæ *simplicis*, unde invaluit tantum post assiduam eorundem Patrum lectionem, auctore Vasquesio disput. 67. cap. 4. primæ partis, & Herice disp. vii. cap. 10. Tempore ergo Tridentinæ Synodi verus Augustini sententia regnabat, novitiâ Medistarum aut nondum natâ, aut nondum expositâ. Sed ad argumentum secundum nimis multa; tertium jam diluamus.

5.
Solvitur
quoad 3^{iam}

Prædictum Axioma, *Quod sequitur ex antecedenti necessario, necessarium est*, idem videtur cum isto, *Quod ex inimpedibili per necessariam consequentiam sequitur, illud inimpedibile est & necessarium*: istud vero damnatum his, non aliis verbis expressum, à Sixto IV. & revocatum à Petro de Rivo testatur in sua *justificatione* Universitas Lovanienfis. A qua etiam solvitur hac ratione argumentum, *Quod vero subjungitur Dei decretum in ipsius esse potestate, non itidem in nostra, eoque illius non impediri libertatem, sed impediri nostram in eo quod ex illo decreto necessario sequitur*: hoc inquam nullam eis præbere labendi viam. Primum, quia necessitatem colligunt ex ipsa talis decreti suppositione, qua facta non est mutationis locus. Deinde etsi decretum Dei in causæ secundæ non sit potestate, ipsum tamen ejus causæ conditionem in agendo naturalem non immutat, eoque effectus libertatem, & contingentiam non impedit; alioquin enim sequeretur liberam non fuisse gentium conversionem, sed necessariam; quia absoluta

Dei promissio de gentium conversione, unde illa per necessariam consequentiam futura colligitur, non erat in hominum convertendorum potestate: estque ante annos 112. in hac universitate cujusdam Petri de Rivo hæc primo censurata, deinde vero in Urbe Roma sub Sixto IV. damnata, & ab ipso præfente revocata propositio, *Quod ex inimpedibili, &c.* Quibus verbis habes simul quamnam fuerit propositio illa Petri de Rivo, & optimam ad argumentum responsionem. Vide Hist. de Aux. lib. 1. cap. 15. & Jo. Gonfal. contr. v. art. 3. in Append.

Ne tamen à priori responsione nostra ullatenus recedamus; dico in omni decreto antecedenti, absoluto & efficaci, quod nobis necessarium dicitur hoc tantum sensu, quia non est in nostra potestate ut ponatur, vel non ponatur, distinguendum esse ratione nostra primo voluntatem Dei elargiendi inspirationem victtricem, quam per scientiam *simplicis intelligentiæ* optime novit operaturam in hominum voluntate ut velit, & tantum velit, ut voluntatem carnis contraria concupiscentem facile vincat, deinde voluntatem Dei adjuvandi voluntatem nostram per gratiam *cooperantem*; atque his duobus statutis habere certissimam futurorum præscientiam, qua in sua prædestinatione novit Deus quicquid est ipse factururus. Hanc præscientiam non evertere libertatem, consentiunt adversarii, nihil enim per ipsam Deus in voluntate nostra operatur. Decretum pariter adjuvandi voluntatem humanam per gratiam *cooperantem*, nequit libertatem lædere, eoque effectus hujus decreti est ipse concursus Dei concomitans actualem voluntatis operationem. Si esset ergo in priori decreto antecedenti & absoluto aliquid evertens libertatem, foret voluntas largiendi victtricem illam delectationem, quæ à nullo duro corde respuitur. At hæc, quantumvis vivida & efficax, non proponit voluntati bonum sub omni ratione boni, neque excitat amorem, quem superare nequeat mundi dilectio, ideoque ex illo decreto non profluit effectus aliquis inferens necessitatem potentiæ, sive negationem *possibilitatis* actus oppositi; quemadmodum infert suppositio antecedens luminis gloriæ, quod manifestans summum bonum in se trahit ad amorem suavissimum quidem, sed necessarium.

Quæ sequuntur non est ex dictis operosum diluere. Augustinus enim docet nos *necessario* sequi quod magis delectat, sumpta necessitate pro infallibili con-

6.
Ac magis explicatur.

7.
Solvuntur
et alique Ob-
jectiones.

consecutione actus, non pro negatione *possibilitatis* ad actum oppositum: quo sensu necesse est, ut sedeamus quamdiu efficaciter sedere volumus, salva semper potestate non volendi quod volumus. Proximum de vinculis nullius est momenti; in actibus enim *imperatis* à voluntate, cujusmodi est ambulatio, quoniam hi impediri possunt à causa extrinseca, non solum necessitatem pati possumus, sed etiam coactionem; in actibus vero *elicitis*, cujusmodi sunt velle & nolle, semper immunes sumus à coactione, quia voluntas dari nequit invito, neque auferri nisi volenti: possumus tamen velle necessitate, si in bono quod volumus nullam apprehendere valeamus rationem mali, quemadmodum vincula cogunt, quando nullus patet aditus fugiendi. Hanc tamen necessitatem non infert, ut diximus, Gratia Christi; nisi illa, quæ coronat nos in misericordia & miserationibus, id est, vita aeterna. Eam objectionem, quæ sexto loco posita est, repellere non est opus; siquidem divinum decretum est ut operemur, sed libere & cum potentia ad oppositum; unde eo supposito repugnat hominem non operari, sed non repugnat, imo conforme est ipsi decreto, operari libere, & posse simul non operari: quod in Scholis consuetum est dici, posse utique sub efficaci auxilio hominem dissentiri *potentia possibilitatis*, non *positionis*. Postrema etiam facilius refellitur. Nam ut potentia non sit, ut inquit, frustranea, sat est quod possit non agere; nec est necesse, ut aliquando sub efficaci pramotione non agat: alioqui frustranea esset potentia resistendi etiam sub gratia congrua; sub qua nunquam libera voluntas resistit; sicuti & potestas non perseverandi collato speciali dono perseverantiae, quandoquidem supposito tali dono quilibet perseverat.

8.
Oblectio 5.
Rejiciunt.

Arguunt præterea Medistæ: Isaia cap. v. v. 4. conqueritur Dominus de Israelitis dicens: *Quid est, quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci? At si necessaria esset gratia efficax, non esset justa talis querimonia; possent enim respondere Israelitæ, Quid? Debui nobis gratiam per se efficacem elargiri. — Resp. I. cur pariter respondere non possent, debui nobis tribuere gratiam congruam? Deinde non loquitur Esaias de Gratia internæ vocationis saltem victicis: non est enim, qui possit resistere voluntati Dei, si decreverit salvare Israel, ut habetur cap. 13. Estheris: atque id decrevisse cur non potuit? Ergo sermonem habet propheta de insti-*

R. P. Berti Theol. Tom. III.

tutione Ecclesiæ Judæorum, & de gratiis aternis, quas omnes comparatione vineæ recenset. Ait enim *plantatam in cornu filio olei*, id est, in montibus Palestinæ pinguisimis atque uberrimis *sepisse eam*, scilicet tutatum undique ab incursionibus finitimorum; *lapides elegisse ex illa*, hoc est eiecisse sculptilia, electis ex ea cultoribus suis: *edificasse turrin in medio ejus*, nempe in munitissimo loco Civitatem Jerusalem; *extruxisse in ea turrem*, nimirum propitiatorium, & altare perfusum sanguine victimarum. Quæ sensu mystico, & spiritali etiam conveniunt Ecclesiæ Christi. Tandem si hunc locum ad prædestinatos ad fidem referamus, qui vineæ electæ non immerito comparantur; dico iis etiam auxilium efficax ad credendum divina largitate donari. Atque *donari* dixi; quælibet enim gratia est beneficium indebitum; neque verba Esaiæ significant aliquid Dei beneficium deberi, nisi supposita promissione, providentia, & prædestinatione divina.

Præterea obijciunt nomen gratiæ efficaci inventum fuisse à Calvino: quale autem iudicium feras de sententia tali auctore propagata? Sed his reponimus Calvinum appellare gratiam eo sensu efficacem, quod ipsa omne opus salutare efficiat nihil libero arbitrio operante: at nos dicimus efficacem, quod ipsa faciat, ut faciamus. Addimus Augustinum non solum appellasse efficacem, sed & *efficacissimam* atque *omnipotentissimam*. Dicimus vocabulum etiam intrusum ab hæreticis ad labefactandam Catholicam veritatem, posse retineri ad hanc illustrandam & confirmandam; uti vocabulum *Homoousion*, quod in ore Sabellianorum præfert sensum hæreticum, receptum est ad extirpandam hæresim Arianam. Demum ut recentiores nobis obijciunt errores Calvini, ita Semipelagiani opponebant Augustino dogmata Manichæorum, asserentes ex illius circa gratiam & prædestinationem doctrina induci fatalem necessitatem, ut vidimus lib. vi. primæ partis cap. 6. mom. 2. Quale autem iudicium feras de objectis Massiliensium?

9.
Oblectio 6.
Rejiciunt.

Huc etiam spectant omnia argumenta, quæ pro scientia media afferuntur tam ex increpatione Corozaitarum, & Bethsaitarum, quam ex iis Augustini locis, in quibus videtur adstruere gratiam congruam ad sensa Molinistarum. Verum ad hæc responsum est lib. iv. cap. 12. eandem gratiam quæ in Tyriis & Sydoniis fuisset efficax, in Corozaitis & Bethsaitis talem non fuisse ob istorum obdurationem, ut Augustinus scribit

R

cap.

cap. 4. de Dono Perseverantiæ : quod ex præcedenti cap. vii. ubi fuit de gradibus & œconomia gratiæ pertractatum est, arbitror omnibus manifestum. Ostendimus etiam citato cap. 12. Augustinum commemorasse gratiam congruam sine præiudicio latentis consilii Dei, & locutum de congruitate, quam facit ipsa gratia, non quæ pendeat ab extrinsecis circumstantiis; atque id etiam superiori capite octavo iterum confirmavimus. Non erimus ergo in his repetendis nimium importuni, ac morosi. Quod etiam obijciunt, ex nostris principiis removeri virtutes, induci desperationem, ac honorum operum studia torpescere, in libro de Prædest. Sanctorum cap. xv. fuit evidentissime refutatum. Cumulate quod nos ibidem Monitione V. explicavimus, demonstrat secunda pars Institut. Theologicarum, quæ prodierunt Leodii anno 1705. Et MSS. de Gratia, quæ fuerunt ad usum Patris Desirant Doctoris Lovaniensis ubi cap. 6. probatur Doctrinam de Gratia per se efficaci esse fundamentum omnis virtutis Christianæ iisdem plane argumentis, quæ producta sunt in Institutionibus Leodiensibus. Hæc itaque omnia sufficit modo revocasse ad memoriam.

10.
Objectio 7.
reprobatur.

Unum argumentum superest adversus sententiam nostram, quod Thomistis repetentibus gratiæ efficaciam à dominio Dei, & à dependentia causarum secundarum, nihil affert incommodi. Est autem: Admittitur à nobis gratia ab intrinseco efficax in hoc tantum statu, ac titulo infirmitatis. At infirmitas exigit solum, ut tantæ vires restituantur infirmo, quantæ sunt in morbo, quo lacescit. Homini ergo qui trahitur in malum à concupiscentia quatuor graduum, sufficit si medicinalis Christi gratia inspiret sanctam dilectionem, ut qua-

tuor: neque necessaria delectatio est viatrix ac prædeterminans.

Verum respondetur eo ipso, quod gratia efficax admittitur ob creaturæ rationalis infirmitatem, efficacem esse ex intrinsecis suis. Primo quia, ut ostendimus, hujus gratiæ proprium est tribuere non tantum posse, sed etiam velle, atque subvenire infirmitati voluntatis humanæ, ut indeclinabiliter operetur. Deinde, quia cum trahatur animus delectatione, si ex æquo afficiatur delectatione sanctâ & noxiâ, nunquam se inclinabit in unam potius, quam in alteram; sed pendebit anceps, donec una sit alterâ robustior, eamque deprimat: nullus enim nisi à fortiori vincitur ac superatur; & volentis vetus & nova, dum ista illam non superat, & pugnant conflictatione, discordando dissipant animam; ut Augustinus docet lib. viii. Conf. cap. 5. Tercio, quia in æquali gradu concupiscentiæ & gratiæ, gratia concupiscentiæ, non concupiscentia gratiæ succumbet; quia homo, etiam cum æquali virtute, majorem habet ad malum, quam ad bonum inclinationem; & ideo Augustinus scribit de corrept. & grat. cap. 12. *Nam si in tanta infirmitate vitæ hujus, in qua tamen propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adiutorio Dei sine quo perseverare non possent, manerent si vellent, nec Deus in eis operaretur ut vellent; inter tot & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, &c.* Denique agere & non agere in æquilibrio virium, & determinare seipsum absque efficaci Dei præmotione, est liberi arbitrii sani & robusti, non autem infirmi. Sed de gratia per se efficaci hæc satis.

C A P U T XII.

De Theologico, & pervulgato Axiomate, *Facienti quod in se est Deus non denegat Gratiā.*

S U M M A R I U M.

1. Varia Doctorum placita.
2. Quæstio est de gratia habituali, ac actuali.
3. Operibus naturalibus non potest quis mereri gratiam supernaturalem.
4. Probatur ex Conciliis.
5. Authoritate S. Augustini.
6. Probatur ex dictis remissio.

7. Nemo potest se positivè ad gratiam disponere.
8. Dispositio negativa non attenditur à Deo.
9. An Deus det gratiam facienti, quod est in se per vires naturales.
10. Explicatur axioma.
11. 12. 13. 14. 15. & 16. Solvuntur objectiones.

SYNODUM

I.
Varia Do-
ctorum pla-
cia.

SYNODUM Palestinam damnasse Pelagianam propositionem *Gratia datur secundum merita nostra*, diximus cap. 2. hujus libri. De ipso nunc Pelagianorum capitali dogmate agendum est breviter; cum refellatur argumentis omnibus, quibus Gratiae necessitatem, & initium cujusque supernaturalis operis à Deo in præcedentibus, & consequentibus disputationibus propugnamus, necnon in libro de Prædest. Sanctorum cap. 3. Aliquam tamen operam à nobis postulant varia Scholasticorum placita; non enim desuere qui naturalibus operibus crederent vim inesse meriti tantum *de congruo* ad beneficia supernaturalia obtinenda, & qui existimarent posse homines naturæ viribus sese ad gratiam disponere. Atque dispositionem hanc quidam positivam dixere, quidam vero negativam tantummodo, quatenus minora committentes peccata, non adeo sunt obdurati & obcecati, ut Deo vocanti resistent. Est autem inter dispositionem & meritum nonnihil discriminis; quoniam illud movet quodammodo largitorem gratiarum, ut velit beneficia conferre; dispositio aptat ac preparat subjectum, ut si conferre velit, eadem non respuat. Postremam hanc sententiam tenuerunt Durandus; Scotus, & Gabriel, ut scribit Estius libro 2. dist. 26. §. 34. nec non alii plures apud Ripalda de Ente supernat. disput. xvii. sect. 1. & seqq. Molina, ejusque Sectatores bene multi docent facientibus quod in se est per vires naturæ inditas Deum suam gratiam largiri, non quod opera naturalia aut illam mereantur, aut ad illam positive disponant, sed lege quadam, & pacto inito à Deo cum Jesu Christo, ut bene utentibus ratione ac lumine naturali, promissione quadam ex divino beneplacito supernaturale auxilium minime denegetur. Non est tamen inter Propugnatores scientiæ *mediæ* hæc opinio communis, sed eam rejicit Suarez de Prædest. SS. lib. 2. cap. vii. num. 24. imo. num. sequenti nititur demonstrare, quod si vera sit, opera naturalia promerentur gratiam *de congruo*. Vasquez etiam 1. p. dist. 91. cap. 10. scribit illam accedere ad errorem Massiliensium, & horum errorem sufficienter non effugere demonstrat Martinez in Theologicis disputationibus de Gratia dist. 3. sect. 2. Reprobat hanc legem & pactionem etiam memoratus Ripalda dist. xviii. sect. 3. n. 17. Oppugnant denique illam omnes Augustini discipuli.

R. P. Berti Theol. Tom. III.

li, & quotquot controversias Pelagianas limatulo judicio versarunt.

Indubitatum est hanc definitionem, *Gratia non datur secundum merita nostra*, sive quod idem est, *non est debita operibus naturalibus*, non tam spectare ad gratiam habitualement, quam ad actualement, id est, non ad illam solam, quæ *formaliter* justificat, sed etiam ad illam, quæ ad justificationem disponit. Enimvero de gratia potissimum actuali erat Catholicis adversus Pelagianos concentratio; atque argumenta Augustini de prompta vel ex gratia fidei necessaria ad credendum, vel ex adjutorio implorando etiam à justis ad perseverandum, satis evincunt de auxilio præsertim actuali ac præveniente fuisse cum Pelagio discrimen. Certum est etiam, quod augmenta gratiarum & vita æterna meritis retribuentur, si meritorum nomine ea intelligas, quæ cum divina gratia comparat sibi liberum voluntatis arbitrium: unde ipsa gloria appellatur simul & misericordia & corona justitiæ; misericordia, quia omnia opera, quæ à Deo misericorditer nobiscum operante non efficiuntur, sunt ad vitam æternam capeßendam sterilissima: corona autem justitiæ, quoniam tanquam merces rependitur meritis auxiliante gratia Dei comparatis. Quibus prænotatis sit

PROPOSITIO I. Operibus naturalibus nec de condigno nec de congruo mereri possumus supernaturale Gratiae adjutorium.

Demonstratur primò ex Scripturis. Docent enim Sacrae Literæ à nobis nihil fieri sine gratia, quod ad veram pietatem pertineat: *Sine me nihil potestis facere*, inquit Salvator Jo. cap. 15. 5. & cap. vi. 4. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*. Docent omne opus salutare à Dei gratia præveniente suum habere principium: *Qui incipit in nobis opus bonum*, inquit Apostolus ad Philipp. 1. 6. & cap. proximo v. 13. *Deus est qui operatur in nobis & velle & perficere*. Docent neminem prius aliquid Deo tribuere, propter quod gratiæ beneficia rependat: *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Ait idem Apost. ad Rom. xi. 35. & in prima ad Corinth. cap. iv. 7. *Quid autem habes quod non accepisti*. Docent ad rationem gratiæ pertinere, ut non sit debita operibus: *Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia*, ait idem Apostolus citato cap. xi. ad Rom. v. 6. At si operibus natu-

R 2

2.
Quæstio est
de gratia
habituali, ac
actuali.

3.
Operibus
naturalibus
non po-
test mere-
ri quis gra-
tiam super-
naturalem.

ralibus aliquo pacto gratia foret debita; posset homo aliquid ad salutem pertinsens suamet virtute patrare, posset gloriari à se bonum opus inceptum esse; posset asserere, se priorem aliquid dedisse Deo, & habere meritum aliquod à Deo non acceptum; posset denique contra Apostolicum testimonium affirmare gratiam conferri ex operibus. Nullum ergo meritum inest cuilibet operi naturali ad divinarum gratiarum beneficia obtinenda.

4.
Probat ex
Conciliis.

Idem ostenditur ex Conciliis. Inter quæ Diospolitano oppositum errorem damnasse vidimus supra, & aperte tradit Augustinus in 1. contra Jul. cap. 5. De Gestis Pelagii cap. 29. de Peccato Orig. cap. 6. & in Epist. ad Paulinum 106. sive 186. Confirmat eandem damnationem. II. Arauscanum Can. 3. 4. 6. Concilia Africana apud Prosperum cap. x. contra Collatorem, & Tridentinum, à quo sess. 6. Can. 3. definitum est neminem sine preveniente Spiritus Sancti illustratione posse credere, sperare, aut penitere sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, & Can. 5. ipsius justificationis exordium in adultis à Dei per Christum Jesum preveniente gratia sumendum. Si autem naturalia opera Deum ad gratiam conferendam alligerent ac moverent: ab illis sumendum esset salutis, & justificationis initium. Non ergo alliciunt, nec permovent.

5.
Autoritate
S. Augusti-
ni.

Augustini autem, cui Pates alii subscribunt, innumera sunt loca. Non enim Dei gratia, gratia erit ullomodo, nisi gratuita fuerit omnimodo, inquit de peccato Originali cap. 24. & rationem affert, quia charitas per Spiritum Sanctum, qui ubi vult spirat, non merita sequitur, sed ipsa merita facit. In lib. etiam de Prædest. SS. cap. 2. demonstrat non recedere à sententia Pelagii, quam ipse in Episcopali iudicio Palestino damnare compulsus est, Gratiam Dei secundum merita nostra dari, quisquis arbitratur ex nobis esse initium fidei, aut bonæ voluntatis conatum, cui retribuat supplementum ejus, & si quid aliud fideliter poscimus. Sed non opus est in re notissima diutius versari. Tantummodo insigni aliquo testimonio demonstrandum est, quæ hucusque fuerit producta non esse accipienda de gratia ordinis naturalis, ut comenti sunt Pelagiani. Quos perstringens invictissimus debellator in Epist. ad Sixtum 105. nunc 194. Abjiciatur (inquit) à Christianorum cordibus ista fallacia. Nam

omnino non istam gratiam commendat Apostolus, qua creati sumus, ut homines essemus, sed qua justificati sumus, ut homines justi essemus. Ista enim gratia per Jesum Christum Dominum nostrum. Etenim Christus non pro nullis, ut homines conderentur, sed pro impiis mortuus est, ut justificarentur: quippe homo erat qui dicebat; Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Et statim Augustinus demonstrans non solum gratiam justificationis, sed etiam fidem, omneque auxilium præveniens conferri absque ullo meritorum intuitu ait: Possum quidem dicere remissionem peccatorum esse gratiam, qua nullis præcedentibus meritis datur. Quid enim habere boni meriti possunt peccatores? Sed nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat. Neque enim nullum est meritum fidei, qua fide ille dicebat, Deus propitius esto mihi peccatori: & descendit justificatus merito fidelis humiliatus, quoniam qui se humiliat exaltatur. Restat igitur, ut ipsam fidem, unde omnis justitia sumit initium, propter quod dicitur ab Ecclesia in Cantico Canticorum, Venies, & pertransies ab initio fidei, non humano, quo isti extolluntur, tribuamus arbitrio, nec ullis præcedentibus meritis, quoniam inde incipiunt bona quæcumque sunt merita, sed gratuitum donum Dei esse fateamur, si gratiam veram id est sine meritis cogitamus. Vide etiam de Prædest. SS. cap. 5. ubi demonstrat in sacris literis commendari gratiam, quæ bonos discernit à malis, non quæ communis est bonis & malis. Enimvero ille, quem coercebat Apostolus scribens, Quis enim te discernit? non adversus pecus, nec adversus hominem alterum de aliquo naturali munere quod inesse posset & pessimo, sese inflabat; Sed aliquod bonum, quod pertineret ad vitam bonam, sibi, non Deo tribuens inflabatur. Et recte; nam Apostolus reprehendit Corinthios, qui de acceptis donis gloriabantur, & quasi illa haberent à se, ceteros contemnebant. Itaque certissimum est, non solum humanam naturam in qua conditi sumus, sed fidem, vocationem, & quidquid ad justificationem disponit, gratiam esse, quam mereri non possumus præcedenti opere naturali; atque de hac gratia accipiendas esse Patrum, Conciliorum, & Scripturarum sanctarum auctoritates. Et quoniam fides mereatur justificationem de congruo, & estre-

vera

vera initium salutis, opera autem naturalia, nullo modo ad justificationem salutemque perducunt; dicendum est his nec de congruo divinam gratiam aliquem promereri.

6. Probatur denique omnibus argumentis productis præc. cap. ix. Si enim gratia daretur secundum merita, esset prædestinatio & gloria opus currentis atque volentis, & unusquisque per liberum arbitrium se à non electis discerneret: non foret Dei vocatio mirabilis atque occultissima: ageret homo, ut ageretur à Deo: frustra Deum orarent homines, ut eis inspiraret fidei ac bonæ voluntatis initium: nec in distributione beneficiorum Dei recurrendum esset ad inscrutabilia iudicia.

7. PROPOSITIO II. Nemo potest se positive ad gratiam disponere; dispositio- nis autem *negativa*, sive minoris ob- durationis nullam rationem habet bene- ficentissimus largitor gratiarum in suo- rum dispensatione donorum.

Demonstro priorem partem I. Præ- missis omnibus argumentationibus; si enim nos ad gratiam positive disponi- mus, possumus aliquid ad salutem spe- ctans sine gratia Reparatoris; & justifi- cationis exordium ex nobis est, cum ex nobis sit ad eam dispositio. Possumus etiam adversus alios inflari, gloriantes nos priores dedisse aliquid Deo, ani- mam scilicet præparatam atque disposi- tam, & Deum nobis suamet beneficia non donare, sed retribuere. II. Ex- presse Concilium Arausicanum definit can. 6. *Misericordiam divinitus non con- ferri sine gratia Dei desiderantibus, co- nantibus, laborantibus, pulsantibus, aut quocumque tale facientibus nobis, at- que fieri per inspirationem Spiritus San- cti, ut hæc omnia sicut oportet agere va- leamus.* Quid est autem hæc dispositio, nisi forte animi conatus, desiderium, labor, aut tale aliquid? Ubi etiam ani- madverte, definire Concilium non tan- tum per naturalia opera neminem me- reri supernaturalia dona gratiarum, sed ulterius ob nullam dispositionem, ob nullam operationem naturalem, *Mise- ricordiam conferri divinitus.* Quibus verbis non solum aliquod meritum, ve- rum quamlibet dispositionem ad gratiam negat ex nobis esse. III. Tridentinum declarat quod *justificationis exordium à præveniente gratia sumendum est*: Dis- positio autem ad gratiam est justifica- tionis exordium: Ergo nequit esse dis- positio aliqua istiusmodi, nisi à præve- niente gratia. IV. *Aufertur gratia*

cum à libero prævenitur arbitrio, ut in- quit Prosper adversus Collatorem cap. 39. Hæc dispositio prævenit gratiam; Ergo gratiam negat & aufert. V. Aut hæc dispositio cum inspiratione gratiæ aliquo modo connectitur, aut non; si primum dixeris, Gratia est ex operibus: sin autem, nulla est huiusmodi disposi- tio, quoniam accidentia quæ ad formam disponunt, habere debent cum ipsa for- ma aliquam connexionem.

Quod vero Deus in distributione gra- tiarum suarum non attendat ad mino- rem obdurationem, sive nihil ad gratiam conferendam moveatur à dispositione, quam appellant *negativam*, probat egre- gie Augustinus lib. 1. ad Simplic. quæst. 2. ubi demonstrans neque majus inge- nium, neque minora peccata, neque honestas utilesque doctrinas esse cau- sam electionis gratiæ, *Sed cum hoc sta- tuero, inquit, ita me videbit ille, qui infirma mundi elegit ut confundat fortia; ut eum intuens & pudore correptus ego irrideam & præ quibusdam peccatori- bus castiores, & præ quibusdam pisco- toribus oratores.* Nonne advertimus nonnullos fideles nostros ambulantes viam Dei ex nulla parte ingenio comparari non dicam quorundam hæreticorum, sed etiam minorum? Item non videmus quos- dam homines cujusque sexus in conjugali castitate viventes sine querela, & tamen hæreticos, vel paganos? In 1. etiam De peccatorum meritis cap. 22. n. 31. *Un- de enim fit (ait Sanctus Doctor) ut ho- mo ab ineunte pueritia modestior, inge- niosior, temperantior, ex magna parte libidinum victor, qui oderit avaritiam, luxuriam detestetur, atque ad virtutes cæ- teras proveclior aptiorque consurgat, & tamen eo loco sit, ubi ei prædicari gra- tia Christiana non possit? Quomodo enim invocabunt in quem non crediderunt, aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Alius autem tardus ingenio, libidini- bus deditus, flagitiis & facinoribus co- operatus ita gubernetur ut audiat, ut cre- dat, baptizetur, rapiatur, aut si deten- tus hic fuerit, laudabiliter vivat.* In quibus docet exclamandum esse, *O alti- tudo!* quod sane non fieret consequens, si minora peccata & negativa dispositio divinam liberalitatem ad elargiendum gratias attraherent.

PROPOSITIO III. Neque lege, aut pro- missione aliqua, vel pacto largitur Deus An Deus det supernaturalium gratiarum auxilia facien- gratiam fa- ti quod in se est per vires naturales arbitrii. cienti, quod

R 3

De-

8. Dispositio negativa non attenditur à Deo.

9. An Deus det gratiam fa- cienti, quod

est in se per
vires natu-
rales.

Demonstratur I. argumentationibus præcedentibus. Enimvero si facienti quod in se est confertur gratia vi conventionis, aut legis, quamvis liberalissime ac beneficentissime sit constituta, non est amplius inscrutabile iudicium, quare unus trahatur, non alter; nec verum est gratiam à libero arbitrio non præveniri, Deumque in nobis bonorum operum primordia inchoare. II. Dum quæritur de lege aliqua, aut promissione Divina, non est aliquid pro libito affirmandum, sed juxta Scripturarum sanctarum, aut Apostolicarum Traditionum revelationem. Inde vero non constat Deum cum Christo hujusmodi iniisse pactum; siquidem ubi testatur Deus non derelicturum quærentes se, & expectare conversionem nostram & velle salutem, docet etiam se omnia operaturum in nobis, à se gressus hominis dirigi, à se converti corda mortalium, & à se voluntatem præparari; uti probatum est cap. 3. de Prædest. SS. Cum ergo nequeat ex his locis Molinianum pactum inferri, debemus illud tanquam commentitium refellere, eo vel maxime quod gravissimis censuris in ipsum Theologi plures animadverterunt. III. Ut fatentur Ripalda & Martinez, videtur concordare cum erroribus Massiliensium. Et merito: non enim hi asseriebant nos per opera naturalia mereri gratiam, sed Deum expectare hæc opera, ut gratiam impertiatur, ut constat ex verbis Cassiani Collat. xiiii. cap. 13. *Ita semper gratia Dei nostro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adjuvat, protegit ac defendit, ut nonnunquam etiam ab eo quosdam conatus bonæ voluntatis vel exigat, vel expectet.* At posita lege ac pactione Moliniana Deus ut gratiam conferat exigit vel expectat opera naturalia. Hujusmodi pactum, ergo. lex hujusmodi habet cum erroribus Cassiani magnam affinitatem. Quod sane argumentum non solvitur, si dixeris non semper gratiam Dei expectare ut velimus, & plerumque omnem nostrum conatum provenire ex Deo: quoniam & hoc fatebatur Cassianus ipse apud S. Prosperum libro contra Collatorem cap. v. ubi Semipelagianum exagitant, *Et satis (inquit) te contra Pelagianorum calumnias præcavere existimas, si quod in universitate vocatorum sentiendum est, id nobis in portione concedas?* & cap. x. ejusdem libri, *Quasi multum gratiæ tribuas, si in quorundam*

mentibus bonæ voluntatis initium sit ex gratia Dei, in aliis ex sola natura. Ex quibus verbis Martinez scribit consensum qui evidentissime, quod non dissentit à Cassiano, qui dicit *non semper gratiam Dei conferri facienti quod in se est ex viribus naturæ, cum aliquando conferatur etiam non facienti, imo nolenti ac resistenti.* IV. Nec illud verum est, quod adversarii contendunt, gratiam conferri ex Dei liberalitate, si debeatur ex lege & pactione; ut probatur auctoritate & exemplo. Docet quippe Augustinus lib. 11. ad Bonif. cap. 8. n. 18. quod si per nos incipit cupiditas boni, ipsum captum erit meritum, cui tanquam ex debito gratiæ veniat adiutorium, & sic gratia à Deo non gratis donabitur, sed secundum meritum nostrum dabitur. Et Prosper citato loco cap. 6. *Quomodo autem non advertis te in illud damnatum incidere, quod velis, nolis, convinceris dicere, Gratiam secundum merita nostra dari; cum aliquid præcedere boni operis ex ipsis hominibus, propter quod gratiam consequantur, affirmas? Non enim nullius meriti haberi potest petentis fides, quærentis pietas, pulsantis instantia, præcipue cum omnes hujusmodi & accipere & invenire & intrare dicantur.* Si ergo qui faciunt opera moraliter bona & gratiam accipiunt, & misericordiam inveniunt, quomodo eadem opera erunt nullius meriti? In parabola quoque Evangelica apud Matth. cap. xx. Paterfamilias denarium Operariis spopondit conventionem quadam & pacto: & tamen debitum fuisse constat ex verbis illis v. 14. *Tolle quod tuum est, & vade,* Neque dicas hoc verum esse respectu Christi Domini, cum quo pactum initum est; nam merces non solum imputatur iis, qui operarios conducunt, & paciscuntur de pretio: sed ut Apostolus scribit ad Rom. 1v. 4. *ei, qui operatur.* Quapropter si gratia tribuitur operibus naturalibus ex conventionem etiam liberali & munifica imputatur secundum debitum & Christo qui foris una cum Patre sancivit, & hominibus singulis, quod in se est exercitibus. V. Postremo, ut ratiocinatur Thomas de Lemos Lib. iv. Tract. 6. Quis non videt juxta hanc Molinistarum doctrinam posse tuto defendi dogmata Pelagiana, quod omne opus bonum sit ex nobis, non à prævenientis gratiæ auxilio, & conatibus nostris se inserat Deus adjuvando possibilitatem, & largiendo sanctæ operationis incrementum?

Se-

10.
Explicatur
axioma.

Sequitur ex dictis, Theologicum axioma, quod Isaacus Habert demonstrat antiquissimum esse, atque ex Patribus derivatum, ita esse accipiendum, ut facienti, quod in se est cum adiutorio gratiae moventis & operantis Deus gratiam tribuat uberiores, sive fidem perfectam, sive justificationem, sive augmentum charitatis, sive gloriam ac sempiternam beatitudinem: atque ita prolatum esse, non ad divinam promotionem evertendam, sed ad inflammandam torpentem hominum voluntatem. Recte itaq. S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 6. ad 2. dicendum quod nihil homo potest facere nisi à Deo moveatur, secundum illud Joan. 15. Sine me nihil potestis facere, & ideo cum dicitur homo facere quod in se est, dicitur hoc est in potestate hominis secundum quod est motus à Deo. Si alia esset hujus pronuntiati intelligentia; aut Gratia daretur secundum merita, aut ad illam absque divino auxilio sese homo diserneret, aut interesset adumbrata à Molina conventio, aut possent impune vagari decreta Massiliensium; quæ omnia mihi videor sufficienter refutasse.

SOLVITUR OBJECTIO.

11.
Objectio 1.
Proponitur.

Argumenta Contrariorum, quoniam disputando de Electione Sanctorum ea singulatim expediti, atque hoc ipso loco studui præoccupare, explodam nunc brevi. Scripturis itaque, Patribus, rationique, inquit Adversarii, hæ positiones repugnant. Scripturis quidem; nam in Prov. xvi. 1. legimus: *Homini est animam præparare.* Zach. 1. 3. *Convertimini ad me, & convertar ad vos.* Matth. 15. *Et uni dedit quinq. talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem.* Lucæ xi. 13. *Dabit Spiritum bonum petentibus se.* Joan. 1. 12. *Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Apost. ad Rom. vii. 18. *Nam velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Et Apocal. iiii. 20. *Ecce sto ad ostium, & pulso; si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum.* Nostrum est ergo disponi, converti, petere, uti naturali potestate ac virtute, velle, ostiumque aperire; & Dei est adjuvare, & gratiam tribuere quærentibus, volentibus, petentibus, & pulsantibus.

12.
Objectio 2da
Adducitur.

Repugnant præmissæ theses & Patribus, Gracis præsertim; Origeni, qui Hom. 29. super Num. ait: *Si offeramus Deo iustitiam nostram, accipiemus ab*

ipso iustitiam Dei. Et Chrysostomus Hom. 45. in Genesim, aliisque in locis plurimis docet, homines se prius ad gratiæ beneficia disponere, & hæc promereri. Idem affirmant Latini, Ambrosius inprimis, qui lib. 4. in Lucam scribit *non dormientibus divina beneficia servari, sed observantibus.* Hieronymus in 1. contra Pelagium Dialogo ait: *Constat ergo inter nos, in bonis operibus post propriam voluntatem, Dei nos niti auxilio; & cap. 2. Nostrum quidem est velle & currere, sed ut voluntas nostra compleatur & cursus, ad Dei misericordiam pertinet.* S. Augustin. in lib. xix. de Civit. Dei c. 13. scribit Deum dedisse hominibus quædam bona huic vitæ congrua; eo pacto æquissimo, ut qui mortalibus talibus bonis paci mortalium accommodatis recte usus fuerit, accipiat ampliora atque meliora, ipsam scilicet immortalitatis pacem, eique convenientem gloriam, &c. Et in Opere contra Porph. cap. 9. *Deus, inquit, nulli unquam defuit qui dignus fuit, & cui defuit, dignus non fuit.* Divus etiam Thomas de Verit. q. 14. art. xi. ad primum, docet quod aliquis nutritus in sylvis ductum naturalis rationis sequeretur in appetitu boni & fuga mali, certissime ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ sunt credenda, vel aliquem fidei prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium. Habet autem consimilia 1. 2. q. ult. art. 3. in C. atque aliis in locis.

Demum adversantur assertiones nostræ rationibus: quarum prima petitur ex anima rationali, cujus creationi non officit quod homo corporealem materiam præparet ac disponat: similiter nec gratiæ liberam largitionem tollit, si quis ad eam possit se naturaliter præparare. Altera desumitur ex efficacia Sacramentorum, quibus, cum sint sensibilia, & consent elementis ac verbis, iis tamen positis neuntur institutione ac lege character & gratia. Tertia sit: Dummodo affirmetur gratiam non dari secundum merita, evitatur sufficienter Pelagianismus: Juxta Molinæ sententiam gratia non datur secundum merita, sed ex divina liberalitate ac beneficentia. Igitur juxta hanc sententiam Pelagianismus sufficienter exploditur. Ita impugnantur superius statuta argumentationibus à Divina scriptura, à sententiis Patrum, atque à ratione depromptis.

13.
Objectio 3ia
Refertur.

14.
Respondetur
ad Primam.

His omnibus constat quid sit respondendum ex dictis. Sacræ enim literæ com-

commendant liberum arbitrium, sed minime tollunt gratiam prævenientem; siquidem ex opposito docent *præparari voluntatem à Domino*, Prov. 14. vers. 70. Deum operari *in nobis velle & perficere*, ad Philip. 11. 13. atque his similia superius producta: de quibus videndus Augustinus in 11. de Peccat. meritis cap. 18. & 19. Quod obijciatur ex cap. 16. Prov. solvitur his verbis à D. P. Aug. lib. 11. ad Bonif. cap. 9. n. 19. *Sed nimirum quod scriptum est, Hominis est præparare cor, non bene intelligendo falluntur, ut existiment cor præparare, hoc est, inchoare sine adjutorio gratiæ Dei, ad hominem pertinere. Absit ut sic intelligant filii promissionis, qui cum audierint Deum dicentem, Sine me nihil potestis facere, quasi convincant eum dicentes, Ecce sine te possumus cor præparare: & num. 20. Ecce Dominus admonet ut præparemus voluntatem, in eo quod legimus, Hominis est præparare cor, & tamen ut hoc faciat homo adjuvat Deus, quia præparatur voluntas à Domino, & aperit os ita jubendo, ut nemo possit, nisi id faciat adjuvando, cui dicitur, Labia mea aperies. Plura ididem. Similiter virtus illa, secundum quam Deus unicuique talenta distribuit, non est absque præmotione Spiritus Sancti, ut recte S. Thomas 2. 2. q. 24. art. 3. Quamquam necesse non est, ut in parabolis omnia prorsus rei significata respondeant. Sunt & qui hunc locum exponunt de gratiis gratis datis, & muneribus Ecclesiasticis, quæ ut plurimum conferuntur hominibus naturali virtute exornatis; licet hæc etiam Deus quandoque largiatur infirmioribus. Ad vers. 12. Joannis respondet S. Pater Enarrat. in Psal. 120. *Unde accepisti hanc potestatem? Credentibus, inquit, in nomine ejus. Si ergo credis, ipsa tibi potestas data est.* Vide & cap. 3. n. 6. libri 1. contra duas Epist. Pelag. Verborum Apost. ad Rom. VII. sensus est, bonum velle, quod nobis adjacet operante Dei gratia, ut aderat Paulo vocato jam atque justificato, non sufficere ad perfectionem bonorum operum absque gratia Dei cooperante, ob pravam cupiditatem captivantem in lege peccati, ut statim explicat dicens, *Non enim quod volo bonum, hoc facio*, possibilitatem perfectionis suæ ponens in Dei gratia; ut Augustinus scribit lib. 111. num. 73. Op. Imperf. Locus Apocal. demonstrat oppositum, videlicet, Deum pulsare ad ostium, antequam homo aperiat, & gratiam vocantem præcedere voluntatis humanæ conatus.*

Idem est sensus Patrum: qui affirmant nos per liberum arbitrium divina gratia præmotum ad justificationem, & ad ampliora beneficia disponi. Ita Chrysostomus, & Ambrosius. De illo tamen, quoniam nonnulli aucti sunt illum Semipelagianis connumerare, instituam iterum orationem. Origenem ii, quibus placet lavare laterem, atque Æthiopem, poterunt eadem responsione explicare: nos enim de illo prolatur cap. 1. judicium nolumus retractare. D. Hieronymi in primo dialogorum verba significant quæstionem inter Catholicos & Pelagianos non fuisse, an detur in nobis liberum arbitrium, cujus est velle & currere, neque an detur gratia consequens, à qua est operis consummatio: unde Critobolus agens Pelagiani personam respondit: *Constat, & super hoc nulla contentio est.* Igitur erat controversia de gratia adjuvante & operante, quæ antecedit omnem motum bonæ voluntatis, eamque gratiam Atticus propugnaturus ait: *Non sic donata est liberi arbitrii gratia, ut Dei per singula tollatur adminiculum.* Rectissime autem Augustinus in lib. XIX. de Civit. Dei cap. 13. ait, quod bene utentibus bono quolibet temporali æquissimo pacto rependitur æterna gloria: at opus habet mortalis homo, ut bene utatur temporalibus bonis, *magisterio divino cui certus obtemperet, & adjutorio ut libere obtemperet*, inquit S. Pater capite proximo. Mitto quæ Gregorio de Valentia textum hunc proferenti contigisse narrat Auctor Historiæ de Auxiliis pag. 302. postremæ editionis. Adverto etiam dici ab Augustino *pañum æquisimum*, ideoque non agi de benefica conventionione Molinistarum. In memorato contra Porph. Opusculo ait S. Pater Deum non defuisse iis, qui digni fuerant, ita tamen ut ipse dignos fecerit sua vocatione & proposito, ut explicat in 11. Retract. cap. 31. Quod atinet ad S. Thomam, quidam dicunt priorem retractasse sententiam; nos arbitramur ubique locutum absque præjudicio præmotionis divinæ, ut constat ex 1. 2. q. 109. art. 6. ad 2. & q. 112. art. 3. in Corpore.

Nec perdifficile est oppositas argumentationes elidere: quarum prima in Adversarios retorquetur. Rationalis quippe anima, cum certas materiei dispositiones exigat, est naturalis corporum forma, iisque debetur: esset ergo & gratia naturalis quædam perfectio, si homo ad illam se nativa potestate disponeret.

Per-

15.
Respondetur
ad secundam

16.
Respondetur
ad tertiam.

Pertinent enim cum dispositio, tum forma ad unum, eundemque ordinem. In secunda latissima est disparitas, quoniam Sacramenta, in quorum participatione dignoscitur Ecclesia visibilis, debent constare sensibilibus elementis: supernaturalis autem res pendere non debet à naturali, nisi huic divina virtus accedat. Cæterum hæc quoque argumentatio retorquetur; quandoquidem nemo vi Sacramentorum percipit gratiam, si contritionem habeat tantummodo naturalem: igitur naturalis dispositio ad gratiam obtinendam non sufficit. Ad Postremam respondeo, ipsum P. Molinam in Epistola, quam refert Herice de Præd. d. 27. cap. 7. necnon Ripalda & Martinez citato loco, fateri necessarium non esse, ut quis incurrat in Semipelagianorum errores, meritum concedere conatibus

solius naturæ, cum sufficiat iis subungere gratiam pedisequam. Quare sub finem laudatæ sect. 2. inquit Martinez: *Satis constat illius sententia auctores non effugere, quantum par esset, doctrinam Mussilænsium.* Id vero demonstratum est supra in tertia Propositione. In Censura etiam San-Germanensi dicitur eandem sententiam *Semipelagianismum instaurare mutatis tantum vocibus.* De qua censura Contensonius, Juenin, Piette. Nihilotamen minus habeant ista solam conclusionem, quæ de arte Dialecticorum descendit: hoc nobis asserentibus non esse in nobis, quid amet Deus, nisi ex illius liberalissima & munificentissima largitate, atque repetentibus cum Prospero, quinto ac sexagesimo Epigrammate:

*Tales à Domino, quales formamur, amamur;
Non quales nostris extitimus meritis.
Sanctificet, doceat, plantet, riget, excolat, ornet;
Et sibi perpetuo, quod placeat, faciat.*

